Latvijas izglītības sistēmas piesaiste Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūrai

Pašvērtējuma ziņojums

Otrā versija

Akadēmiskās informācijas centrs –
Nacionālais koordinācijas punkts
Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras
pielīdzināšanai
Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai
Tel: +371 67 225155
Fakss: +371 67 221006
E-pasts: nkp@aic.lv
http://nki-latvija.lv

Pasta adrese:
Akadēmiskās informācijas centrs
Vaļņu iela 2, Rīga LV-1050

Biroja adrese: Smilšu iela 2
(4. stāvs), Rīga

Rīga, 2012. gada maijs

Latvijas izglītības sistēmas piesaiste Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūrai

Pašvērtējuma ziņojums

Otrā versija

Rīga, 2012. gada maijs

Pašvērtējuma ziņojumu sagatavojis Akadēmiskās informācijas centrs sadarbībā ar Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas koordinācijas departamenta Mūžizglītības attīstības nodaļu.

Pašvērtējuma ziņojuma sagatavošanā un informācijas apkopošanā iesaistītie eksperti:

Baiba Ramiņa,	Akadēmiskās informācijas centra direktore
Dmitrijs Kuļšs,	Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas koordinācijas departamenta direktores vietnieks – Mūžizglītības attīstības nodaļas vadītājs
Gunta Kinta,	NKP un ReferNet projektu koordinatore, Akadēmiskās informācijas centrs
Kristīne Strūberga,	Izglītības kvalitātes valsts dienesta Kvalitātes novērtēšanas departamenta direktore
Andra Šenberga,	Izglītības kvalitātes valsts dienesta vadītāja vietniece un Licencēšanas un reģistru departamenta direktore

Šis ziņojums sagatavots ar Eiropas Komisijas projektu EAC-2010-0131 un EAC-2012-0080 „Activities of EQF National Coordination Points with a view to implement the EQF at national level" atbalstu.

Paustais viedoklis uzliek saistības tikai autoram (autoriem), un tas nekādā gadījumā nevar tikt uzskatīts par Eiropas Komisijas oficiālo nostāju.

Satura rādītājs

Ziņojumā lietotie saīsinājumi 4

Ievads 5
1. Pašvērtējuma mērķis un process 8
2. Eiropas izglītības sistēmas reformas 11
3. Attiecināšanas procesa kritēriji 13

I daļa 15
4. Latvijas formālās izglītības sistēmas apraksts 16
   4.1 Normatīvie akti 17
   4.2 Vērtēšanas sistēma 17
   4.3 Vispārējā izglītība 18
   4.4 Profesionālā izglītība 22
   4.5 Augstākā izglītība 25
5. Profesionālās kvalifikācijas līmeņi un to attīstības perspektīvas 30
6. Profesiju standarti un mācīšanās rezultātu ieviešana 33
7. Studiju rezultāti un Boloņas cikli augstākajā izglītībā 35
8. Ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšana 39
9. Izglītības kvalitātes nodrošināšana Latvijā 42
   9.1 Kvalitātes nodrošināšana vispārējā izglītībā 42
   9.2 Kvalitātes nodrošināšana profesionālajā izglītībā 42
   9.3 Kvalitātes vērtēšana vispārējā un profesionālajā izglītībā pēc 2009. gada vidus 44
   9.4 Augstākās izglītības iestāžu un studiju programmu kvalitātes novērtēšana 48

II daļa 53
10. EKI līmeņi un Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra 55
11. Attiecināšanas procesa atbilstība EKI un Boloņas procesa kritērijiem 60
   11.1 EKI kritēriji 60
   11.2 Boloņas procesa kritēriji un procedūras 70
12. Turpmākās reformas izglītībā Latvijas izglītības kvalifikāciju piesaistei EKI 81

Pielikumi 83
1. pielikums. Latvijas izglītības sistēmā lietotā terminoloģija 85
2. pielikums. Attiecināšanas procesa darba grupa 87
3. pielikums. Izglītības un zinātnes ministrijas dibinātā Boloņas procesa darba grupa 88
4. pielikums. Latvijas Rektoru padomes izveidotā darba grupa 89
5. pielikums. Pamatizglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi 90
6. pielikums. Vispārējās vidējās izglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi 93
7. pielikums. Profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu galvenie uzdevumi 95
8. pielikums. Profesiju standarta paraugs 99
9. pielikums. Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju 105
10. pielikums. Augstākās izglītības Diploma pielikuma paraugs 112

Ziņojumā lietotie saīsinājumi

- AIC – Akadēmiskās informācijas centrs
- AIKNC – Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs
- AIP – Augstākās izglītības padome
- AIPAK – Augstākās izglītības programmu akreditācijas komisija
- CEEN – Centrālās un Austrumeiropas tīmekļa asociācija *(Central and Eastern European Networking Association)*
- EAIT – Eiropas augstākās izglītības telpa
- EAQAN – Eirāzijas kvalitātes nodrošināšanas tīmeklis *(Euroasian Quality Assurance Network)*
- ECTS – Eiropas kredītpunktu pārneses sistēma *(European Credit Transfer System)*
- EKI – Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra
- ENQA – Eiropas asociācija kvalitātes nodrošināšanai augstākajā izglītībā *(European Association for Quality Assurance in Higher Education)*
- EQANIE – Eiropas inženieru izglītības kvalitātes nodrošināšanas organizāciju tīmeklis *(European Quality Assurance Network in Engineering Education)*
- ESF – Eiropas Sociālais fonds
- INQAAHE – Starptautiskais augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas organizāciju tīmeklis *(International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education)*
- IZM – Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija
- KP – kredītpunkti
- LKI – Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra
- MK – Latvijas Republikas Ministru kabinets
- NKI – Nacionālā kvalifikāciju ietvarstruktūra
- NKP – Nacionālais koordinācijas punkts

Ievads

Vispārējais Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras (EKI) kā vienotas atsauču sistēmas mērķis ir veicināt mūžizglītības principa attīstību un sekmēt iedzīvotāju starpvalstu mobilitāti. Latvijai EKI piedāvā iespēju aprakstīt savu izglītības sistēmu, lai tā un tajā piešķirtie izglītību apliecinošie dokumenti būtu labāk saprotami citām valstīm. Vienlaikus arī Latvijas iedzīvotāji var labāk izprast savas un citu valstu izglītības sistēmas, t.sk. izglītību apliecinošos dokumentus, kuri ir pielīdzināti EKI. Nacionālo izglītības kvalifikāciju attiecināšana EKI piedāvā vairākas **priekšrocības**:

- **Kvalifikāciju ietvarstruktūras ieviešana viennozīmīgi uzlabos Latvijas izglītības kvalifikāciju starptautisko salīdzināmību.** Izglītības kvalifikāciju apraksti, iekļaujot mācīšanās rezultātus, ļauj daudz labāk salīdzināt izglītības kvalifikācijas valstu starpā. Pašreizējie apraksti, nosaucot mācību laikā apgūtos mācību vai studiju priekšmetus, bieži vien ir ne tikai nepietiekami, bet arī maldinoši – jo atšķiras priekšmetu nosaukumi, liela apjoma priekšmeti dažādās valstīs tiek dažādi dalīti mazākos, kā arī nav skaidra to mācīšanas konkrētā virzība. Ietvarstruktūra arī uzlabos Latvijas izglītības dokumentu starptautisku atzīšanu – gan studijām, gan nodarbināmībai.
- **Kvalifikāciju ietvarstruktūra palīdzēs arī darba devējam veiksmīgāk izprast izglītības procesu un tā rezultātus.** Darba devēju maz interesē, cik stundas pretendents ir mācījies katru mācību priekšmetu, šajā gadījumā kredītpunkti arī nav risinājums. Darba devējs vēlas kopumā saprast, kāda līmeņa diploms ir pretendentam, bet visvairāk – ko pretendents zina, saprot un spēj veikt. Kvalifikāciju ietvarstruktūru veidošanas process faktiski atbilst darba devēja interesēm.
- **Studentam, skolēnam un audzēknim veidojas lielāka skaidrība pār mācību/studiju procesu, ja ir formulēti iegūstamie mācīšanās rezultāti.** Tas skolēnam/audzēknim/studentam palīdz gan izvēlēties savām interesēm un vajadzībām atbilstošu izglītības programmu, gan arī izprast prasības katrā atsevišķā mācību priekšmetā, līdz ar to skolēns/audzēknis/students var veiksmīgāk plānot savu mācību procesu.
- **Kvalifikāciju ietvarstruktūra sniedz lielākas iespējas mūžizglītībai.** Mācīšanās rezultātu formulēšana katrai izglītības programmai un katrai tās sastāvdaļai veicina ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšanu. Savukārt mācīšanās rezultātu formulēšana vairākiem saistītiem un vienlaicīgi apgūstamiem mācību priekšmetiem vai to daļām (moduļiem) ļauj piedāvāt šos moduļus ne tikai skolēniem/audzēkņiem/studentiem, bet arī pieaugušajiem, kuriem attiecīgās zināšanas, prasmes un kompetences ir nepieciešamas profesionālajai vai personiskajai pilnveidei.
- **Kvalifikāciju līmeņu aprakstus, kas balstās mācīšanās rezultātos, var izmantot un jau izmanto kā vadlīnijas izglītības programmu veidošanai.** Programmas tiek veidotas tā, lai nodrošinātu vispārīgo un nozarei raksturīgo mācīšanās rezultātu sasniegšanu. Līdz ar to katra konkrētā apgūstamā mācību priekšmeta programmas tiek veidotas atbilstoši kopīgajam mērķim

Tomēr attiecināšanas process var ietvert arī **riskus**, kuri jāņem vērā, pielīdzinot nacionālās izglītības kvalifikācijas EKI:

- **Attiecināšanas process tiek veidots sasteigti un nepārdomāti.** Lai novērstu šo risku, Latvijā attiecināšanas process plānots divos posmos.
- **Attiecināšanas procesā nepiedalās visas ieinteresētās puses.** Attiecināšanas procesa laikā tika rīkotas sanāksmes, konferences, kā arī virtuālas diskusijas, iesaistot ministriju, valsts un pašvaldību aģentūru, sociālo partneru, t.sk. darba devēju organizāciju, arodbiedrību, studentu organizāciju pārstāvjus.
- **Ieinteresētajām pusēm un iedzīvotājiem nav skaidras izpratnes par EKI nozīmi.** Ieinteresēto pušu iesaistīšana konsultāciju procesā veicināja izpratni par notiekošo procesu, kā arī viņu atbalstu piedāvātajam nacionālo izglītības kvalifikāciju izvietojumam pa EKI līmeņiem. Taču iedzīvotāju informēšana par EKI ir jāturpina.sasniegt plānotos mācīšanās rezultātus.

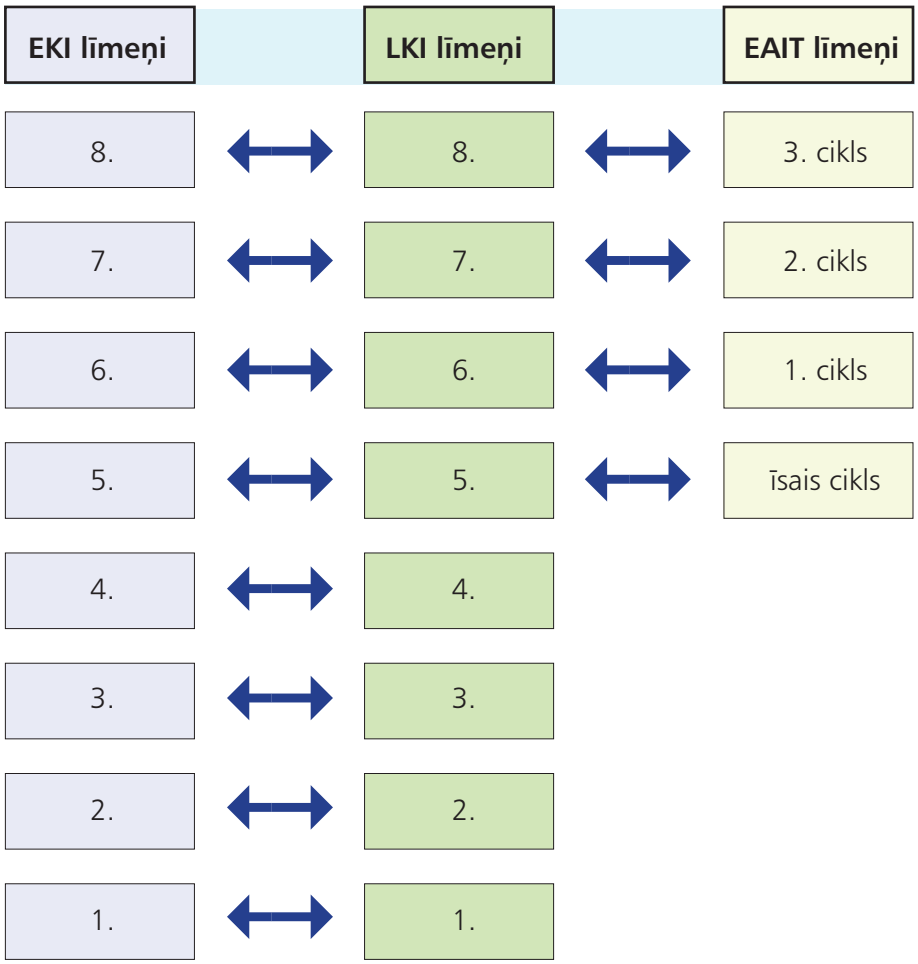
Pielīdzināšanas procesa rezultātā Latvijā tika izveidota astoņu līmeņu Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra (LKI). Izveidotie kvalifikāciju līmeņu apraksti ir balstīti mācīšanās rezultātos, un formālās izglītības kvalifikācijas ir piesaistītas minētajiem līmeņiem. Līmeņu aprakstus izstrādāja saskaņā ar valsts izglītības un profesiju standartiem, kā arī EKI līmeņu aprakstiem. LKI ietver formālās augstākās, profesionālās un vispārējās izglītības sektorus. Latvijas formālās izglītības kvalifikācijas atbilstoši astoņiem LKI un EKI līmeņiem skatīt tabulā zemāk.

1. tabula. Latvijas formālās izglītības kvalifikācijas atbilstoši LKI un EKI

Latvijas izglītību apliecinošie dokumenti (izglītības kvalifikācijas)	LKI un EKI līmenis
Apliecība par vispārējo pamatizglītību (speciālās izglītības programmas skolēniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem)	1.
Apliecība par vispārējo pamatizglītību (speciālās izglītības programmas skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem)	2.
Apliecība par vispārējo pamatizglītību Apliecība par profesionālo pamatizglītību	3.
Atestāts par vispārējo vidējo izglītību Atestāts par arodizglītību Diploms par profesionālo vidējo izglītību	4.
Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības diploms (1. līmeņa profesionālā augstākā (koledžas) izglītība, studiju ilgums pilna laika studijās 2-3 gadi)	5.
Bakalaura diploms Profesionālā bakalaura diploms Profesionālās augstākās izglītības diploms, augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms (2. līmeņa profesionālā augstākā izglītība, studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz 4 gadi)	6.
Maģistra diploms Profesionālā maģistra diploms Profesionālās augstākās izglītības diploms, augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms (2. līmeņa profesionālā augstākā izglītība, kopējais pilna laika studiju ilgums – vismaz 5 gadi)	7.
Doktora diploms	8.

Veidojot LKI līmeņus, tie tika izstrādāti tā, lai LKI būtu salīdzināma ar EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūru (skatīt attēlu zemāk).

1. attēls. LKI/EKI līmeņu salīdzināmība ar EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeņiem

Šajā pašvērtējuma ziņojumā ir aprakstīts Latvijas formālās izglītības kvalifikāciju pielīdzināšanas process EKI un EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūrai. Ziņojuma ievaddaļu veido trīs nodaļas, kurās, pirmkārt, ir raksturots attiecināšanas procesa mērķis un norise Latvijā; otrkārt, īsumā aprakstītas Eiropas mērogā veiktās reformas izglītībā, kuras ietekmēja attiecināšanas procesu; un, treškārt, nosaukti attiecināšanas kritēriji un procedūras, saskaņā ar kurām nacionālās izglītības kvalifikācijas tiek pielīdzinātas EKI un Eiropas augstākās izglītības telpas (EAIT) kvalifikāciju ietvarstruktūrai.

Pirmajā ziņojuma daļā ir ietverts Latvijas izglītības sistēmas apraksts, kā arī izskaidroti Latvijas profesionālās kvalifikācijas līmeņi un profesiju standartu nozīme mācīšanās rezultātu ieviešanai izglītībā. Turklāt ir aprakstīta studiju rezultātu iekļaušana augstākajā izglītībā, kā arī ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšanas sistēmas izveide; daļas noslēgumā raksturota kvalitātes nodrošināšanas sistēma izglītībā. Otrā ziņojuma daļa vairāk ir vērsta uz Latvijas izglītības kvalifikāciju pielīdzināšanai LKI un EKI; tajā ir raksturota attiecināšanas procesa norise Latvijā atbilstoši EKI kritērijiem un Boloņas procesa kritērijiem un procedūrām; noslēgumā ir aprakstītas turpmākās reformas izglītībā, pēc kurām tiks īstenots attiecināšanas procesa otrais posms. Ziņojumam ir pievienoti pielikumi un lietoto saīsinājumu saraksts.

1. Pašvērtējuma mērķis un process

Līdz ar Latvijas valsts neatkarības atgūšanu, būtiski ir mainījusies Latvijas izglītības sistēma. Pēdējo 20 gadu laikā Latvijā ir izveidojusies salīdzinoši vienkārša un viegli izprotama izglītības kvalifikāciju sistēma. Ar (izglītības) **kvalifikāciju** šajā ziņojumā tiek saprasts jebkuru zināšanu un prasmju apgūšanas rezultāts, kas tiek formāli dokumentēts (tiek izsniegts formālo izglītību apliecinošs dokuments). Citu izmantoto jēdzienu definīcijas skatīt 1. pielikumā. Izglītību apliecinošu dokumentu iegūšana galvenokārt ir saistīta ar formālās izglītības iegūšanu. Šādu sistēmu ir viegli administrēt, un tās normatīvais regulējums ir ietverts Izglītības likumā (1998). Līdz ar to šobrīd nepastāv nepieciešamība reorganizēt pašreizējo izglītības vadības iestāžu sistēmu, lai apvienotu vienā institūcijā visu izglītību apliecinošu dokumentu piešķiršanas administrēšanu. Tomēr sabiedrībā pastāv izpratnes trūkums par izglītības kvalifikāciju sistēmu, kvalifikācijas jēdzienu un to sasaisti ar darba tirgu. Arī sociālo partneru plaša iesaistīšanās izglītības kvalifikāciju sistēmas veidošanas procesā vēl nesen nebija vispārpieņemta prakse, kas tagad rada sociālo partneru atturīgu attieksmi pret esošo sistēmu. Tomēr jautājums par kvalifikāciju ietvarstruktūras aktualizēšanu, t.sk. izmantojot konsultāciju procesu, palīdzēja ne tikai uzlabot sabiedrības un partneru izpratni, bet arī attieksmi pret izglītības sistēmu. Atsauces uz LKI/EKI līmeni iekļaušana visos izglītību apliecinošos dokumentos, ko Latvijā plānots ieviest 2. attiecināšanas procesa fāzē, vēl vairāk palielinās sabiedrības izpratni par kvalifikāciju ietvarstruktūrā iekļautajiem izglītību apliecinošajiem dokumentiem un to līmeņiem.

Kopš 1999. gada 1. jūnija izglītību regulējošie normatīvie akti[1] skaidri definē izglītību kā „sistematizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas procesu un tā rezultātu", proti, sava veida mācīšanās rezultātu definēšana normatīvo aktu līmenī Latvijā pastāv jau vairāk nekā desmit gadus. Piemēram, Valsts vispārējās vidējās izglītības standarts[2] nosaka prasības katram mācību priekšmetam, t.sk. nosakot nepieciešamās kompetences, kas jāapgūst, lai iegūtu vidējo izglītību. Tomēr līdz šim Latvijā nebija noteikti zināšanu, prasmju un kompetences līmeņi, kas veicina standarta praktisko pielietošanu atbilstoši kvalifikācijas ietvarstruktūrā iekļautajiem principiem, t.i., tādu, kas ir orientēta uz skaidri definētu zināšanu un prasmju rezultātu *(outcome)*, nevis uz mācību priekšmetiem un stundu skaitu *(input)*. Turklāt augstākajā izglītībā nebija definēti arī studiju rezultāti atbilstoši kvalifikācijas ietvarstruktūras pamatprincipiem. Ietvarstruktūra, paredzot vienotajā normatīvajā regulējumā[3] katram izglītības kvalifikācijas līmenim vispārīgus rezultātu aprakstus un izsakot tos kā zināšanas, prasmes un kompetenci, spēj nodrošināt, ka katra atsevišķa izglītības kvalifikācijas līmeņa iegūšana notiek atbilstoši mācīšanas rezultātu aprakstiem, veicinot pāreju uz mācīšanās rezultātos balstītu izglītības sistēmu.

Viens no svarīgākajiem kvalifikāciju ietvarstruktūras mērķiem ir vienotas līmeņu skalas noteikšana visiem izglītību apliecinošiem dokumentiem, kura turklāt ir salīdzināma ar citu valstu izglītību apliecinošiem dokumentiem, izmantojot Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (EKI). Tas palielina iedzīvotāju izglītības un nodarbināmības mobilitātes iespējas ne tikai starp valstīm, bet – kas ir daudz svarīgāk – starp dažādām izglītības institūcijām un līmeņiem. To veicina kvalifikāciju ietvarstruktūras ieviešanai paralēli notiekošs process – ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšana, kas ir balstīta uz vienkāršu principu – visas zināšanas un prasmes ir vērtīgas, neatkarīgi no to iegūšanas veida un formas.

---

[1] Izglītības likuma 1. panta 4. punkts

[2] http://www.likumi.lv/doc.php?id=181216

[3] http://www.likumi.lv/doc.php?id=184810

Attiecināšanas procesam būtu jāaptver visas izglītības pakāpes un veidi, visi profesionālās kompetences novērtēšanas ceļā iegūtās kvalifikācijas vai amata meistara un zeļļa diplomus. Taču nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras (NKI) izveide ir darbietilpīgs, laikietilpīgs un resursu ietilpīgs process, ko var redzēt, aplūkojot citu valstu, piemēram, Īrijas un Lielbritānijas pieredzi, kur šis process ir īstenots apmēram 10 gadu periodā. Lai attiecināšanas process un nacionālo izglītības kvalifikāciju pilnveide tiktu veikta secīgi un jēgpilni, Latvijā plānots to īstenot divos posmos.

I. fāze 2009-2011

LKI izveidošana, kā arī Latvijas esošās formālās izglītības sistēmas attiecināšana pret EKI mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas (EAIT) kvalifikāciju ietvarstruktūru.

II. fāze 2013-2015

Pašvērtējuma ziņojuma pārskatīšana, balstoties uz jauno Profesionālās izglītības likumu, Augstākās izglītības likumu un vairāku esošo pilotprojektu, piemēram, ESF projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana" (2010-2013), rezultātiem.

Šajā ziņojumā ir raksturota pašreizējā situācija Latvijas formālajā izglītībā, līdz ar to noslēdzot pielīdzināšanas procesa 1. fāzi. Ziņojumā ietverto informāciju var izmantot gan nacionāla, gan starptautiska līmeņa interesenti, salīdzinot tagadējās Latvijas formālās izglītības kvalifikācijas ar citu valstu izglītības kvalifikācijām. Galvenais jaunizveidotās LKI mērķis ir nodrošināt objektīvu atsauci attiecībā uz Latvijas izglītības iestāžu piešķirto formālās izglītības kvalifikācijas līmeni un mācīšanās rezultātiem. Taču izglītības sistēma sociālo un ekonomisko prasību dēļ ir pakļauta nepārtrauktām pārmaiņām. Lai aprakstītu tuvākajos gados gaidāmās pārmaiņas, šis ziņojums tiks pārskatīts un atbilstoši atjaunots, tajā iekļaujot arī citus izglītības sektorus, piemēram, neformālo izglītību un amatniecības izglītību. Ziņojumu ir plānots pārskatīt 2. pielīdzināšanas procesa fāzes noslēgumā. Minētā ziņojuma pilnveide ietvers tālāku to nacionālo izglītības kvalifikāciju pielīdzināšanu, kuras vēl nav piesaistītas ietvarstruktūrai 1. fāzē, t.i., LKI tiks pārskatīta un papildināta.

Pašvērtējuma process

Latvijā izglītības sistēmas piesaiste EKI un EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūrai tika uzsākta 2009. gadā.

Process sastāv no šādām aktivitātēm:

1. Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) pielīdzināšanas procesa darba grupas izveide;
2. Ekspertu darba grupu izveide nacionālo izglītības kvalifikāciju līmeņu aprakstu sagatavošanai (pielīdzināšanas procesa darba grupas uzraudzībā);
3. Ministru kabineta (MK) noteikumu sagatavošana un apstiprināšana;
4. Konsultatīvā konference;
5. Pašvērtējuma ziņojuma sagatavošana;
6. Pašvērtējuma ziņojuma apspriešana.

IZM 2009. gada 28. septembrī izveidoja darba grupu (skatīt 2. pielikumu) Latvijas kvalifikāciju sistēmas piesaistei EKI atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam (2008. gada 23. aprīlis) par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai. Šī darba grupa lielākoties veica konsultatīvas un uzraudzības funkcijas, izskatot un apstiprinot ekspertu grupu sagatavotos materiālus.

Lai sagatavotu nacionālos izglītības kvalifikāciju līmeņu aprakstus, Akadēmiskās informācijas centrs (AIC) un IZM Politikas koordinācijas departamenta Mūžizglītības attīstības nodaļa piesaistīja ekspertus no Valsts izglītības satura centra, kuri, balstoties uz valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem un mācību priekšmetu standartiem, izstrādāja izglītības līmeņu aprakstus:

- Vispārējā pamatizglītībā;
- Vispārējā vidējā izglītībā;
- Profesionālajā pamatizglītībā;
- Arodizglītībā;
- Profesionālajā vidējā izglītībā.

Lai saskaņotu dažādu izglītības sektoru līmeņu aprakstus, iepriekš minētās ekspertu darba grupas savstarpēji sadarbojās. Ekspertu sagatavotos materiālus izskatīja un apstiprināja pielīdzināšanas procesa darba grupa.

Boloņas procesa darba grupa (skatīt 3. pielikumu), kuru 2004. gadā izveidoja IZM, arī aktīvi iesaistījās Boloņas ciklu noslēguma prasību aprakstu izveidē un pilnveidē.

2009. gadā Latvijas Rektoru padomes izveidotā darba grupa sagatavoja izglītības līmeņa aprakstus visām Boloņas ciklu kvalifikācijām. Grupas sastāvs ir iekļauts 4. pielikumā.

2008. gada Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumā par EKI mūžizglītībai rekomendēts noteikt atbilstīgus pasākumus, lai līdz 2012. gadam visos jaunajos atbildīgo iestāžu izsniegtajos izglītību apliecinošajos un Europass dokumentos, izmantojot attiecīgās valsts kvalifikāciju sistēmas, būtu skaidri norādīta atsauce uz atbilstīgo EKI līmeni. Tādēļ tika sagatavoti grozījumi MK 2008. gada 2. decembra noteikumos Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju". Šajos noteikumos tabula par Latvijas izglītības pakāpēm un atbilstošajām izglītības programmām tika papildināta ar aili, katru izglītības programmu attiecinot pret atbilstošo LKI/EKI līmeni. Noteikumos ir iekļauti arī astoņi mācīšanās rezultātos balstīti Latvijas līmeņu apraksti, kas izstrādāti saskaņā ar EKI līmeņu aprakstiem (tāpēc MK noteikumos šie astoņi līmeņi tiek saukti par „EKI līmeņiem"). Šajā gadījumā līmeņu apraksti tika izmantoti, lai piesaistītu formālās izglītības programmas attiecīgajiem kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeņiem, ņemot vērā valsts izglītības un profesiju standartus, kuri nosaka izglītības saturu un rezultātus. Skatīt 9. pielikumu.

2011. gada 14. februārī tika rīkota nacionāla konference – diskusija par Latvijas izglītības sistēmas attiecināšanu pret LKI/EKI, kurā piedalījās 118 pārstāvji no ministrijām, valsts aģentūrām, izglītības vadības iestādēm, izglītības iestādēm, darba devēju organizācijām, arodbiedrībām, kā arī no citām ar izglītību saistītām organizācijām.

2011. gada 27. aprīlī notika starptautiska konference „Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra Latvijas redzējumā", kurā tika prezentēts šī ziņojuma melnraksts un konsultāciju procesa rezultāti. Konferencē pavisam piedalījās 140 dalībnieki, kuru organizācijas vai iestādes bija iesaistītas konsultāciju procesā, kā arī dalībnieki no citām ar izglītības sektoru saistītām organizācijām Latvijā un ārvalstīs.

Informāciju par attiecināšanas procesu, kā arī iespēju paust savu viedokli un ierosināt uzlabojumus nodrošina Latvijas Nacionālā koordinācijas punkta (NKP) tīmekļa vietne (http://nki-latvija.lv). Gan konferences, gan konsultāciju process NKP tīmekļa vietnē palīdzēja informēt plašāku sabiedrību par izveidotajiem līmeņu aprakstiem un pielīdzināšanas procesa aktivitātēm un rezultātiem.

2. Eiropas izglītības sistēmas reformas

Eiropas izglītības sistēmai jāpiemērojas uz zināšanām balstītas tautsaimniecības prasībām un nepieciešamībai uzlabot nodarbināmības līmeni un kvalitāti. Eiropas valstīm ir jāpiedāvā izglītības un nodarbinātības iespējas dažādām mērķa grupām – jauniešiem, bezdarbniekiem, kā arī tiem strādājošajiem, kuru prasmes netiek līdzi straujajām izmaiņām ekonomikā.

Eiropas Padome 2000. gada martā Lisabonā izvirzīja stratēģiskos mērķus Eiropas Savienībai, lai stiprinātu nodarbināmību, ekonomiskās reformas un sociālo kohēziju kā uz zināšanām balstītas sabiedrības sastāvdaļu. Galvenais mērķis nākošajiem desmit gadiem: jārada pasaulē konkurētspējīga un dinamiska, uz zināšanām balstīta ekonomika, kas nodrošinātu ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi, kā arī vairāk un labākas darbavietas un pieaugoša sociālā saliedētība.

Jaunā Eiropas stratēģija „Eiropa 2020" kā vienu no valsts uzdevumiem izvirza izglītības sistēmu atvērtības un nozīmes palielināšanu, veidojot nacionālās kvalifikāciju sistēmas un labāk nodrošinot sekmju rādītāju atbilstību darba tirgus vajadzībām[4].

Boloņas process tika uzsākts 1999. gada 19. jūnijā, kad 29 Eiropas valstu izglītības ministri parakstīja Boloņas deklarāciju. Šobrīd Boloņas procesa dalībvalstu skaits ir pieaudzis līdz 47 valstīm. Ministru parakstītā deklarācija paredzēja, ka Eiropas vienotās augstākās izglītības telpas veidošana ir jāpabeidz līdz 2010. gadam, un 2010. gada Vīnes ministru konferencē tika paziņots, ka Eiropas vienotā augstākās izglītība telpa ir izveidota, tajā pašā laikā uzsverot, ka vēl ir daudz darāmā, lai tiktu īstenotai visi paredzētie uzstādījumi:

- Eiropas augstākās izglītības sistēma ir caurskatāma un savstarpēji viegli izprotama;
- Tā ir organizēta trīs ciklos – pirmais (bakalaurs), otrais (maģistrs) un trešais (doktors);
- Grādi/diplomi, kas iegūti kādā Eiropas vienotās augstākās izglītības telpas daļā, tiek atbilstoši atzīti citās šīs telpas daļās – gan studiju turpināšanai, gan darba tirgum;
- Studiju beidzēji ir nodarbināmi Eiropas darba tirgū;
- EAIT ietvaros gan studenti, gan mācībspēki var brīvi pārvietoties un tie šo iespēju aktīvi izmanto.

Boloņas process veicina to, ka augstākā izglītība vairs nav izolēta no mūžizglītības: ārpus studijām iegūtās zināšanas un prasmes tiek izteiktas kredītpunktos, kurus iespējams ieskaitīt grādu/kvalifikāciju vai studiju moduļu apguvei nepieciešamajā studiju kopapjomā. Vienlaicīgi tie, kas izglītību iegūst mūžizglītības ceļā, efektīvi izmanto iespējas apgūt atsevišķus sev nepieciešamus augstākās izglītības programmu moduļus. Līdz ar to Eiropas augstākā izglītība kļūst aizvien pievilcīgāka pasaules mērogā.

Viens no Boloņas deklarācijā noteikto mērķu sasniegšanai veicamajiem uzdevumiem ir:

- **izveidot nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras, kuras balstās uz izglītības programmām kopumā un uz katram atsevišķam studiju kursam formulētiem studiju rezultātiem un kuras ir savietojamas ar EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūru.**

Jau 2000. gadā Lisabonā Eiropas Padome secināja, ka izglītības kvalifikāciju lielākai caurskatāmībai vajadzētu balstīties uz elastīgas EKI izveidošanu, kas ir pamatota uz savstarpēju uzticēšanos un kas būtu kopēja atsauces sistēma gan izglītības, gan nodarbinātības jomā.
Arī saistībā ar Kopenhāgenas procesu Eiropas Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju 2004. gada 15. novembra secinājumos par turpmākām prioritātēm pastiprinātai Eiropas sadarbībai profesionālās izglītības jomā kā prioritāte ir paredzēta atklātas un elastīgas EKI izveidošana.

[4] Komisijas paziņojums. Eiropa 2020: Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei. Briselē, 3.03.2010.

Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums (2008. gada 23. aprīlis) par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai nosaka, ka, lai nodrošinātu indivīdu attīstību, konkurētspēju, nodarbināmību un sociālo saliedētību kopienā, būtiski ir attīstīt un atzīt iedzīvotāju zināšanas, prasmes un kompetences. Šādai attīstībai un atzīšanai būtu jāveicina darba ņēmēju un studentu starpvalstu mobilitāte, sniedzot ieguldījumu Eiropas darba tirgus piedāvājuma un pieprasījuma prasību apmierināšanā. Tāpēc valstu un kopienas līmenī būtu jāveicina un jāuzlabo iesaistīšanās mūžizglītībā un tās pieejamība visiem, tostarp nelabvēlīgā situācijā esošiem iedzīvotājiem, un iegūto izglītības kvalifikāciju izmantošana.

Tāpēc minētā ieteikuma mērķis bija izveidot kopēju atsauces sistēmu, lai ar tās palīdzību skaidrotu izglītību apliecinošos dokumentus dažādās izglītības sistēmās un līmeņos gan attiecībā uz vispārējo izglītību un augstāko izglītību, gan attiecībā uz profesionālo izglītību. Šāda atsauces sistēma veicinātu Eiropas valstu iedzīvotāju izglītības kvalifikāciju, kas iegūtas atbilstoši dažādu dalībvalstu atšķirīgajai praksei, caurskatāmību, salīdzināmību, pārnesamību un atzīšanu. Principā vajadzētu būt iespējai katru izglītības kvalifikācijas līmeni sasniegt pa dažādiem izglītības un karjeras ceļiem. Turklāt EKI būtu jāļauj starptautiskajām nozaru organizācijām piesaistīt savu kvalifikācijas sistēmu kopīgam Eiropas atskaites punktam, tādējādi radot saikni starp starptautiskajām nozaru kvalifikācijām un valstu izglītības kvalifikāciju sistēmām. Šo ieteikumu palīdzētu īstenot pārredzami kvalitātes nodrošināšanas principi un informācijas apmaiņa, kas veicinātu savstarpēju uzticēšanos.

Šajā ieteikumā dalībvalstīm tika rekomendēts:

1. Izmantot EKI kā atsauces instrumentu dažādu izglītības sistēmu kvalifikācijas līmeņu salīdzināšanai, veicinot mūžizglītību un līdztiesīgas iespējas sabiedrībā, kā arī Eiropas darba tirgus tālāku integrāciju, vienlaikus respektējot valstu izglītības sistēmu dažādību;
2. Līdz 2010. gadam nacionālās kvalifikāciju sistēmas piesaistīt EKI, tostarp pārredzami norādīt izglītības kvalifikācijas līmeņu atbilstību EKI noteiktajiem līmeņiem un vajadzības gadījumā izveidot nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras saskaņā ar valsts tiesību aktiem un praksi;
3. Veikt atbilstīgus pasākumus, lai līdz 2012. gadam visos jaunajos atbildīgo iestāžu izsniegtajos izglītību apliecinošajos dokumentos un Europass dokumentos, izmantojot attiecīgās valsts izglītības sistēmu, būtu skaidri norādīta atsauce uz atbilstīgo EKI līmeni;
4. Definējot un aprakstot izglītības kvalifikācijas, izmantot pieeju, kas balstīta uz mācīšanās rezultātiem, un veicināt neformālās izglītības un ikdienas mācīšanās atzīšanu saskaņā ar kopējiem Eiropas principiem, par ko Padome vienojās 2004. gada 28. maija secinājumos, īpašu uzmanību pievēršot iedzīvotājiem, kurus visvairāk var skart bezdarbs vai nedrošas nodarbinātības formas un kuriem šāda pieeja varētu palīdzēt piedalīties mūžizglītībā un uzlabot piekļuvi darba tirgum;
5. Veicināt un piemērot noteiktos kvalitātes nodrošināšanas principus izglītības jomā gadījumos, kad nacionālās kvalifikāciju sistēmās ietvertajām augstākās un profesionālās izglītības kvalifikācijām nosaka atbilstību EKI;
6. Izraudzīties ar dalībvalstu īpašām struktūrām saistītus un to prasībām atbilstīgus nacionālos koordinācijas punktus, kas atbalstītu un saistībā ar citām attiecīgām valsts iestādēm nodrošinātu saikni starp nacionālajām kvalifikāciju sistēmām un EKI, sekmējot šīs sadarbības kvalitāti.

3. Attiecināšanas procesa kritēriji

Iepriekšējā nodaļā minētais Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums par EKI (2008) aicina dalībvalstis attiecināt savas valsts izglītības kvalifikāciju līmeņus pret EKI līdz 2010. gadam, kas ir grūti īstenojams un ambiciozs mērķis – respektīvi, iekļauties šajā termiņā un vienlaicīgi nodrošināt, ka attiecināšanas process ir izstrādāts tā, lai to varētu saprast un tam varētu uzticēties visas ieinteresētās personas un institūcijas visās iesaistītajās valstīs. Tāpēc EKI konsultatīvā padome ir vienojusies par virkni kritēriju un procedūru. Šo kritēriju mērķis ir nodrošināt, lai visa informācija un dokumenti, kas ievietoti publiskajā telpā, ir apstiprināti atbildīgajās iestādēs, ir valstiski atzīti, caurskatāmi, salīdzināmi un rada uzticību, kā arī ir saprotami tiem, kas nav pazīstami ar Latvijas kvalifikācijām un izglītības sistēmu. **EKI attiecināšanas** procesa kvalitātei ir izvirzīti 10 kritēriji, kuru izpilde Latvijā ir raksturota 11.1 nodaļā:

1. Atbildīgā valsts iestāde ir skaidri noteikusi un publicējusi atbildību un/vai juridisko kompetenci visām atbildīgajām valsts iestādēm, kas ir iesaistītas attiecināšanas procesā, t.sk. arī Latvijas NKP.
2. Pastāv skaidra un pierādāma saikne starp izglītības kvalifikāciju līmeņiem NKI vai kvalifikāciju sistēmā un EKI līmeņu aprakstiem.
3. NKI vai kvalifikāciju sistēma balstās uz mācīšanās rezultātiem un ir saistīta ar neformālās un ikdienas izglītības atzīšanas kārtību un, ja tādas ir, ar kredītpunktu sistēmām.
4. Procedūras, pēc kurām tiek veikta izglītības kvalifikāciju iekļaušana NKI vai kvalifikāciju sistēmā vai kuras izmanto, lai aprakstītu izglītības kvalifikācijas vietu valsts kvalifikāciju sistēmā, ir caurskatāmas.
5. Valsts izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēma(-as) attiecas uz NKI vai kvalifikāciju sistēmu, un ir saskaņota(-s) ar attiecīgajiem Eiropas principiem un vadlīnijām.
6. Attiecināšanas process ietver vienošanos ar svarīgajām izglītības kvalitātes nodrošināšanas iestādēm.
7. Attiecināšanas procesā ir jāiesaista starptautiskie eksperti.
8. Atbildīgajai valsts iestādei vai iestādēm ir jāapstiprina NKI vai kvalifikāciju sistēmas attiecināšana pret EKI. Atbildīgā valsts iestāde, iekļaujot NKP, publicē vienu visaptverošu ziņojumu, kurā aprakstīta attiecināšana un pierādījumi par to, kā arī apskata atsevišķi katru no kritērijiem.
9. Oficiālā EKI platforma uztur publisku sarakstu ar dalībvalstīm, kas ir apstiprinājušas, ka ir pabeigušas attiecināšanas procesu, iekļaujot saites uz pabeigtajiem pašvērtējuma ziņojumiem.
10. Pēc attiecināšanas procesa un saskaņā ar šajā Ieteikumā minētajiem termiņiem visos jaunajos izglītību apliecinošos dokumentos un Europass dokumentos, ko izdod atbildīgās iestādes, ir jābūt skaidri norādītai atsaucei, izmantojot attiecīgās valsts izglītības sistēmu, uz atbilstīgo EKI līmeni.

Līdzīgi kritēriji NKI vai kvalifikāciju sistēmas atbilstībai ir izvirzīti to attiecināšanas procesā **Eiropas augstākās izglītības telpas (EAIT) kvalifikāciju ietvarstruktūrai** (skatīt 11.2 nodaļu). Minētie kritēriji ir šādi:

1. Valsts ministrija, kas atbild par augstāko izglītību, nosaka nacionālo ietvarstruktūru augstākās izglītības kvalifikācijām un nosaka iestādi vai iestādes, kas atbildīgas par tās attīstību.
2. Pastāv skaidra un pierādāma saikne starp izglītības kvalifikācijām nacionālajā ietvarstruktūrā un ciklu kvalifikāciju deskriptoriem EAIT ietvarstruktūrā.
3. Nacionālā ietvarstruktūra un tās izglītības kvalifikācijas acīmredzami balstās uz mācīšanās rezultātiem un izglītības kvalifikācijas ir izteiktas ECTS kredītpunktos vai ar ECTS kredītpunktiem salīdzināmiem kredītpunktiem.
4. Procedūras izglītības kvalifikāciju iekļaušanai nacionālajā ietvarstruktūrā ir caurskatāmas.
5. Nacionālā augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēma atsaucas uz nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru un ir saskaņā ar Berlīnes komunikē un citiem secīgiem komunikē, par kuriem Boloņas procesā ir vienojušies ministri.
6. Nacionālā augstākās izglītības ietvarstruktūra un tās atbilstība EAIT ietvarstruktūrai ir atspoguļota visos diploma pielikumos.
7. Augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūrā iesaistīto pušu atbildība ir skaidri definēta un publicēta.

Procedūras, lai pārbaudītu, ka nacionālās ietvarstruktūras ir salīdzināmas ar EAIT ietvarstruktūru (skatīt 11.2 nodaļu), tika noteiktas ministru ziņojumā Bergenā (2005), un tās ir šādas:

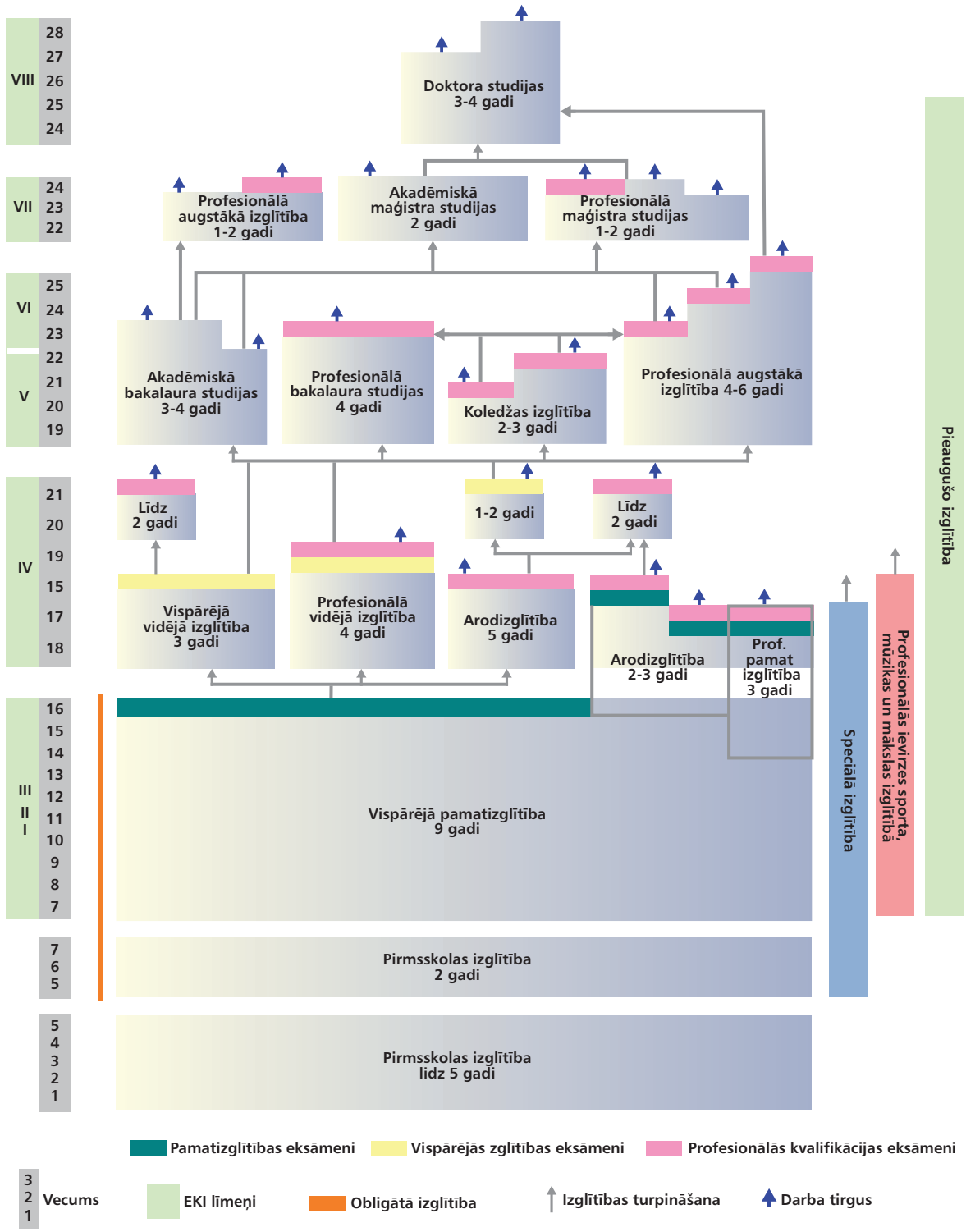
- Atbildīgā valsts iestāde/iestādes apliecina nacionālās ietvarstruktūras atbilstību EAIT ietvarstruktūrai.
- Pašvērtēšanas process ietver vienošanos ar kvalitātes nodrošināšanas iestādēm, kas ir atzītas Boloņas procesā.
- Pašvērtēšanas procesā ir jāiesaista starptautiskie eksperti.
- Pašvērtējuma ziņojums ir publicēts, un tajā atsevišķi apskatīts katrs no kritērijiem.
- ENIC un NARIC tīkls uztur valstu sarakstu, kuras ir apstiprinājušas, ka tās ir pabeigušas pašvērtēšanas procesu.
- Pēc pašvērtēšanas procesa pabeigšanas attiecīgais kvalifikācijas līmenis jānorāda diploma pielikumā, parādot saikni starp nacionālo ietvarstruktūru un EAIT ietvarstruktūru.

Jāuzsver, ka, runājot par attiecināšanu EKI kontekstā, process skar izglītības kvalifikāciju līmeņus, respektīvi, kādam EKI līmenim atbilst nacionālie kvalifikāciju vai izglītību apliecinošo dokumentu līmeņi. Savukārt Boloņas procesā tiek attiecinātas konkrētas augstākās izglītības kvalifikācijas (izglītību apliecinošie dokumenti).

I daļa

4. Latvijas formālās izglītības sistēmas apraksts

2. attēls. Latvijas Republikas izglītības sistēma (2012)

Latvijas izglītības sistēma sastāv no pirmskolas izglītības, pamatizglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības.

Vispārējā izglītība pavisam ilgst 12 gadus, ietverot obligāto 9-gadīgo pamatizglītību un 3-gadīgo vidējo izglītību. Papildus Latvijā ir obligāta pirmsskolas izglītība 5-6 gadu vecumā.

Pamatizglītības pakāpe ietver vispārējo pamatizglītību (1.-9. klases) un profesionālo pamatizglītību (7.-9.klases).

Vidējās izglītības pakāpe ietver vispārējo vidējo izglītību, profesionālo vidējo izglītību un arodizglītību.

Augstākās izglītības pakāpe ietver gan akadēmiskās, gan profesionālās studiju programmas.

4.1 Normatīvie akti

Latvijas izglītības sistēmu šobrīd regulē pieci likumi un saskaņā ar tiem izdotie MK noteikumi, kā arī citi normatīvie akti. Likumi ir sekojoši:

- Izglītības likums (1991, 1998);
- Likums „Par amatniecību" (1993);
- Augstskolu likums (1995);
- Vispārējās izglītības likums (1998);
- Profesionālās izglītības likums (1999).

Kā minēts iepriekš, Izglītības likums regulē visu veidu un pakāpju izglītību, nosaka iesaistīto institūciju tiesības un pienākumus, kā arī izglītības veidus, līmeņus un izglītību īstenojošo iestāžu veidus. Likums „Par amatniecību" attiecas uz amata meistaru un zeļļu kvalifikācijām, kuru attiecināšanu pret EKI tiks veikta attiecināšanas procesa 2.fāzē. Augstskolu likums regulē sadarbību starp valsti un augstskolām, lai saskaņotu augstskolu autonomiju ar sabiedrības un valsts interesēm; kā arī regulē augstskolu un koledžu darbības tiesisko pamatu, nosaka un aizsargā augstskolu autonomiju. Vispārējās izglītības likums nosaka vispārējās izglītības organizācijas un darbības principus; kā arī reglamentē vispārējās izglītības īstenošanas procesā iesaistīto institūciju un personu tiesības un pienākumus. Profesionālās izglītības likums reglamentē visu formu un pakāpju profesionālās izglītības (izņemot pirmā un otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības) īstenošanu, atbilstošo profesionālo kvalifikāciju piešķiršanu, kā arī dažādu iesaistīto institūciju atbildību.

Pašlaik ir sagatavots Augstākās izglītības likuma projekts, kas dažādu iemeslu dēļ vēl nav pieņemts Saeimā. Tiek gatavots arī jauns Profesionālās izglītības likums.

4.2 Vērtēšanas sistēma

Izglītības likums (1998) nosaka, ka iegūtās izglītības vērtēšanas pamatprincipus un kārtību regulē valsts izglītības standarti. Savukārt profesionālās kvalifikācijas ieguves kārtību nosaka Profesionālās izglītības likums (1999) un Augstskolu likums (1995); pēdējais regulē arī iegūtās akadēmiskās augstākās izglītības vērtēšanu. Izglītības ieguve akreditētās izglītības programmās noslēdzas ar valsts pārbaudījumiem.

Mācību sasniegumu vērtēšana tiek veikta 10 ballu skalā, vadoties pēc šādiem kritērijiem:

- Iegūto zināšanu apjoms un kvalitāte;
- Iegūtās prasmes un iemaņas;
- Attieksme pret mācīšanos;
- Mācību sasniegumu attīstības dinamika.

2. tabula. 10 ballu vērtēšanas skalas skaidrojumi

Apguves līmenis	Atzīme	Skaidrojums
ļoti augsts	10	izcili
	9	teicami
augsts	8	ļoti labi
	7	labi
vidējs	6	gandrīz labi
	5	viduvēji
	4	gandrīz viduvēji
zems	3-1	negatīvs vērtējums

Ja kārtējā pārbaudē nav iespējams novērtēt mācību sasniegumus 10 ballu skalā, skolotājs mācību sasniegumus var vērtēt ar „ieskaitīts" vai „neieskaitīts".

4.3 Vispārējā izglītība

4.3.1 Pirmskolas izglītība

Katram piecus un sešus gadus vecajam bērnam ir iespēja bez maksas iegūt obligāto pirmsskolas izglītību, lai sagatavotos pamatizglītības programmas apguvei un attīstītu un pilnveidotu sociālās un sadarbības prasmes, noturīgas pašapkalpošanās un uzvedības prasmes, kas veicina bērna sekmīgu iekļaušanos mūsdienīgā mācību procesā skolā.

Pirmsskolas izglītību Latvijā, tāpat kā obligāto pamatizglītību, piedāvā vispārizglītojošās izglītības iestādes. Pirmsskolas izglītības pamatmērķis ir sekmēt bērna vispārējo attīstību un gatavību, uzsākot sākumskolas posmu pamatizglītībā. Saskaņā ar Vispārējās izglītības likuma (1999) 20.[1] pantu, bērnu no piecu gadu vecuma sagatavošana pamatizglītības ieguvei ir obligāta. Pirmsskolas izglītību bērniem ar speciālajām vajadzībām īsteno speciālajās pirmskolas izglītības iestādēs.

Pirmsskola nedod formālu vērtējumu par iegūtajām zināšanām un prasmēm, tādējādi tai nav piešķirts EKI līmenis.

4.3.2 Vispārējā pamatizglītība (LKI/EKI 1.-3. līmenis)

Pamatizglītības programmas apguvi bērns parasti uzsāk tajā gadā, kurā viņam aprit pilni 7 gadi (pastāv iespēja izglītību sākt arī no 6 gadiem), un tā ilgst līdz 16 gadu vecumam. Īpašos gadījumos pamatizglītības iegūšana var turpināties līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai. Pamatizglītība Latvijā ir obligāta, programmas ilgums ir 9 gadi. Pamatizglītības obligāto saturu nosaka valsts pamatizglītības standarts[5], kas ietver arī sākumskolu.

Pamatizglītības mērķis ir iespēju radīšana sabiedrības un cilvēka individuālajā dzīvē nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguvei, vērtību orientāciju veidošanai.

Pilnu pamatizglītības programmu īsteno izglītības iestādes, kuru nosaukumā ir „pamatskola". Pirmo četru klašu izglītības programmas var īstenot sākumskolas. Arī vidusskolas var īstenot pilnu pamatizglītības programmu. Tāpat pamatizglītību var īstenot arī tādas izglītības iestādes kā arodskola, speciālās izglītības iestāde, vakara (maiņu) skola, internātskola, sociālās vai pedagoģiskās korekcijas izglītības iestāde vai klase, vai cita izglītības iestāde, ja tajā īsteno pilnu vai daļu no pamatizglītības programmas.

[5] MK noteikumi Nr.1027 „Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem" (19.12.2006.)

Sākumskolā 1. klasē bērnu apgūtās zināšanas un prasmes tiek vērtētas nevis ar atzīmi, bet aprakstoši. 2.-4. klasē pakāpeniski notiek pāreja uz vērtēšanu 10 ballu skalā – 2. klasē atzīmes sāk likt matemātikā, latviešu valodā, mazākumtautību valodā, tad 4. klasē arī dabaszinībās. Sākot ar 5. klasi, bērnu apgūtās zināšanas un prasmes visos mācību priekšmetos tiek vērtētas 10 ballu skalā (vērtēšanas skalas paskaidrojumus skatīt 2. tabulā augstāk).

Pamatskolu beidzot, skolēni kārto centralizētos eksāmenus, kuru skaitu un saturu nosaka IZM. Skolēni, kas ieguvuši vērtējumu gan visos pamatizglītības programmas mācību priekšmetos gadā, gan valsts pārbaudes darbos, saņem apliecību par pamatizglītību un sekmju izrakstu. Vērtējumu mācību priekšmetos, kuros tiek organizēts centralizētais eksāmens, apliecina pamatizglītības sertifikāts. Šie pamatizglītību apliecinošie dokumenti dod tiesības turpināt izglītību jebkurā vidējās izglītības programmā.

Ja skolēns nav ieguvis vērtējumu kādā no mācību priekšmetiem vai kādā no valsts pārbaudījumiem, viņam tiek izsniegta liecība. Liecība dod tiesības iestāties profesionālās pamatizglītības vai arodizglītības programmās.

Latvijas līmeņu apraksti pamatizglītībā pielīdzināšanai EKI

Veidojot LKI līmeņu aprakstus pamatizglītībai (skatīt 3. tabulu), tika izmantots valsts pamatizglītības standarts, kuru regulē MK noteikumi. Šie MK noteikumi Nr.1027 „Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem" (19.12.2006.) nosaka:

- Valsts standartu pamatizglītībā – pamatizglītības programmu galvenos mērķus un uzdevumus, pamatizglītības obligāto saturu, skolēnu iegūtās pamatizglītības vērtēšanas pamatprincipus un kārtību;
- Pamatizglītības mācību priekšmetu standartus – mācību priekšmetu galvenos mērķus un uzdevumus, mācību priekšmetu obligāto saturu, pamatprasības attiecībā uz mācību priekšmetu apguvi, mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus.

Pamatizglītības pakāpei ir atvēlēti LKI 1.-3. līmenis, jo LKI 1. līmenis attiecas uz speciālajām pamatizglītības programmām, kas paredzētas skolēniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem; LKI 2. līmenis – uz speciālajām pamatizglītības programmām skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem. Savukārt LKI 3. līmenis attiecas uz parastajām vispārējās un profesionālās pamatizglītības programmām.

3. tabula. Latvijas līmeņu apraksti pamatizglītībā pielīdzināšanai EKI[6]

EKI līmenis	Zināšanas (zināšanas un izpratne)	Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes)	Kompetence (analīze, sintēze un novērošana)
1.	• Spēj parādīt elementāras zināšanas, kuras izpaužas atpazīstot vai atceroties	• Spēj izmantot elementāras praktiskas un kognitīvas iemaņas, kuras var izpildīt tiešā uzraudzībā, izmantojot vienkāršus instrumentus • Spēj veikt vienkāršus uzdevumus, kas saturiski atkārtojas un ir paredzami	• Spēj veikt uzdevumus strukturētā vidē, darboties ierobežotā kontekstā • Pēc parauga spēj izpildīt elementārus uzdevumus, apgūt pašapkalpošanās iemaņu pamatus

6 Grozījumi MK 2008. gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (5.10.2010.)

2.	•Spēj parādīt konkrētas mācību priekšmetu programmās noteiktās pamatzināšanas	•Spēj izmantot pamata kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai, izmantojot attiecīgu informāciju, veiktu uzdevumus un, izmantojot vienkāršus noteikumus un līdzekļus, risinātu ikdienas problēmas •Spēj izprast savas darbības sekas attiecībā uz sevi un citiem	•Spēj veikt uzdevumus individuāli vai grupā pārraudzībā, vai daļēji patstāvīgi •Spēj piedalīties atsevišķu mācību uzdevumu mērķu izvirzīšanā un darbības procesa plānošanāmācību uzdevumu mērķu izvirzīšanā un darbības procesa plānošanā
3.	•Spēj parādīt faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšanas un izmanto tās mācību un profesionālās darbības jomā •Spēj izprast dažādu veidu informāciju par materiāliem, aprīkojumu, tehnoloģijām atbilstošā mācību jomā vai noteiktā profesijā	•Spēj izmantot dažādas kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai veiktu uzdevumus un risinātu vienkāršas problēmas, izvēloties un piemērojot pamata metodes, līdzekļus, materiālus, informāciju un tehnoloģijas	•Spēj apzināties un uzņemties atbildību par darba vai mācību uzdevumu veikšanu nemainīgā un stabilā vidē nozares speciālista uzraudzībā •Risinot uzdevumus, spēj pielāgot savu rīcību apstākļiem un atbildēt par darba rezultātu

Sīkāk par pamatizglītības programmu mērķiem un uzdevumiem skatīt 5. pielikumā. Pamatizglītības programmu izvietojums pa LKI/EKI līmeņiem ir attēlots 10. nodaļā

4.3.3 Vispārējā vidējā izglītība (LKI/EKI 4. līmenis)

Vispārējās vidējās izglītības programmu obligāto saturu nosaka valsts vispārējās vidējās izglītības standarts[7]. Vispārējās vidējās izglītības programmām ir šādi tematiskie virzieni:

- Vispārizglītojošais virziens, ko nosaka izglītības programmu grupa bez īpaši akcentētiem mācību priekšmetiem;
- Humanitārais un sociālais virziens, kuru nosaka izglītības programmu grupa ar īpaši akcentētiem humanitāro un sociālo zinību mācību priekšmetiem;
- Matemātikas, dabaszinību un tehnikas virziens, kuru nosaka izglītības programmu grupa ar īpaši akcentētiem matemātikas, dabaszinību un tehnisko zinību mācību priekšmetiem;
- Profesionālais virziens, kuru nosaka izglītības programmu grupa ar īpaši akcentētu profesionālo ievirzi (piem., mākslā, mūzikā, komerczinībās, sportā).

Visu virzienu izglītības programmas satur vienāda nosaukuma astoņus obligātos priekšmetus, piemēram, latviešu valoda, svešvaloda, matemātika un vēsture. Katram programmas virzienam ir papildus 3-6 obligātie priekšmeti. Skola var piedāvāt vēl dažus izvēlēs priekšmetus 10-15% mācību laika apjomā vai piedāvāt šajā laikā padziļināti apgūt kādu no obligātajiem priekšmetiem. Vispārējās vidējās izglītības programmu attiecīgajā virzienā var apvienot ar mazākumtautību izglītības programmu, iekļaujot tajā mazākumtautības dzimto valodu, kā arī ar mazākumtautību identitāti un integrāciju Latvijas sabiedrībā saistītu mācību saturu.

[7] MK noteikumi Nr.715 „Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem" (2.09.2008.)

Vispārējās izglītības rezultātu vērtēšana un izglītību apliecinošie dokumenti

Vispārējās vidējās izglītības programmu noslēgumā obligāti kārtojamo valsts centralizēto eksāmenu skaits ir četri. Trīs no tiem kā obligātus nosaka valsts, viens jāizvēlas pašam skolēnam. Skolēni, kas ieguvuši vērtējumu visos vispārējās vidējās izglītības programmas mācību priekšmetos un valsts pārbaudījumos, saņem atestātu par vispārējo vidējo izglītību un sekmju izrakstu. Vērtējumu mācību priekšmetos, kuros ir organizēts centralizētais eksāmens, apliecina vispārējās vidējās izglītības sertifikāts. Šie vispārējo vidējo izglītību apliecinošie dokumenti dod tiesības turpināt izglītību jebkurā augstākās pakāpes izglītības programmā. Ja skolēns nav ieguvis vērtējumu kādā no mācību priekšmetiem vai kādā no valsts pārbaudījumiem, viņam tiek izsniegta liecība.

Latvijas līmeņu apraksti vispārējā vidējā izglītībā pielīdzināšanai EKI

Izstrādājot LKI līmeņu aprakstus vispārējai vidējai izglītībai (skatīt 4. tabulu), tika izmantots valsts vispārējās vidējās izglītības standarts. MK noteikumi Nr.715 „Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem" (2.09.2008.) nosaka:

- Valsts vispārējās vidējās izglītības standartu – vispārējās vidējās izglītības programmu galvenos mērķus un uzdevumus, vispārējās vidējās izglītības obligāto saturu, skolēnu iegūtās vispārējās vidējās izglītības vērtēšanas pamatprincipus un kārtību;
- Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartus – mācību priekšmetu galvenos mērķus un uzdevumus, mācību priekšmetu obligāto saturu, pamatprasības attiecībā uz mācību priekšmetu apguvi un mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus.

Vispārējās vidējās izglītības programmas attiecas uz LKI 4. līmeni. Veiksmīgi pabeidzot šīs programmas, absolventiem ir tiesības turpināt studijas augstākās izglītības programmās.

4. tabula. Latvijas līmeņu apraksti vispārējā vidējā izglītībā pielīdzināšanai EKI[8]

EKI līmenis	Zināšanas (zināšanas un izpratne)	Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes)	Kompetence (analīze, sintēze un novērošana)
4.	• Spēj parādīt vispusīgas faktu, teoriju un likumsakarību zināšanas, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai • Spēj detalizēti izprast un parādīt daudzveidīgu specifisku faktu, principu, procesu un jēdzienu zināšanas noteiktā mācību vai profesionālās darbības jomā standarta un nestandarta situācijās • Pārzina tehnoloģijas un metodes mācību uzdevumu vai darba uzdevumu veikšanai profesijā	• Spēj plānot un organizēt darbu, izmantot dažādas metodes, tehnoloģijas (tai skaitā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas), ierīces, instrumentus un materiālus uzdevumu veikšanai • Spēj atrast, izvērtēt un radoši izmantot informāciju mācību vai profesionālo darba uzdevumu izpildei un problēmu risinājumiem • Spēj sazināties vismaz divās valodās rakstiski un mutiski gan pazīstamā, gan nepazīstamā kontekstā • Spēj patstāvīgi strādāt profesijā, mācīties un pilnveidoties • Spēj sadarboties	• Ir motivēts turpmākās karjeras veidošanai, izglītības turpināšanai, mūžizglītībai uz zināšanām orientētā demokrātiskā, daudzvalodu un daudzkultūru sabiedrībā Eiropā un pasaulē • Spēj plānot un veikt mācību vai darba uzdevumus profesijā individuāli, komandā vai vadot komandas darbu • Spēj uzņemties atbildību par mācību vai profesionālās darbības rezultātu kvalitāti un kvantitāti

Sīkāk par vispārējās vidējās izglītības programmu mērķiem un uzdevumiem skatīt 6. pielikumā. Vidējās izglītības programmu izvietojums pa LKI/EKI līmeņiem ir attēlots 10. nodaļā.

6 Grozījumi MK 2008. gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (5.10.2010.)

4.4 Profesionālā izglītība

Profesionālā izglītība dod iespēju pēc pamatskolas vai vidusskolas beigšanas turpināt izglītību un iegūt sākotnējo profesionālo kvalifikāciju, kā arī attīstīt spējas profesionālajā tālākizglītībā un iegūt tiesības turpināt izglītību augstākās izglītības pakāpē. Profesionālās izglītības iestādes piedāvā izglītības programmas visos ekonomiskās darbības virzienos.

Profesionālās izglītības likuma (1999) 4. pants nosaka trīs profesionālās izglītības pakāpes:

1. Profesionālā pamatizglītība;
2. Profesionālā vidējā izglītība;
3. Profesionālā augstākā izglītība (sīkāk 4.5 sadaļā par augstāko izglītību):
   - Pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība (koledžas izglītība);
   - Otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība.

Mūsdienu darba tirgus prasības ir labas saskarsmes prasmes, zināšanas matemātikā, dabas un sociālajās zinātnēs, spējas sazināties svešvalodās, prasme izmantot modernas informācijas tehnoloģijas, tādēļ šo priekšmetu un prasmju apguve ir iekļauta profesionālās izglītības programmās. Turklāt profesionālās izglītības apguves laikā tiek pievērsta uzmanība uzņēmības attīstīšanai, vides aizsardzības un starpkultūru jautājumu izpratnei, jauniešu pašattīstībai, lai palīdzētu viņiem veiksmīgi veidot savu karjeru un dzīvi. Mācību process tiek organizēts tādējādi, ka teorijas apguve klasē mijas ar praktiskajām mācībām skolas darbnīcās, laboratorijās, vēlākajos kursos – arī uzņēmumos vai iestādēs.

Profesionālās izglītības programmas saturu nosaka valsts profesionālās izglītības standarti[9] un atbilstošais profesijas standarts. Profesionālās vidējās izglītības programmas tiek izstrādātas un īstenotas atbilstoši visiem tautsaimniecības nozaru darbības virzieniem Latvijā.

Absolvējot profesionālās izglītības programmas, tiek piešķirta noteikta līmeņa profesionālā kvalifikācija. Saskaņā ar Profesionālās izglītības likumu (1999) Latvijas profesionālās izglītības sistēmā ir pieci profesionālās kvalifikācijas līmeņi. Minētie **profesionālās kvalifikācijas līmeņi attiecas tikai uz profesionālo izglītību, un tie nav automātiski attiecināmi pret LKI/EKI līmeņiem.** Vairāk par profesionālās kvalifikācijas līmeņiem skatīt 5. nodaļā.

4.4.1 Profesionālā pamatizglītība (LKI/EKI 3. līmenis)

Profesionālās pamatizglītības programmās persona tiek uzņemta bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma un ne agrāk kā tajā kalendārajā gadā, kurā tai aprit 15 gadi. Profesionālās pamatizglītības programmas ilgst 1-2 gadus. Apliecība par profesionālo pamatizglītību norāda, ka audzēknis ir ieguvis profesionālo pamatizglītību un ir ieguvis Latvijas pirmā līmeņa profesionālo kvalifikāciju (teorētisko un praktisko sagatavotību, kas dod iespēju veikt vienkāršus uzdevumus noteiktā praktiskās darbības sfērā, piemēram, pavāra vai galdnieka palīgs). Tiem, kuri nav ieguvuši pilnu pamatizglītību līdz 15 gadu vecumam, paralēli profesionālās kvalifikācijas apguvei tiek nodrošināta iespēja pabeigt arī vispārējo pamatizglītību.

[9] MK noteikumi Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu" (27.06.2000.)

4.4.2 Arodizglītība (LKI/EKI 4. līmenis)

Valsts profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības standarts[10] nosaka, ka arodizglītības programmas ilgst trīs gadus tām personām, kas ir beigušas pamatskolu. Arodizglītības programmas beigšanu apliecina atestāts par arodizglītību, kas apstiprina, ka piešķirtā kvalifikācija atbilst Latvijas otrajam profesionālās kvalifikācijas līmenim (teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju patstāvīgi veikt kvalificētu izpildītāja darbu, piemēram, galdnieks, frizieris, pavārs, šuvēja, metinātājs). Arodizglītības programmu saturā ir integrēti vispārizglītojošie priekšmeti, taču arodizglītība nenodrošina tiesības turpināt izglītību augstskolā. Tiem audzēkņiem, kuri vēlas turpināt izglītību, tiek piedāvāts viengadīgs izlīdzinošais vispārējās vidējās izglītības kurss vai arī ir jāmācās papildus vakarskolā.

Arodizglītības programma ietver:

- Teoriju un praksi attiecībā 35:65,
- Vispārizglītojošos un profesionālos mācību priekšmetus attiecībā 60:40.

Arodizglītības programmās iekļautie vispārizglītojošie mācību priekšmeti ietver:

- Valodas un komunikatīvās zinības 45%;
- Matemātika, dabas zinības, tehniskās zinības 33%;
- Sociālās zinības un kultūrzinības 22%.

Arodizglītības programmas ir orientētas uz nepieciešamo zināšanu un prasmju apguvi, kas dod iespēju patstāvīgi veikt kvalificētu izpildītāja/strādnieka darbu, prasa atbildību par savu darbu, kuru veic atbilstoši iepriekš noteiktām vadlīnijām, kā arī attīsta spējas strādāt grupā.

4.4.3 Profesionālā vidējā izglītība (LKI/EKI 4. līmenis)

Profesionālās vidējās izglītības programmās tiek uzņemti skolēni/audzēkņi, kas ir ieguvuši vispārējo vai profesionālo pamatizglītību. Šādas programmas ilgst 4 gadus pēc pamatizglītības, 1-2 gadus pēc arodizglītības ieguves vai līdz 2 gadiem pēc vidējās izglītības ieguves. Programmu beidzot, tiek piešķirts diploms par profesionālo vidējo izglītību, kā arī Latvijas trešā līmeņa profesionālā kvalifikācija (paaugstināta teorētiskā sagatavotība un profesionālā meistarība, kas dod iespēju veikt noteiktus izpildītāja pienākumus, kuros ietilpst arī izpildāmā darba plānošana un organizēšana, piemēram, dažādi tehniķi, automehāniķi, modisti, viesnīcu servisa speciālisti). Diploms dod tiesības turpināt izglītību augstskolā.

Izglītības programmu saturu nosaka profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības standarts[11], kā arī atbilstošais profesiju standarts. Profesionālās vidējās izglītības programma ietver:

- Teoriju un praksi attiecībā 50:50;
- Vispārizglītojošie un profesionālos mācību priekšmetus attiecībā 60:40.

Vispārizglītojošo priekšmetu sadalījums ir šāds:

- Valodas un saskarsme 45%;
- Matemātika, dabas zinātnes, tehnoloģijas 33%;
- Sabiedriskās zinības un kultūras zinības 22%.

Profesionālas vidējās izglītības programmas ir orientētas uz Latvijas profesionālās kvalifikācijas līmeni, kas paredz sagatavotību, kas dod iespēju veikt izpildītāja/strādnieka pienākumus, kuros ietilpst arī izpildāmā darba plānošana un organizēšana. Iegūstot praktiskā darba pieredzi, absolvents ir spējīgs uzņemties atbildību par resursu sadali un citu izpildītāju darbu. Vispārizglītojošie mācību priekšmeti profesionālās vidējās izglītības programmu saturā ir integrēti tādā apjomā, kuru apguve programmas beidzējiem dod tiesības studēt augstākās pakāpes izglītības programmās. Līdzīgi kā vispārējās vidējās izglītības programmās audzēkņi attiecīgo mācību kursu noslēgumā kārto centralizētos eksāmenus četros vispārējos mācību priekšmetos (skatīt 4.3.3 nodaļu).

---

[10] MK noteikumi Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu" (27.06.2000.)

[11] MK noteikumi Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu" (27.06.2000.)

4.4.4 Profesionālo izglītību apliecinošie dokumenti

Valsts atzīts profesionālās izglītības dokuments apliecina noteiktas profesionālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas ieguvi. Valsts atzītu profesionālās izglītības dokumentu izsniedz audzēknim, kurš apguvis akreditētu profesionālās izglītības programmu un nokārtojis profesionālās kvalifikācijas un citus valsts profesionālās izglītības standartā noteiktos noslēguma pārbaudījumus. Par akreditētas profesionālās izglītības programmas apguvi tiek izsniegti šādi valsts atzīti profesionālo izglītību apliecinošie dokumenti:

1. Apliecība par profesionālo pamatizglītību;
2. Atestāts par arodizglītību;
3. Diploms par profesionālo vidējo izglītību.

Informācija par augstākās profesionālās izglītības dokumentiem ir 4.5 sadaļā par augstāko izglītību.

4.4.5 Latvijas līmeņu apraksti profesionālajā izglītībā pielīdzināšanai EKI

Veidojot LKI līmeņu aprakstus (skatīt 5. tabulu zemāk), tika ņemti vērā profesionālās izglītības standarti, uz kuriem profesionālās izglītības iestādes balstās, izstrādājot to īstenotās izglītības programmas.

Saskaņā ar MK noteikumiem Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu" (27.06.2000.) profesionālās izglītības standarti nosaka profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu stratēģiskos mērķus un galvenos uzdevumus.

Profesionālās izglītības stratēģiskie mērķis ir sekojoši:

- Sagatavot audzēkņus darbībai noteiktā profesijā, veicinot viņu pilnveidošanos par garīgi un fiziski attīstītu, brīvu, atbildīgu un radošu personību;
- Veicināt zināšanu un prasmju apguvi, attieksmju veidošanos, kas audzēkņiem nodrošina profesionālās kvalifikācijas ieguvi un sekmē viņu konkurētspēju mainīgos sociālekonomiskajos apstākļos;
- Sekmēt audzēkņu pozitīvas attieksmes veidošanos pret līdzcilvēkiem un valsti, veicināt viņu pašapziņu un spēju uzņemties Latvijas pilsoņa pienākumus;
- Radīt motivāciju profesionālajai attīstībai un tālākizglītībai un nodrošināt audzēkņiem iespēju sagatavoties izglītības turpināšanai profesionālās augstākās izglītības pakāpē.

Savukārt profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu specifiskos mērķus un uzdevumus nosaka katra atsevišķā izglītības programma atbilstoši iegūstamajai profesionālajai kvalifikācijai.

Profesionālā izglītība pamata un vidējā izglītības pakāpē attiecas uz LKI 3.-4. līmeni. Kā minēts iepriekš, pret LKI 3. līmeni ir attiecinātas profesionālās pamatizglītības programmas. LKI 4. līmenī ir savietotas arodizglītības programmas, kuru absolventiem nav tiesības turpināt studijas augstākās izglītības programmās, un profesionālās vidējās izglītības programmas, kuru absolventi iegūst tiesības turpināt studijas augstākās izglītības programmās.

5. tabula. Latvijas profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības līmeņu apraksti pielīdzināšanai EKI[12]

LKI/ EKI līmenis	Zināšanas (zināšanas un izpratne)	Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes)	Kompetence (analīze, sintēze un novērošana)
3.	• Spēj parādīt faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšanas un izmanto tās mācību un profesionālās darbības jomā • Spēj izprast dažādu veidu informāciju par materiāliem, aprīkojumu, tehnoloģijām atbilstošā mācību jomā vai noteiktā profesijā	• Spēj izmantot dažādas kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai veiktu uzdevumus un risinātu vienkāršas problēmas, izvēloties un piemērojot pamata metodes, līdzekļus, materiālus, informāciju un tehnoloģijas	• Spēj apzināties un uzņemties atbildību par darba vai mācību uzdevumu veikšanu nemainīgā un stabilā vidē nozares speciālista uzraudzībā • Risinot uzdevumus, spēj pielāgot savu rīcību apstākļiem un atbildēt par darba rezultātu
4.	• Spēj parādīt vispusīgas faktu, teoriju un likumsakarību zināšanas, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai • Spēj detalizēti izprast un parādīt daudzveidīgu specifisku faktu, principu, procesu un jēdzienu zināšanas noteiktā mācību vai profesionālās darbības jomā standarta un nestandarta situācijās • Pārzina tehnoloģijas un metodes mācību uzdevumu vai darba uzdevumu veikšanai profesijā	• Spēj plānot un organizēt darbu, izmantot dažādas metodes, tehnoloģijas (tai skaitā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas), ierīces, instrumentus un materiālus uzdevumu veikšanai • Spēj atrast, izvērtēt un radoši izmantot informāciju mācību vai profesionālo darba uzdevumu izpildei un problēmu risinājumiem • Spēj sazināties vismaz divās valodās rakstiski un mutiski gan pazīstamā, gan nepazīstamā kontekstā • Spēj patstāvīgi strādāt profesijā, mācīties un pilnveidoties • Spēj sadarboties	• Ir motivēts turpmākās karjeras veidošanai, izglītības turpināšanai, mūžizglītībai uz zināšanām orientētā demokrātiskā, daudzvalodu un daudzkultūru sabiedrībā Eiropā un pasaulē • Spēj plānot un veikt mācību vai darba uzdevumus profesijā individuāli, komandā vai vadot komandas darbu • Spēj uzņemties atbildību par mācību vai profesionālās darbības rezultātu kvalitāti un kvantitāti

Sīkāk par profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu galvenajiem uzdevumiem skatīt 7. pielikumā. Profesionālās izglītības programmu izvietojums pa LKI/EKI līmeņiem ir attēlots 10. nodaļā.

4.5 Augstākā izglītība

Augstākās izglītības sistēma ietver akadēmisko augstāko izglītību un profesionālo augstāko izglītību. Bakalaura un maģistra grādi pastāv gan akadēmiskajā, gan profesionālajā augstākajā izglītībā.

4.5.1 Akadēmiskā augstākā izglītība (LKI/EKI 6.-7. līmenis)

Akadēmiskās izglītības mērķis ir sagatavot patstāvīgai pētniecības darbībai, kā arī sniegt teorētisko pamatu profesionālai darbībai.

[12] Grozījumi MK 2008. gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (5.10.2010.)

Bakalaura akadēmisko studiju programmu apjoms ir 120-160 Latvijas kredītpunktu (180-240 ECTS kredītpunkti), no kuriem:

- Obligātā daļa ir >50 KP (75 ECTS kredītpunkti);
- Obligātās izvēles daļa ir >20 KP (30 ECTS kredītpunkti);
- Bakalaura darbs ir >10 KP (15 ECTS kredītpunkti);
- Un brīvās izvēles daļa.

Studiju ilgums pilna laika pamatstudijās ir seši līdz astoņi semestri.

Maģistra akadēmisko studiju programmu apjoms ir 80 Latvijas kredītpunktu (120 ECTS kredītpunkti), no kuriem ne mazāk kā:

- 20 KP (30 ECTS kredītpunkti) ir maģistra darbs;
- 30 KP (45 ECTS kredītpunkti) no programmas obligātais satura ir veltīts attiecīgās zinātņu nozares izvēlētās jomas teorētiskajām atziņām;
- 15 KP (22,5 ECTS kredītpunkti) – minēto atziņu aprobācijai aktuālo problēmu aspektā.

Akadēmiskās izglītības programmas tiek īstenotas saskaņā ar valsts akadēmiskās izglītības standartu[13].

4.5.2 Profesionālā augstākā izglītība (LKI/EKI 5.-7. līmenis)

Profesionālās augstākās izglītības uzdevums ir īstenot padziļinātu zināšanu, prasmju un kompetenču apguvi konkrētā nozarē, nodrošinot absolventu spēju izstrādāt vai pilnveidot sistēmas, produktus un tehnoloģijas un sagatavojot absolventu jaunrades, pētnieciskajam un pedagoģiskajam darbam šajā nozarē. Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmu (koledžas izglītība) absolventiem tiek piešķirts attiecīgais izglītību apliecinošais dokuments un Latvijas ceturtā līmeņa profesionālā kvalifikācija (teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt sarežģītu izpildītāja darbu, kā arī organizēt un vadīt citu speciālistu darbu). Absolvējot otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas (universitātes izglītība), tiek piešķirts attiecīgais izglītību apliecinošais dokuments un Latvijas piektā līmeņa profesionālā kvalifikācija (noteiktas nozares speciālista augstākā kvalifikācija, kas dod iespēju plānot un veikt arī zinātniskās pētniecības darbu attiecīgajā nozarē)[14].

Bakalaura profesionālās studiju programmas nodrošina profesionālo kompetenču apguvi noteiktajā jomā; šo programmu apjoms ir vismaz 160 Latvijas kredītpunkti (240 ECTS), kas sīkāk sadalot sastāv no:

- Vispārizglītojošiem kursiem >20 KP (30 ECTS kredītpunkti);
- Nozares teorētiskajiem pamatiem >36 KP (54 ECTS kredītpunkti);
- Profesionālās specializācijas >60 KP (90 ECTS kredītpunkti);
- Izvēles kursiem >6 KP (9 ECTS kredītpunkti);
- Prakses >26 KP (39 ECTS kredītpunkti);
- Valsts pārbaudījuma, tai skaitā noslēguma darba >12 KP (18 ECTS KP).

Maģistra profesionālo studiju programmu apjoms ir ne mazāk kā 40 Latvijas KP (60 ECTS kredītpunkti), kas ietver:

- Jaunākos sasniegumus nozarē, teorijā un praksē >7 KP (10,5 ECTS kredītpunkti);
- Praksi >6 KP (9 ECTS kredītpunkti);
- Valsts pārbaudījumu, t.sk. noslēguma darbu >20 KP (30 ECTS KP);
- Pētniecības, projektēšanas, vadības, psiholoģijas u.c. studiju kursus.

---

13 MK noteikumi Nr.2 „Noteikumi par valsts akadēmiskās izglītības standartu" (03.01.2002.)

14 Profesionālās izglītības likums (10.06.1999.)

Abu veidu – akadēmiskā un profesionālā – bakalaura grādu ieguvējiem ir tiesības studēt maģistrantūrā, bet maģistra grādu ieguvējiem – doktorantūrā. Arī medicīnas, zobārstniecības un farmācijas profesionālajās studijās iegūstamo grādu (5 un 6 gadu studijas) ieguvēji var turpināt studijas doktorantūrā.

Profesionālajā augstākajā izglītībā bez bakalaura un maģistra programmām pastāv arī cits programmu iedalījums:

- **Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas) studiju programmas**, pēc kuru apguves iegūst Latvijas 4. līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Programmu apjoms ir 80-120 KP (120-180 ECTS kredītpunkti), un tās pamatā ir paredzētas profesijas apguvei, taču to absolventi var turpināt studijas otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās.
- **Otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas,** pēc kuru apguves iegūst Latvijas 5. līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Šīs programmas ir vismaz 40 KP (60 ECTS kredītpunkti) apjomā pēc bakalaura vai maģistra grāda ieguves vai vismaz 160 KP (240 ECTS kredītpunkti) apjomā pēc vidējās izglītības ieguves. Abos gadījumos jānodrošina, lai programmas kopumā ietvertu praksi ne mazāk kā 26 KP (39 ECTS kredītpunkti) apjomā un valsts pārbaudījumu (tai skaitā noslēguma darbu vismaz 10 KP (15 ECTS kredītpunkti) apjomā). Ja programma 240 KP apjomā ietver bakalaura programmas obligāto daļu, absolventi iegūst tiesības stāties maģistrantūrā.

4.5.3 Doktorantūra (LKI/EKI 8. līmenis)

Kopš 2000. gada 1. janvāra Latvijā tiek piešķirts viena veida zinātniskais grāds – doktora grāds, kas atbilst LKI 8. līmenim. Uzņemšanai doktorantūrā ir nepieciešams maģistra līmeņa grāds. Doktora grādu piešķir personai, kura sekmīgi nokārtojusi eksāmenus izraudzītajā zinātnes nozarē un pieredzējuša zinātnieka vadībā izstrādājusi un publiski aizstāvējusi promocijas darbu, kas satur oriģinālu pētījumu rezultātus un sniedz jaunas atziņas attiecīgajā zinātņu nozarē. Promocijas darbu var izstrādāt 3-4 gadu laikā doktorantūras studiju ietvaros augstskolā vai arī pēc atbilstoša apjoma patstāvīgu pētījumu veikšanas. Promocijas darbs var būt disertācija, tematiski vienota anonīmi recenzētu publikāciju kopa vai monogrāfija. Doktora grāds tiek piešķirts saskaņā ar kārtību, ko nosaka Zinātniskās darbības likums (14.04.2005., pēdējie grozījumi 1.01.2011.). Doktora grādu piešķir promocijas padome, un doktora grāda piešķiršanu pārrauga MK izveidota Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisija.

4.5.4 Augstākās izglītības dokumenti

Akadēmisko grādu, pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību, otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību un augstāko profesionālo kvalifikāciju, kā arī iegūto zinātnisko kvalifikāciju apliecina šādi augstāko izglītību apliecinoši dokumenti:

- Bakalaura diploms un maģistra diploms;
- Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības diploms;
- Profesionālās augstākās izglītības diploms vai augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms;
- Profesionālā bakalaura diploms vai augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms;
- Profesionālā maģistra diploms vai augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms;
- Doktora diploms.

4.5.5 Uzņemšanas nosacījumi

Lai iegūtu tiesības iestāties augstskolā/koledžā, jāiegūst vidējā izglītība. Kā minēts iepriekš, vidējās izglītības pakāpē ir divu veidu programmas – vispārējās un profesionālās vidējās izglītības programmas. Reflektantus uzņem augstskolā vai koledžā saskaņā ar MK 2006. gada 10. oktobra noteikumiem Nr.846 „Noteikumi par prasībām, kritērijiem un kārtību uzņemšanai studiju programmās".

Sākot no 2006. gada, studentu uzņemšanas konkurss bakalaura un profesionālajās studiju programmās, kurās uzņemšanas prasība ir iepriekš iegūta vidējā izglītība, balstās uz centralizēto eksāmenu rezultātiem. Centralizētie eksāmeni jākārto gan vispārējās, gan profesionālās vidējās izglītības programmu ietvaros, tāpēc juridiski abu veidu programmu absolventiem ir tiesības uzsākt studijas augstākās izglītības programmās. Šie nosacījumi neattiecas uz personām, kuras ieguvušas vidējo izglītību līdz 2004. gadam, kā arī personām, kuras ieguvušas vidējo izglītību ārvalstīs vai personām ar īpašām vajadzībām.

Augstskolas un koledžas, saskaņojot ar Augstākās izglītības padomi (AIP), var noteikt arī specifiskas uzņemšanas prasības (piemēram, noteikt, kādi mācību priekšmeti jāapgūst vidusskolā, lai varētu iestāties konkrētajā augstskolā/koledžā attiecīgās studiju programmas apguvei).

4.5.6 Latvijas līmeņu apraksti augstākajā izglītībā pielīdzināšanai EKI

Veidojot līmeņu aprakstus augstākajā izglītībā (skatīt 6. tabulu zemāk), Latvijas Rektoru padomes 2009. gadā izveidotā darba grupa (skatīt 4. pielikumu) izmantoja:

- Boloņas procesa ietvaros izveidotos Dublinas deskriptorus (2002-2004) un IZM nodibinātās Boloņas procesa darba grupas (skatīt 3. pielikumu) izstrādāto ciklu noslēguma prasību aprakstus;
- Blūma taksonomiju, t.i., sešu līmeņu zināšanu apguves hierarhisku sistēmu, kura balstās uz amerikāņu psihologa Bendžamina Blūma un viņa kolēģu atziņām (1956);
- EKI līmeņu aprakstus, kas ir ietverti Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumā par EKI izveidošanu mūžizglītībai (23.04.2008.).

Augstākā izglītība attiecas uz LKI 5.-8. līmeni. LKI 5. līmenis attiecas uz pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmām (koledžas izglītība). LKI 6. līmenī ir savietotas akadēmiskā un profesionālā bakalaura studiju programmas, kā arī profesionālās augstākās izglītības programmas, LKI 7. līmenī – akadēmiskā un profesionālā maģistra studiju programmas, kā arī profesionālās augstākās izglītības programmas; savukārt, LKI 8. līmenī – doktora studiju programmas.

6. tabula. Latvijas augstākās izglītības līmeņu apraksti pielīdzināšanai EKI[15]

LKI/ EKI līmenis	Zināšanas (zināšanas un izpratne)	Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes)	Kompetence (analīze, sintēze un novērošana)
5.	•Spēj parādīt vispusīgas un specializētas attiecīgajai profesionālajai jomai atbilstošas faktu, teoriju, likumsakarību un tehnoloģiju zināšanas un izpratni	•Spēj, balstoties uz analītisku pieeju, veikt praktiskus uzdevumus attiecīgajā profesijā, parādīt prasmes, kas profesionālajām problēmām ļauj rast radošus risinājumus, pārrunāt un argumentēti apspriest praktiskus jautājumus un risinājumus attiecīgajā profesijā ar kolēģiem, klientiem un vadību, ar attiecīgu patstāvības pakāpi mācīties tālāk, pilnveidojot savas kompetences •Spēj izvērtēt un pilnveidot savu un citu cilvēku darbību, strādāt sadarbībā ar citiem, plānot un organizēt darbu, lai veiktu konkrētus uzdevumus savā profesijā, veikt vai pārraudzīt tādas darba aktivitātes, kurās iespējamas neprognozējamas izmaiņas	•Spēj formulēt, aprakstīt un analizēt praktiskas problēmas savā profesijā, atlasīt nepieciešamo informāciju un izmantot to skaidri definētu problēmu risināšanai, piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstībā, parādīt, ka izprot attiecīgās profesijas vietu plašākā sociālā kontekstā

[15] Grozījumi MK 2008. gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (5.10.2010.)

LKI/ EKI līmenis	Zināšanas (zināšanas un izpratne)	Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes)	Kompetence (analīze, sintēze un novērošana)
6.	•Spēj parādīt attiecīgajai zinātnes nozarei vai profesijai raksturīgās pamata un specializētas zināšanas un šo zināšanu kritisku izpratni, turklāt daļa zināšanu atbilst attiecīgās zinātnes nozares vai profesijas augstāko sasniegumu līmenim •Spēj parādīt attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas svarīgāko jēdzienu un likumsakarību izpratni	•Spēj, izmantojot apgūtos teorētiskos pamatus un prasmes, veikt profesionālu, mākslinieciskū, inovatīvu vai pētniecisku darbību, formulēt un analītiski aprakstīt informāciju, problēmas un risinājumus savā zinātnes nozarē vai profesijā, tos izskaidrot un argumentēti diskutēt par tiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem •Spēj patstāvīgi strukturēt savu mācīšanos, virzīt savu un padoto tālāku mācīšanos un profesionālo pilnveidi, parādīt zinātnisku pieeju problēmu risināšanā, uzņemties atbildību un iniciatīvu, veicot darbu individuāli, komandā vai vadot citu cilvēku darbu, pieņemt lēmumus un rast radošus risinājumus mainīgos vai neskaidros apstākļos	•Spēj patstāvīgi iegūt, atlasīt un analizēt informāciju un to izmantot, pieņemt lēmumus un risināt problēmas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, parādīt, ka izprot profesionālo ētiku, izvērtēt savas profesionālās darbības ietekmi uz vidi un sabiedrību un piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstībā
7.	•Spēj parādīt padziļinātas vai paplašinātas zināšanas un izpratni, no kurām daļa atbilst attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas jaunākajiem atklājumiem un kuras nodrošina pamatu radošai domāšanai vai pētniecībai, tajā skaitā darbojoties dažādu jomu saskarē	•Spēj patstāvīgi izmantot teoriju, metodes un problēmu risināšanas prasmes, lai veiktu pētniecisku vai mākslinieciskū darbību, vai augsti kvalificētas profesionālas funkcijas •Spēj argumentēti izskaidrot un diskutēt par sarežģītiem vai sistēmiskiem attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas aspektiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem •Spēj patstāvīgi virzīt savu kompetenču pilnveidi un specializāciju, uzņemties atbildību par personāla grupu darba rezultātiem un to analīzi, veikt uzņēmējdarbību, inovācijas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, veikt darbu, pētniecību vai tālāku mācīšanos sarežģītos un neprognozējamos apstākļos un, ja nepieciešams, tos pārveidot, lietojot jaunas pieejas	•Spēj patstāvīgi formulēt un kritiski analizēt sarežģītas zinātniskas un profesionālas problēmas, pamatot lēmumus, un, ja nepieciešams, veikt papildu analīzi •Spēj integrēt dažādu jomu zināšanas, dot ieguldījumu jaunu zināšanu radīšanā, pētniecības vai profesionālās darbības metožu attīstībā, parādīt izpratni un ētisko atbildību par zinātnes rezultātu vai profesionālās darbības iespējamo ietekmi uz vidi un sabiedrību
8.	•Spēj parādīt, ka pārzina un izprot aktuālākās zinātniskās teorijas un atziņas, pārvalda pētniecības metodoloģiju un mūsdienu pētniecības metodes attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesionālajā jomā un dažādu jomu saskarē	•Spēj patstāvīgi izvērtēt un izvēlēties zinātniskiem pētījumiem atbilstošas metodes, ir veicis ieguldījumu zināšanu robežu paplašināšanā vai devis jaunu izpratni esošām zināšanām un to pielietojumiem praksē, īstenojot būtiska apjoma oriģinālu pētījumu, no kura daļa ir starptautiski citējamu publikāciju līmenī •Spēj gan mutiski, gan rakstiski komunicēt par savu zinātniskās darbības jomu (savu nozari) ar plašākām zinātniskajām aprindām un sabiedrību kopumā •Spēj patstāvīgi paaugstināt savu zinātnisko kvalifikāciju, īstenot zinātniskus projektus, gūstot zinātnes nozares starptautiskiem kritērijiem atbilstošus sasniegumus, vadīt pētnieciskus vai attīstības uzdevumus uzņēmumos, iestādēs un organizācijās, kur nepieciešamas plašas pētnieciskas zināšanas un prasmes	•Spēj, veicot patstāvīgu, kritisku analīzi, sintēzi un izvērtēšanu, risināt nozīmīgus pētnieciskus vai inovāciju uzdevumus, patstāvīgi izvirzīt pētījuma ideju, plānot, strukturēt un vadīt liela apjoma zinātniskus projektus, tajā skaitā starptautiskā kontekstā

Augstākās izglītības programmu izvietojums pa LKI/EKI līmeņiem ir attēlots 10. nodaļā. Augstākās izglītības ciklu noslēgumu prasības atbilstoši Dublinas deskriptoriem ir attēlotas 7. nodaļas 7. tabulā.

5. Profesionālās kvalifikācijas līmeņi un to attīstības perspektīvas

Profesionālās izglītības likuma (1999) 5. pants nosaka, ka Latvijas profesionālās izglītības sistēmā ir pieci profesionālās kvalifikācijas līmeņi:

1. Pirmais kvalifikācijas līmenis – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt vienkāršus uzdevumus noteiktā praktiskās darbības sfērā;
2. Otrais kvalifikācijas līmenis – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju patstāvīgi veikt kvalificētu izpildītāja darbu;
3. Trešais kvalifikācijas līmenis – paaugstināta teorētiskā sagatavotība un profesionālā meistarība, kas dod iespēju veikt noteiktus izpildītāja pienākumus, kuros ietilpst arī izpildāmā darba plānošana un organizēšana;
4. Ceturtais kvalifikācijas līmenis – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt sarežģītu izpildītāja darbu, kā arī organizēt un vadīt citu speciālistu darbu;
5. Piektais kvalifikācijas līmenis – noteiktas nozares speciālista augstākā kvalifikācija, kas dod iespēju plānot un veikt arī zinātniskās pētniecības darbu attiecīgajā nozarē.

Latvijas profesionālās kvalifikācijas līmeņi tiek atspoguļoti visos Latvijā izsniegtajos formālās izglītības dokumentos, piešķirot profesionālo kvalifikāciju. Kā minēts iepriekš, profesionālās kvalifikācijas līmeņi attiecas tikai uz profesionālo izglītību un tie nav automātiski pielīdzināmi LKI/EKI līmeņiem.

MK rīkojums Nr. 629 „Par koncepciju „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā"" (16.09.2009.) nosaka, ka saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes (23.04.2008.) ieteikumu par EKI izveidošanu mūžizglītībai Latvijas piecu līmeņu profesionālo kvalifikāciju sistēma jāpiesaista astoņu līmeņu ietvarstruktūrai, pārredzami norādot profesionālās kvalifikācijas līmeņu atbilstību LKI/EKI, īpašu vērību pievēršot pārejas perioda pasākumiem un spēkā esošās kvalifikācijas līmeņu sistēmas un LKI 4. līmeņa izglītības atšķirību izskaidrošanai.

Tāpēc tika izstrādāti un 2010. gada oktobrī apstiprināti grozījumi MK noteikumos Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (2.12.2008., skatīt 9. pielikumu), kuros katrai izglītības programmai tika norādīts atbilstošais LKI/EKI līmenis. Izveidotos astoņu līmeņu aprakstus skatīt 10. nodaļā, 8. tabulā.

Konsultāciju procesa laikā tika organizētas diskusijas gan klātienē, gan virtuāli par Latvijas piecu profesionālās kvalifikācijas līmeņu attiecināšanu pret LKI/EKI, iesaistot diskusijā IZM Politikas koordinācijas departamenta, Profesionālās izglītības un vispārējās izglītības departamenta, Valsts izglītības satura centra, Izglītības kvalitātes valsts dienesta un Valsts izglītības attīstības aģentūras pārstāvjus, kā arī sociālos partnerus.

Diskusijas izraisīja jautājums par arodizglītības programmas (Latvijas 2. profesionālās kvalifikācijas līmenis) pielīdzināšanu, t.i., vai minētā programma atbilst LKI 3. vai 4. līmenim. Tika pieņemts lēmums, ka arodizglītības programmas vairāk atbilst LKI 4. līmenim, jo:

- Saskaņā ar profesionālās izglītības likumu (1999) arodizglītība ir daļa no profesionālās vidējās izglītības (LKI 4. līmenis);
- Saskaņā ar valsts profesionālās izglītības standartiem galvenā atšķirība starp arodizglītību un profesionālo vidējo izglītību ir vispārējo mācību priekšmetu stundu skaits – profesionālās vidējās izglītības programmās ir par 500 stundām vairāk, jo minēto izglītības programmu noslēgumā audzēkņiem jākārto valsts centralizētie eksāmeni vispārējos mācību priekšmetos, kuru rezultāti dod tiesības iestāties augstākās izglītības programmās;

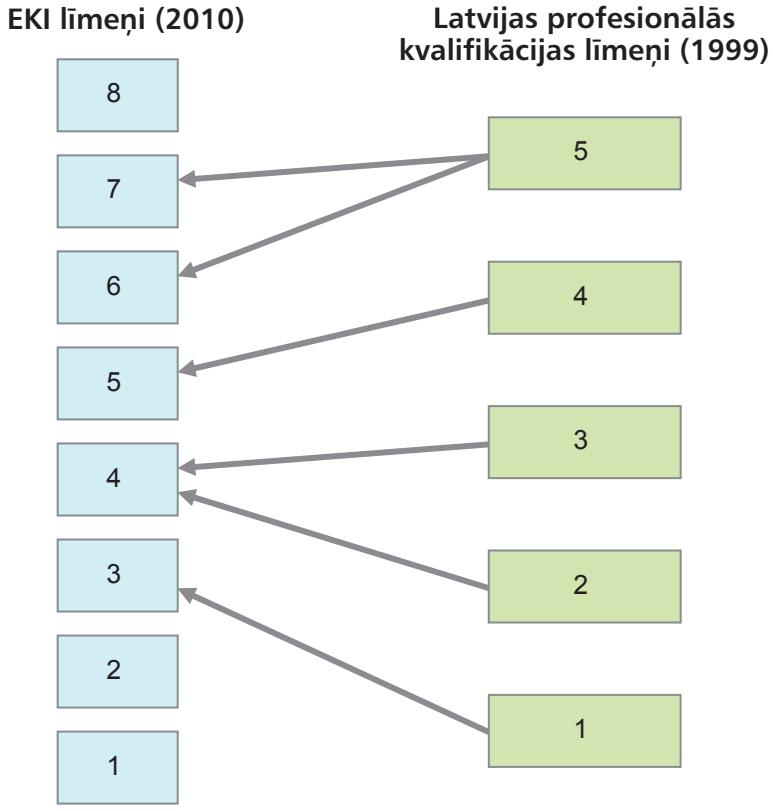
- Atsaucoties uz ekspertiem, izglītības iestādes nereti izstrādā mākslīgas izglītības programmas ar sarežģītiem nosaukumiem, lai programmās ietvertu pilnu vispārējo vidējo izglītību un varētu absolventiem piešķirt Latvijas 3. līmeņa profesionālo kvalifikāciju (LKI 4. līmenis), lai gan profesijai nepieciešamo zināšanu un prasmju apguvei nav vajadzīga pilna vispārējā vidējā izglītība (ar valsts centralizētajiem eksāmeniem).

Pielīdzinot profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmas vienam ietvarstruktūras līmenim, tiek mazināta pastāvošā nevienlīdzība un mākslīgi radītās atšķirības.

Vairums konsultāciju procesa laikā iesniegto viedokļi par Latvijas piecu profesionālās kvalifikācijas līmeņu attiecināšanu pret Latvijā izveidotajiem astoņu kvalifikāciju līmeņiem saskanēja ar 2010. gada oktobra grozījumiem MK noteikumos Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (2.12.2008., skatīt 9. pielikumu). Attēlā zemāk ir parādīts Latvijas piecu profesionālās kvalifikācijas līmeņu izvietojums pa astoņiem LKI/EKI līmeņiem.

Kā parādīts 3. attēlā, šobrīd Latvijas pieci profesionālās kvalifikācijas līmeņi ietver izglītības kvalifikācijas tikai līdz profesionālās augstākās izglītības līmenim, t.i., neiekļaujot izglītības kvalifikācijas, kas atbilstu LKI 8. līmenim. Turpmāk veidojot LKI, tiks ņemts vērā, ka 8. līmenim var atbilst gan doktora grāds, gan profesionālās izglītības kvalifikācijas, kuras nepieder pie augstākās izglītības kvalifikācijām. Taču pašlaik Latvijas izglītības sistēmā šādas profesionālās izglītības kvalifikācijas nepastāv.

3. attēls. Latvijas piecu profesionālās kvalifikācijas līmeņu[16] izvietojums pa astoņiem LKI/EKI līmeņiem[17]

16 Profesionālās izglītības likums (10.06.1999.)

17 Grozījumi Ministru kabineta 2008. gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (5.10.2010.)

ESF projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana" (2010-2013) ietvaros, kuru īsteno IZM padotības iestāde Valsts izglītības attīstības aģentūra, plānots apzināt profesijas divpadsmit nozarēs un šo profesiju profesionālai darbībai raksturīgākos uzdevumus, zināšanas, prasmes un kompetences un izstrādāt izglītības kvalifikāciju struktūru, sagrupējot nozarei atbilstošās profesijas: pamatprofesijās, saistītajās profesijās un specializācijās.

Pētījuma rezultātā katras nozares kvalifikāciju struktūra (jeb pamatdarbībā iesaistītās profesijas) tiks sagrupēta atbilstoši eksistējošajiem Latvijas pieciem profesionālās kvalifikācijas līmeņiem, kā arī pamatojoties uz izstrādātajiem nozaru profesiju zināšanu, prasmju un kompetenču aprakstiem, nozaru profesijas tiks sagrupētas pa atbilstošajiem LKI/EKI līmeņiem, kas ietverti MK 2008. gada 2. decembra noteikumu Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" 1. pielikuma 2. tabulā „EKI līmenim atbilstošo zināšanu, prasmju un kompetences apraksti" (skatīt 9. pielikumu).

6. Profesiju standarti un mācīšanās rezultātu ieviešana

Profesionālās izglītības likums (1999) nosaka, ka profesionālās izglītības saturu reglamentējošie pamatdokumenti ir šādi:

1) Valsts profesionālās izglītības standarts;
2) Profesijas standarts;
3) Profesionālās izglītības programma.

Likumā noteiktie valsts profesionālās izglītības standarti – valsts arodizglītības standarts, valsts profesionālās vidējās izglītības standarts un valsts pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības standarts – atbilstoši izglītības pakāpei nosaka:

- Izglītības programmu stratēģiskos mērķus;
- Obligāto izglītības saturu;
- Iegūtās izglītības vērtēšanas pamatprincipus un kārtību.

Valsts profesionālās izglītības standartus izstrādā IZM, un tos apstiprina MK. Vairāk par profesionālās izglītības standartiem skatīt 4.4.5 nodaļā.

Profesijas standarts ir Profesiju klasifikatora daļa un nosaka profesijai atbilstošos profesionālās darbības pamatuzdevumus un pienākumus, profesionālās kvalifikācijas pamatprasības, to izpildei nepieciešamās **vispārējās un profesionālās zināšanas, prasmes, attieksmes un kompetences.** Šobrīd ir apstiprināti 466 profesijas standarti un tie ir pieejami Valsts izglītības satura centra tīmekļa vietnes profesionālās izglītības sadaļā (http://visc.gov.lv/saturs/profizgl/stand_registrs.shtml). 2009. gadā apstiprināta profesiju standarta paraugs aplūkojams 8. pielikumā.

MK noteikumi Nr. 149 „Profesiju standartu izstrādes kārtība" (27.02.2007.) nosaka, ka IZM (Latvijas 4.-5. profesionālās kvalifikācijas līmeņa profesijām, t.i., LKI/EKI 5.-7. līmenis) un Valsts izglītības satura centrs (Latvijas 1.-3. profesionālās kvalifikācijas līmeņa profesijām, t.i., LKI/EKI 3.-4. līmenis) sadarbībā ar Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomi organizē profesiju standartu projektu izstrādi un ekspertīzi, pieaicinot nozaru ministriju un profesionālo organizāciju pārstāvjus, sniedzot organizatorisku un metodisku atbalstu profesiju standartu projektu izstrādē.

Lai izstrādātu profesijas standarta projektu, tiek izveidota darba grupa, kurā iekļauj nozares vai starpnozaru sektora profesionālo organizāciju vai darba devēju organizāciju pārstāvjus. Šī darba grupa nosaka:

- Profesijai raksturīgos pienākumus un uzdevumus;
- Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai **nepieciešamās prasmes**;
- Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai **nepieciešamās zināšanas** (norāda priekšstata, izpratnes vai lietošanas līmeni);
- Profesionālās darbības veikšanai **nepieciešamo profesionālo kompetenci** (nepieciešamās prasmes, zināšanas un atbildību noteiktās darba situācijās);
- Profesijas vietu nozares kvalifikāciju struktūrā un nodarbinātības aprakstu, kurā sniedz profesionālās darbības pamatuzdevumu kopsavilkumu.

Profesijas standarta projektu var izstrādāt arī arodbiedrības, darba devēju organizācijas, profesionālās organizācijas, izglītības iestādes un citas fiziskas vai juridiskas personas.

Profesionālās izglītības programmas izstrādā izglītības iestādes saskaņā ar valsts izglītības un profesiju standartiem, kā arī saskaņā ar Valsts izglītības satura centra rekomendācijām. Centrs veic izveidoto programmu novērtēšanu; pozitīva lēmuma gadījumā tās licenzē Izglītības kvalitātes valsts dienests. Līdz ar to, ja izglītības programma neatspoguļo nepieciešamās zināšanas, prasmes un kompetences, kuras ietvertas standartos, tā netiek licenzēta vai akreditēta un izglītības iestāde nav tiesīga izdot valsts atzītus izglītību apliecinošus dokumentus.

Saskaņā ar Profesionālās izglītības likumu (1999) profesionālās izglītības programmas nosaka:

- Profesionālās izglītības programmas uzdevumus;
- Profesionālās izglītības programmas saturu;
- Profesionālās izglītības programmas īstenošanas plānu;
- Prasības attiecībā uz iepriekš iegūto izglītību;
- Profesionālās izglītības programmas īstenošanai nepieciešamo personālu, finanšu un materiālos līdzekļus.

Lai noteiktu, vai audzēknis/students mācību laikā ir apguvis nepieciešamās zināšanas, prasmes un kompetences, profesionālās izglītības programmu noslēgumā tiek organizēts profesionālās kvalifikācijas eksāmens. Kvalifikācijas eksāmenu saturs tiek izstrādāts saskaņā ar atbilstošajiem profesiju standartiem.

Līdz ar to var uzskatīt, ka mācīšanās rezultātu izmantošana profesionālajā izglītībā ir samērā redzama gan normatīvo aktu, gan izglītības īstenošanas līmenī.

7. Studiju rezultāti un Boloņas cikli augstākajā izglītībā

Līdz Boloņas procesa uzsākšanai augstākās izglītības kvalifikācijas tika aprakstītas galvenokārt pēc to uzņemšanas nosacījumiem, programmas ilguma (vēlāk studiju slodzes), studiju satura. Tajā pašā laikā gandrīz nekas netika pateikts par studiju rezultātiem (learning outcomes), t.i., zināšanām, prasmēm un kompetencēm. Šāda veida informācija nedeva ne darba devējiem, ne citu valstu diplomatzinējiem, ne pašiem studējošajiem un sabiedrībai kopumā pietiekamu priekšstatu par iegūto kvalifikāciju. Izveidotajā EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūrā katru kvalifikāciju raksturo ar līmeni, sasniedzamajiem studiju rezultātiem un studiju rezultātu sasniegšanai nepieciešamo darba apjomu (kredītpunktos).

Jaunā Latvijas augstākās izglītības ietvarstruktūra, kas ir daļa no LKI, balstās uz trim Boloņas procesa cikliem – bakalaura, maģistra un doktora. Ciklu līmeņu apraksti ir orientēti uz studiju rezultātiem, kādus programmas rezultātā sagaida no vairuma „vidusmēra" studentu, nevis balstoties uz „minimālajiem standartiem", lai varētu ar zemāko iespējamo sniegumu tomēr programmu pabeigt un arī ne uz maksimālajiem standartiem, kādus sagaida tikai no neliela procenta izcilāko studentu. Ciklu noslēguma prasību aprakstu (deskriptoru) veidošanā tika izmantoti t.s. Dublinas deskriptori (2002-2004), Blūma taksonomija (*Bloom*, 1956) un EKI līmeņu apraksti (2008), piedāvājot vispārinātus formulējumus studiju rezultātiem, kuri raksturīgi katra Boloņas cikla noslēgumā piešķirtajām kvalifikācijām.

Kvalifikāciju ietvarstruktūras izveide Latvijas augstākajā izglītībā sākās 2004. gadā, kad katram kvalifikāciju veidam tika noteikta vieta Boloņas trīs ciklu struktūrā. IZM uzdevuma veikšanai izveidoja darba grupu (skatīt 3. pielikumu), iesaistot visu nozīmīgāko augstākās izglītības institūciju pārstāvjus. Darba grupa konkretizēja līmeņu aprakstus visiem augstākās izglītības kvalifikāciju veidiem un noteica to vietu Boloņas procesa trīs ciklu sistēmā, formulēja vispārīgus studiju rezultātus katram Latvijas augstākās izglītības kvalifikāciju veidam, izstrādāja iestāšanās nosacījumus un turpmāko izglītības iespēju aprakstu katram augstākās izglītības kvalifikāciju veidam.

Studiju rezultāti Latvijas augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūrai tiek aprakstīti sekojošās sadaļās:

- Attiecīgajai kvalifikācijai raksturīgais kompetenču profils, sasniedzamie kompetenču mērķi pa kompetenču jomām;
- Zināšanas un izpratne;
- Spēja pielietot zināšanas;
- Analīze, sintēze, novērtēšana;
- Komunikācija;
- Vispārējās prasmes;
- Nosacījumi uzņemšanai un kvalifikācijas iegūšanai nepieciešamā studiju darba apjoms kredītpunktos.

Izstrādātie līmeņu apraksti (skatīt tabulu zemāk) augstākajā izglītībā, kas ar 2010. gada oktobra grozījumiem tika integrēti MK noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (2.12.2008.), atbilst LKI 5.-8. līmeņu aprakstiem.

7. tabula. Augstākās izglītības ciklu noslēguma prasību apraksti (deskriptori)

	Koledžas kvalifikācija (LKI 5.līmenis)	Bakalaurs (LKI 6. līmenis)	Maģistrs (LKI 7. līmenis)	Doktors (LKI 8. līmenis)
Raksturojums	*I līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas) diplomam atbilstošās kompetences ietver vidējās izglītības absolventa kompetences un ir iegūtas profesionālās studijās, kuras notiek ciešā kontaktā ar attiecīgo profesionālo jomu*	*Bakalaura kompetences ietver vidējās izglītības absolventa kompetences un tiek iegūtas zinātnē vai profesionālās jomas teorētiskajos pamatos sakņotās studijās*	*Maģistra kompetences ietver bakalaura kompetences un tiek iegūtas zinātnē sakņotās studijās, kuru būtiska sastāvdaļa ir pētniecisks darbs un patstāvīgu atziņu un secinājumu izdarīšana*	*Doktora kompetences ietver maģistra kompetences*
	Papildus vidusskolas absolventa kompetencēm, I līmeņa profesionālās augstākās izglītības diploma ieguvējs SPĒJ:	***Papildus vidusskolas absolventa kompetencēm, bakalaura grāda ieguvējs SPĒJ:***	***Papildus bakalaura kompetencēm maģistra grāda ieguvējs SPĒJ:***	***Papildus maģistra kompetencēm doktora grāda ieguvējs SPĒJ:***
Zināšanas un izpratne	• parādīt vispusīgas un specializētas attiecīgajai profesionālajai jomai atbilstošas faktu, teoriju, likumsakarību un tehnoloģiju zināšanas un izpratni	• parādīt attiecīgajai zinātnei vai profesijai raksturīgās pamata un specializētas zināšanas un šo zināšanu kritisku izpratni, tajā skaitādaļai zināšanu iesniedzoties attiecīgās zinātnes vai profesijas augstākajos sasniegumos • parādīt attiecīgās zinātnes vai profesionālās jomas svarīgāko jēdzienu un likumsakarību izpratni	• parādīt padziļinātas vai paplašinātas zināšanas un izpratni, daļa no kurām ir attiecīgās zinātnes vai profesionālās jomas avangardā un kuras nodrošina pamatu radošai domāšanai vai pētniecībai, tajā skaitā darbojoties dažādu jomu saskarē	• parādīt, ka pārzina un izprot aktuālākās zinātniskās teorijas un atziņas, pārvalda pētniecības metodoloģiju un mūsdienu pētniecības metodes attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesionālajā jomā un dažādu jomu saskarē
Spēja pielietot zināšanas	• balstoties uz analītisku pieeju, veikt praktiskus uzdevumus attiecīgajā profesijā • parādīt prasmes, kas profesionālām problēmām ļauj rast radošus risinājumus	• izmantojot apgūtos teorētiskos pamatus un prasmes, veikt profesionālu, mākslinieciskū, inovatīvu vai pētniecisku darbību	• patstāvīgi pielietot teoriju, metodes un problēmu risināšanas prasmes, lai veiktu pētniecisku vai mākslinieciskū darbību, vai augsti kvalificētas profesionālas funkcijas	• patstāvīgi izvērtēt un izvēlēties zinātniskiem pētījumiem atbilstošas metodes un ir veicis ieguldījumu zināšanu robežu paplašināšanā vai devis jaunu izpratni esošām zināšanām un to pielietojumiem praksē, realizējot būtiska apjoma oriģinālu pētījumu, no kura daļa ir starptautiski citējamu publikāciju līmenī

	Koledžas kvalifikācija (LKI 5.līmenis)	Bakalaurs (LKI 6. līmenis)	Maģistrs (LKI 7. līmenis)	Doktors (LKI 8. līmenis)
Analīze sintēze, novērtēšana	•formulēt, aprakstīt un analizēt praktiskas problēmas savā profesijā •atlasīt nepieciešamo informāciju un izmantot to skaidri definētu problēmu risināšanai •piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstības darbā •parādīt, ka izprot attiecīgās profesijas vietu plašākā sociālā kontekstā	•patstāvīgi iegūt, atlasīt un analizēt informāciju un to izmantot •pieņemt lēmumus un risināt problēmas attiecīgajā zinātnē vai profesijā •parādīt, ka izprot profesionālo ētiku •izvērtēt savas profesionālās darbības ietekmi uz vidi un sabiedrību un piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstības darbā	•patstāvīgi formulēt un kritiski analizēt sarežģītas zinātniskas un profesionālas problēmas •pamatot lēmumus, un, ja nepieciešams, veikt papildus analīzi •integrēt dažādu jomu zināšanas, •dot ieguldījumu jaunu zināšanu radīšanā, pētniecības vai profesionālās darbības metožu attīstībā •parādīt izpratni un ētisko atbildību par zinātnes rezultātu vai profesionālās darbības iespējamo ietekmi uz vidi un sabiedrību	•veicot patstāvīgu, kritisku analīzi, sintēzi un izvērtēšanu, risināt nozīmīgus pētnieciskus vai inovāciju uzdevumus •patstāvīgi izvirzīt pētījuma ideju, plānot, strukturēt un vadīt liela apjoma zinātniskus projektus, tajā skaitā starptautiskā kontekstā •uzņemties atbildību par savas pētnieciskās darbības ētiskajiem aspektiem
Komunikācija	•pārrunāt un argumentēti apspriest praktiskus jautājumus un risinājumu ceļus attiecīgajā profesijā ar kolēģiem, klientiem un vadību	•formulēt un analītiski aprakstīt informāciju, problēmas un risinājumus savā zinātnē vai profesijā, tos izskaidrot un argumentēti diskutēt par tiem gan ar speciālistiem, gan nespeciālistiem	•argumentēti izskaidrot un diskutēt par sarežģītiem vai sistēmiskiem savas zinātnes vai profesionālās jomas aspektiem gan ar speciālistiem, gan nespeciālistiem	•gan mutvārdos, gan rakstiski komunicēt par savu zinātniskās darbības jomu savas nozares robežās, ar plašākām zinātniskajām aprindām un sabiedrību kopumā
Vispārējās prasmes	•ar zināmu patstāvības pakāpi mācīties tālāk, pilnveidojot savas kompetences •izvērtēt un pilnveidot savu un citu cilvēku darbību •strādāt sadarbībā ar citiem •plānot un organizēt darbu, lai veiktu konkrētus uzdevumus savā profesijā •veikt vai pārraudzīt tādas darba aktivitātes, kurās iespējamas neprognozējamas izmaiņas	•patstāvīgi strukturēt savu mācīšanos, virzīt savu un savu padoto tālāko izglītību un profesionālo pilnveidi •parādīt zinātnisku pieeju problēmu risināšanā •uzņemties atbildību un iniciatīvu, veicot darbu individuāli, komandā vai vadot citu cilvēku darbu •pieņemt lēmumus un rast radošus risinājumus mainīgos vai neskaidros apstākļos	•patstāvīgi virzīt savu kompetenču pilnveidi un specializāciju •uzņemties atbildību par personāla grupu darba rezultātiem un to analīzi •veikt uzņēmējdarbību, inovācijas attiecīgajā zinātnē vai profesijā •veikt darbu, pētniecību vai tālāku mācīšanos sarežģītos un neprognozējamos apstākļos un, ja nepieciešams, tos pārveidot, lietojot jaunas pieejas	•patstāvīgi paaugstināt savu zinātnisko kvalifikāciju •realizēt zinātniskus projektus, gūstot zinātnes nozares starptautiskiem kritērijiem atbilstošus zinātniskus sasniegumus •vadīt pētnieciskus vai attīstības uzdevumus uzņēmumos, iestādēs un organizācijās, kur nepieciešamas plašas pētnieciskas zināšanas un prasmes

Formālie aspekti *(Papildinformācija, kas nav apraksta sastāvdaļa)*				
	•I līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās uzņem personas, kuras ieguvušas vidējo izglītību *•I līmeņa profesionālās augstākās izglītības kvalifikācijas ieguvējiem ir tiesības turpināt studijas atbilstošā studiju programmā pirmā studiju cikla pabeigšanai* *•I līmeņa profesionālās augstākās izglītības ieguvēja studiju programmas atbilst konkrētas profesijas standartam un ietver 120-180 ECTS kredītpunktu*	*•visiem bakalaura grāda ieguvējiem ir tiesības studēt otrajā studiju ciklā* *•bakalaura studiju programmās uzņem pēc vidējās izglītības iegūšanas* *•bakalaura studiju programmas ietver 180-240 ECTS kredītpunktu*	*•maģistra studiju programmās uzņem pēc pirmā studiju cikla pabeigšanas* *•visiem maģistra grāda ieguvējiem ir tiesības studēt trešajā studiju ciklā* *•nodrošinot, ka kopējais kredītpunktu skaits 1. un 2.cikla studijās nav mazāks par 300 ECTS kredītpunktiem, maģistra studiju programma var ietvert 60-120 ECTS kredītpunktus*	*•doktorantūras studiju programmās uzņem pēc otrā studiju cikla pabeigšanas* *•doktorantūras studiju ilgums ir 3-4 gadi jeb 180-240 ECTS kredītpunktu*

8. Ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšana

Ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšana Latvijā balstās uz principu, ka neatkarīgi no iegūšanas veida zināšanas un prasmes ir vērtība. Atzīšanas mehānisms ļauj šai vērtībai tikt apliecinātai no valsts puses, izsniedzot formālās izglītības vai kvalifikācijas dokumentu, tādējādi padarot redzamas personas zināšanas un prasmes.

2008. gadā IZM tika izveidota darba grupa ar mērķi panākt vienošanos par ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju definīciju, mērķiem un principiālo shēmu, sistēmas veidošanas praktisko mērķi, pamatprincipiem, kā arī noteikt ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšanas pieeju, metodes, sistēmas skartos līmeņus, atbildīgās institūcijas, kā arī sagatavot priekšlikumus par nepieciešamajām izmaiņām normatīvajos aktos. Darba grupa ņēma vērā 2007. gada „Neformālās izglītības atzīšanas un prasmju novērtēšanas metodiku", kas tika izstrādāta IZM Nacionālās programmas ESF projekta „Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai" (2005-2007) ietvaros.

Veidojot sistēmu, par prioritāti tika noteikta ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju novērtēšanas apkopojošā pieeja *(summative approach)*, kurā pretendents, apliecinot savas zināšanas un prasmes, par to saņem formālo apliecinājumu. Darba grupa vienojās par galveno priekšnosacījumu veiksmīgai ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšanas sistēmas ieviešanai – iegūtajam formālās izglītības vai kvalifikācijas dokumentam ir jābūt identiskam dokumentam, ko izsniedz izglītības iestāde, skolēnam/audzēknim/studentam sekmīgi pabeidzot izglītības programmu.

Darba grupā tika spriests par izglītības un kvalifikāciju dokumentu līmeņiem, kurus varēs saņemt ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšanas procesa ietvaros. Tika izvērtēti šādi priekšlikumi:

1. **Vispārējā izglītība (pamata un vidējā, LKI 1.-4. līmenis).** Persona var iegūt vispārējo pamatizglītību vai vidējo izglītību, pierādot, ka tai ir izglītības standartā iekļautas zināšanas un prasmes. Tika pieņemts lēmums atlikt ieviešanu uz noteiktu laiku un ieviest pēc LKI 2. un 3. līmeņu ieviešanas.
2. **Profesionālā izglītība (LKI 3.-4. līmenis).** Persona var iegūt profesionālo izglītību, pierādot, ka tai ir izglītības un profesijas standartā iekļautas zināšanas un prasmes. Tika pieņemts lēmums, ka jānodrošina procesa ieviešana līdz 2011. gada 1. janvārim attiecībā uz sākotnējām profesionālajām kvalifikācijām.
3. **Augstākā izglītība (LKI 5.-8. līmenis).** Persona var iegūt augstāko izglītību (vai iestāties noteiktajā augstākās izglītības posmā), pierādot, ka tai ir izglītības standartā iekļautas zināšanas un prasmes.

Kopš 2010. gada sākuma ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšanas ideja profesionālās kvalifikācijas saņemšanai tiek apspriesta publiski pēc IZM iniciatīvas, iesaistot arī Kultūras ministriju, Labklājības ministriju, Izglītības kvalitātes valsts dienestu, Valsts izglītības satura centru, Akadēmiskās informācijas centru, Latvijas Pašvaldību savienību, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību, Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Pieaugušo izglītības apvienību, Latvijas Amatniecības kameru un citas institūcijas.

2010. gada 1. jūlijā stājās spēkā konsultāciju rezultātā izstrādātie grozījumi Profesionālās izglītības likumā (1999), ar kuriem tika noteiktas personas tiesības uz zināšanu un prasmju novērtēšanu ar mērķi saņemt profesionālās kvalifikācijas dokumentu. Likums paskaidro terminu „profesionālā kompetence" kā tādu, kas ietver profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo zināšanu, prasmju un atbildības kopumu noteiktā darba situācijā. Kā atbildīgo par procesu likums nosaka IZM, kā arī deleģē valdību apstiprināt kārtību, kādā novērtē ārpus formālās izglītības iegūtās zināšanas un prasmes.

2011. gada 22. februārī tika apstiprināti MK noteikumi Nr.146 „Kārtība, kādā novērtē ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci", kuri lielā mērā balstās uz IZM darba grupas rezultātiem. Noteikumi nosaka kārtību, kādā tiek novērtēta ārpus formālās izglītības sistēmas iegūtā profesionālā kompetence (izņemot reglamentētas profesijas), kas atbilst Latvijas 1.-3. profesionālās kvalifikācijas līmeņa profesionālajai kompetencei, t.i., LKI 3.-4. līmenim. Profesionālās kompetences novērtēšanas institūcijas var būt akreditētas izglītības iestādes vai eksaminācijas centri, kam Izglītības kvalitātes valsts dienests šo uzdevumu ir deleģējis. Ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanas kārtība ir sekojoša:

1. Personas pieteikums profesionālās kompetences novērtēšanai;
2. Profesionālās kvalifikācijas eksāmens;
3. Profesionālās kvalifikācijas apliecinošu dokumentu izsniegšana.

Ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju vērtēšanas process ir maksas pakalpojums, tādējādi persona pieņems apzinātu lēmumu par dalību ar mērķi saņemt profesionālās kvalifikācijas dokumentu. Persona, kura vēlas, lai tiktu novērtēta tās profesionālā kompetence, iesniedz profesionālās kompetences novērtēšanas institūcijā iesniegumu profesionālās kompetences novērtēšanai. Pirms dokumentu iesniegšanas profesionālās kompetences novērtēšanas institūcija nodrošina bezmaksas konsultācijas par attiecīgā profesijas standarta prasībām un profesionālās kvalifikācijas eksāmena norises gaitu. Līdz pretendenta lēmuma pieņemšanas par dalību eksāmenā ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju vērtēšanas process pretendentam ir bezmaksas.

Divu mēnešu laikā pēc pretendenta iesnieguma saņemšanas profesionālās kompetences novērtēšanas institūcija organizē un īsteno profesionālās kvalifikācijas eksāmenu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtībai.

Pretendentam, kurš ir veiksmīgi nokārtojis profesionālās kvalifikācijas eksāmenu (vērtējums ne zemāk par „5 – viduvēji"), profesionālās kompetences novērtēšanas iestāde izsniedz valsts atzītu Latvijas 1.-3. līmeņa profesionālo kvalifikāciju apliecinošu dokumentu (LKI 3.-4. līmenis) atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai profesionālo kvalifikāciju apliecinošu dokumentu izsniegšanas kārtībai.

Attiecībā uz augstāko izglītību 2012. gada 10. janvārī tika apstiprināti MK noteikumi Nr.36 „Iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi", kas tika izdoti saskaņā ar Augstskolu likuma (1995, grozījumi spēkā no 1.08.2011.). Noteikumi nosaka kārtību, kādā novērtē un atzīst iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtus mācīšanās rezultātus (augstākajā izglītībā), un atzīšanas kritērijus.

Lēmumu par iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanu pieņem augstskolas vai koledžas izveidota studiju rezultātu atzīšanas komisija. Atzīšanas gadījumā, komisija kandidātam piešķir noteiktu kredītpunktu skaitu atbilstoši sasniegtajiem studiju rezultātiem.

Profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus var atzīt tikai tajā studiju programmas daļā, kuru veido prakse, turklāt šiem studiju rezultātiem jābūt sasniegtiem tajā profesionālās darbības jomā, kura atbilst studiju programmas izglītības tematiskajai jomai. Minētā veida studiju rezultātus var atzīt arī studiju programmas studiju kursā vai studiju modulī, kuru ietvaros iespējams apgūt praktiskas zināšanas, prasmes un kompetenci.

Turpretī iepriekšējā izglītībā sasniegtos studiju rezultātus var atzīt, ja tie atbilst augstākās izglītības pakāpei un ir sasniegti:

- Profesionālās tālākizglītības programmā, kuras apguve dod iespēju iegūt Latvijas 4. vai 5. profesionālās kvalifikācijas līmeni (LKI/EKI 5.-7. līmenis);
- Atsevišķā studiju programmas studiju kursā vai studiju modulī, kuru persona ir apguvusi kā klausītājs;
- Studiju programmas daļā;
- Citos ārpus formālās izglītības iegūtos veidos, izņemot studiju programmas, kuras atbilst reglamentētajām profesijām.

Kandidāts, kurš nestudē konkrētajā studiju programmā, pēc studiju rezultātu atzīšanas var tikt imatrikulēts minētās studiju programmas attiecīgajā studiju posmā, ja nepieciešams, individuāli nosakot papildus apgūstamo studiju kursu vai studiju moduļu apjomu un attiecīgos pārbaudījumus.

Saskaņā ar MK noteikumiem augstskolas vai koledžas var noteikt maksu par studiju rezultātu atzīšanu. Valsts dibinātu augstskolu vai koledžu gadījumā maksa tiek piemērota, vadoties pēc Ministru kabineta maksas pakalpojumu cenrāža.

9. Izglītības kvalitātes nodrošināšana Latvijā

9.1 Kvalitātes nodrošināšana vispārējā izglītībā

Kādreizējās Vispārējās izglītības kvalitātes vērtēšanas valsts aģentūras virsmērķis bija nodrošināt iedzīvotāju tiesības iegūt kvalitatīvu izglītību, organizējot objektīvu un visaptverošu vispārējās izglītības kvalitātes vērtēšanas procedūru.

Lai īstenotu šo virsmērķi, aģentūras funkcijās ietilpa:

- Ieviest vienotu kvalitātes novērtēšanas sistēmu vispārējā izglītībā;
- Organizēt vispārējās izglītības iestāžu un vispārējās izglītības programmu akreditācijas un valsts un pašvaldību dibināto vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iestāžu vadītāju atestācijas norisi;
- Nodrošināt akreditācijas ekspertu sagatavošanu;
- Nodrošināt izglītības politikas analīzei un veidošanai nepieciešamo informāciju par vispārējās izglītības kvalitāti valstī.

Ar 2005. gadu vispārējās izglītības kvalitātes novērtēšanā Latvijā tika ieviesta jauna izpratne par kvalitātes kultūru izglītībā, izveidojot valstī vienotu vispārējās izglītības kvalitātes vērtēšanas sistēmu[18]. Kvalitātes novērtēšanā tika izmantota vienota metodika, četros līmeņos (ļoti labi, labi, viduvēji, nepietiekami) novērtējot septiņas izglītības iestāžu darba jomas, kas sadalītas 20-22 kritērijos (piemēram, izglītības programmas atbilstība normatīvajiem aktiem, mācīšanas un mācīšanās kvalitāte, vērtēšana, sadarbība ar vecākiem, skolēnu mācību sasniegumi, dažādu veidu atbalsts skolēniem, izglītības iestādes vide u.c.). Akreditācija šobrīd ir atpazīstama sabiedrībā un izglītības iestādēs. Akreditācijas priekšrocība ir skaidri definētas prasības (precīzi kritēriji) un novērtēšanas veids. Līdz ar to var secināt, ka vismaz piecus gadus vispārējā izglītības kvalitātes vērtēšanā pastāv noteikta sistēma.

Vispārējās izglītības akreditācijas mehānisms Latvijā ir ieviests, ievērojot Latvijas normatīvos aktus un Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gadā pieņemtos noteikumus par Eiropas sadarbību kvalitātes novērtēšanā skolu izglītībā, kas tapuši, ņemot vērā Lisabonas stratēģijā noteiktos ES ilgtermiņa attīstības mērķus, kā arī izmantojot Latvijas izglītības sistēmas attīstības projekta „Skolu vērtēšanas komponents", kas īstenots sadarbībā ar Pasaules Banku, sasniegumus un rezultātus. Šobrīd akreditācijas mehānisms ir priekšnoteikums, lai valsts atzītu iegūto izglītību un garantētu, ka iegūtā izglītība ir salīdzināma gan Latvijā, gan Eiropā.

Lai tiktu nodrošināta izglītības kvalitāte, viens no priekšnosacījumiem ir izveidot kvalitatīvu izglītības saturu. 1994. gadā tika izveidots Izglītības satura un eksaminācijas centrs, un sākotnēji tā funkcijās ietilpa tikai izglītības satura izstrāde un izglītības kvalitātes diagnostika un kontrole. Pakāpeniski funkciju apjoms pieauga, tika izveidota vienota valsts pārbaudes darbu sistēma, ieviesti centralizētie eksāmeni. 2002. gada Izglītības satura un eksaminācijas centra pārziņā nonāca arī pedagogu tālākizglītības jautājumi.

9.2 Kvalitātes nodrošināšana profesionālajā izglītībā

1999. gadā IZM profesionālās izglītības iestāžu un izglītības programmu licencēšanu un akreditāciju deleģēja Profesionālās izglītības centram, kas 2007. gadā tika pārveidots par Profesionālās izglītības administrāciju. Profesionālās izglītības administrācija bija IZM pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde. Profesionālo izglītības iestāžu reģistrēšanu turpināja veikt IZM.

[18] MK noteikumi Nr.612 „Kārtība, kādā akreditē vispārējās izglītības programmas un izglītības iestādes, kā arī atestē valsts un pašvaldību dibināto vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iestāžu vadītājus" (16.08.2005.) [zaudējis spēku 18.09.2010.]

Profesionālās izglītības administrācijas funkcijas bija:

- Nodrošināt izglītības jomu regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības procesa darbību, kvalitāti un attīstību;
- Nodrošināt izglītības jomu regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā profesionālās tālākizglītības, profesionālās pilnveides un profesionālās ievirzes izglītības procesa darbību, kvalitāti un attīstību;
- Piedalīties valsts profesionālās izglītības politikas veidošanā.

Lai nodrošinātu funkciju izpildi, Profesionālās izglītības administrācija saistībā ar profesionālās izglītības kvalitātes novērtēšanu:

- Licencēja profesionālās izglītības programmas un atestēja profesionālās izglītības iestāžu vadītājus;
- Organizēja profesionālās izglītības iestāžu un eksaminācijas centru akreditāciju, izstrādāja nolikumus un procedūras, kā arī akreditēja profesionālās izglītības programmas;
- Nodrošināja profesionālās izglītības jomu regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā profesiju standartu izstrādi un ekspertīzi;
- Izstrādāja profesionālās izglītības programmu paraugus;
- Novērtēja profesionālās izglītības programmu atbilstību valsts profesionālās vidējās izglītības standartam un valsts arodizglītības standartam, kā arī profesijas standartam;
- Sniedza priekšlikumus normatīvo aktu izstrādei, kas saistīti ar profesionālās izglītības programmu izveidi un novērtēšanu, kā arī ar centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtību profesionālās izglītības iestādēs un eksaminācijas centros;
- Organizēja profesionālās izglītības vajadzībām nepieciešamo mācību un metodisko līdzekļu izstrādi un izvērtēšanu;
- Organizēja profesionālās izglītības pedagogu tālākizglītību un profesionālo pilnveidi;
- Izstrādāja un uzturēja elektroniskās datu bāzes profesionālās izglītības informācijas sistēmas darbības nodrošināšanai.

Tajā laikā tika pieņemti jauni normatīvie akti[19] un pakāpeniski tika pilnveidota izglītības programmu licencēšanas un izglītības iestāžu, izglītības programmu un eksaminācijas centru akreditācijas kārtība. Tika izstrādāta izglītības programmu īstenošanas kvalitātes un izglītības iestāžu un eksaminācijas centru darbības kvalitātes vērtēšanas metodika – vērtēšanas kritēriju komponenti. Kvalitātes novērtēšanā tika izmantota vienota metodika, novērtējot **izglītības programmu īstenošanas kvalitāti** 10 kritērijos (piemēram, atbilstība izglītības un profesijas standartam, materiāltehniskais nodrošinājums, metodiskā darba organizēšana, audzēkņu mācību sasniegumu analīze, pedagogu profesionālā pilnveide u.c.), **izglītības iestādes darbības kvalitāti** 20 kritērijos (piemēram, telpu nodrošinājums, izglītības vide, iestādes darbības organizēšana, iestādes dokumentācijas, mācību procesa organizēšana, audzēkņu sasniegumu vērtēšanas sistēma, sadarbība ar darba devējiem, resursu atbilstība profesionālās kvalifikācijas eksāmenu organizēšanai u.c.), **eksaminācijas centru darbības kvalitāti** 11 kritērijos (piemēram, metodiskais un materiāltehniskais nodrošinājums, atbilstošas eksāmenu komisijas sastāva nodrošinājums, vides sakoptība un atbilstība personām ar īpašām vajadzībām, darbību reglamentējošo normatīvie dokumenti u.c.) trijos līmeņos (labi, pietiekami vai nepietiekami).

Mainoties sociālekonomiskajai un politiskajai situācijai, profesionālās izglītības iestādes pilnveidoja izglītības programmu saturu un intensīvi paplašināja izglītības programmu piedāvājumu, kā rezultātā pieauga izglītības iestāžu aktivitāte izglītības programmu īstenošanā un īstenošanas kvalitātes novērtēšanā.

---

[19] MK noteikumi Nr.613 „Kārtība, kādā akreditē profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus un atestē profesionālās izglītības iestāžu vadītājus" (16.08.2005.) [zaudējis spēku 18.09.2010.]

Lai nodrošinātu sociālo partneru līdzdalību izglītības iestāžu, eksaminācijas centru darbības, profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes novērtēšanā, izglītības iestāžu, eksaminācijas centru akreditācijas un izglītības programmu licencēšanas un akreditācijas organizēšana tika īstenota sadarbībā ar IZM u.c. ministrijām, Izglītības valsts inspekciju, Kultūras ministrijas Valsts kultūrizglītības centru, Veselības ministrijas Profesionālās izglītības centru, Latvijas Pašvaldību savienību, Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Amatniecības kameru, nozaru asociācijām, citām valsts, pašvaldību, sabiedriskajām un komercdarbības institūcijām.

Liela loma situācijas sakārtošanā bija informācijas pieejamības nodrošināšanai visām interesentu grupām par profesionālās izglītības sistēmas darbību, t.sk. arī par izglītības programmu licencēšanas un akreditācijas jautājumiem un licencēto un akreditēto profesionālās izglītības programmu reģistru. Laika gaitā arī notika akreditācijas procesa pilnveidošana, vienkāršojot administrēšanu un nodrošinot resursu ekonomiju.

Sākotnējā akreditācija tika pabeigta gandrīz visām valsts un pašvaldību dibinātajām profesionālās izglītības iestādēm, pirms 2009. gadā Profesionālās izglītības administrācija tika reorganizēta un tās funkcijas nodotas citām valsts izglītības pārvaldes institūcijām.

9.3 Kvalitātes vērtēšana vispārējā un profesionālajā izglītībā pēc 2009. gada vidus

IZM kompetencē ir atbildība par politikas aspektiem un stratēģiju, nodrošinot izglītības pieejamību un kvalitāti, bet atbildīgas par izglītības kvalitāti ir vairākas tās padotības iestādes. Kvalitātes nodrošināšanas politika un procedūras ir visu LKI līmeņu izglītības programmās.

Izglītības kvalitātes nodrošināšana un uzturēšana tiek veikta:

1. Veidojot izglītības politiku, pieņemot stratēģiskus lēmumus;
2. Veidojot izglītības saturu;
3. Reģistrējot izglītības iestādes;
4. Izstrādājot un licencējot izglītības programmas;
5. Akreditējot izglītības iestādes un programmas;
6. Nodrošinot izglītības procesa uzraudzību.

Turpinoties strukturālajām reformām izglītībā, 2009. gadā tika izveidoti Valsts izglītības satura centrs un Izglītības kvalitātes valsts dienests kā IZM pārraudzībā esošas tiešās pārvaldes iestādes.

Valsts izglītības satura centra funkcijas šajā jomā ir:

- Nodrošināt mācību satura izstrādi vispārējā izglītībā un pārraudzīt tā īstenošanu;
- Nodrošināt profesionālās pamatizglītības, arodizglītības, profesionālās vidējās, profesionālās tālākizglītības, profesionālās pilnveides un profesionālās ievirzes izglītības satura izstrādi atbilstoši valsts standartiem;
- Nodrošināt skolēnu/audzēkņu mācību sasniegumu novērtēšanu valsts pārbaudījumos vispārējā izglītībā; nodrošināt vienotu profesionālās izglītības valsts pārbaudījumu satura izstrādi un norisi;
- Koordinēt vispārējās izglītības un profesionālās izglītības standartiem atbilstošas mācību literatūras izstrādi;
- Koordinēt atbalsta sistēmas darbību, lai nodrošinātu izglītības ieguvi skolēniem/ audzēkņiem ar īpašām vajadzībām;
- Koordinēt un īstenot pedagogu profesionālo pilnveidi.

Izglītības kvalitātes valsts dienesta funkcijas šajā jomā ir:

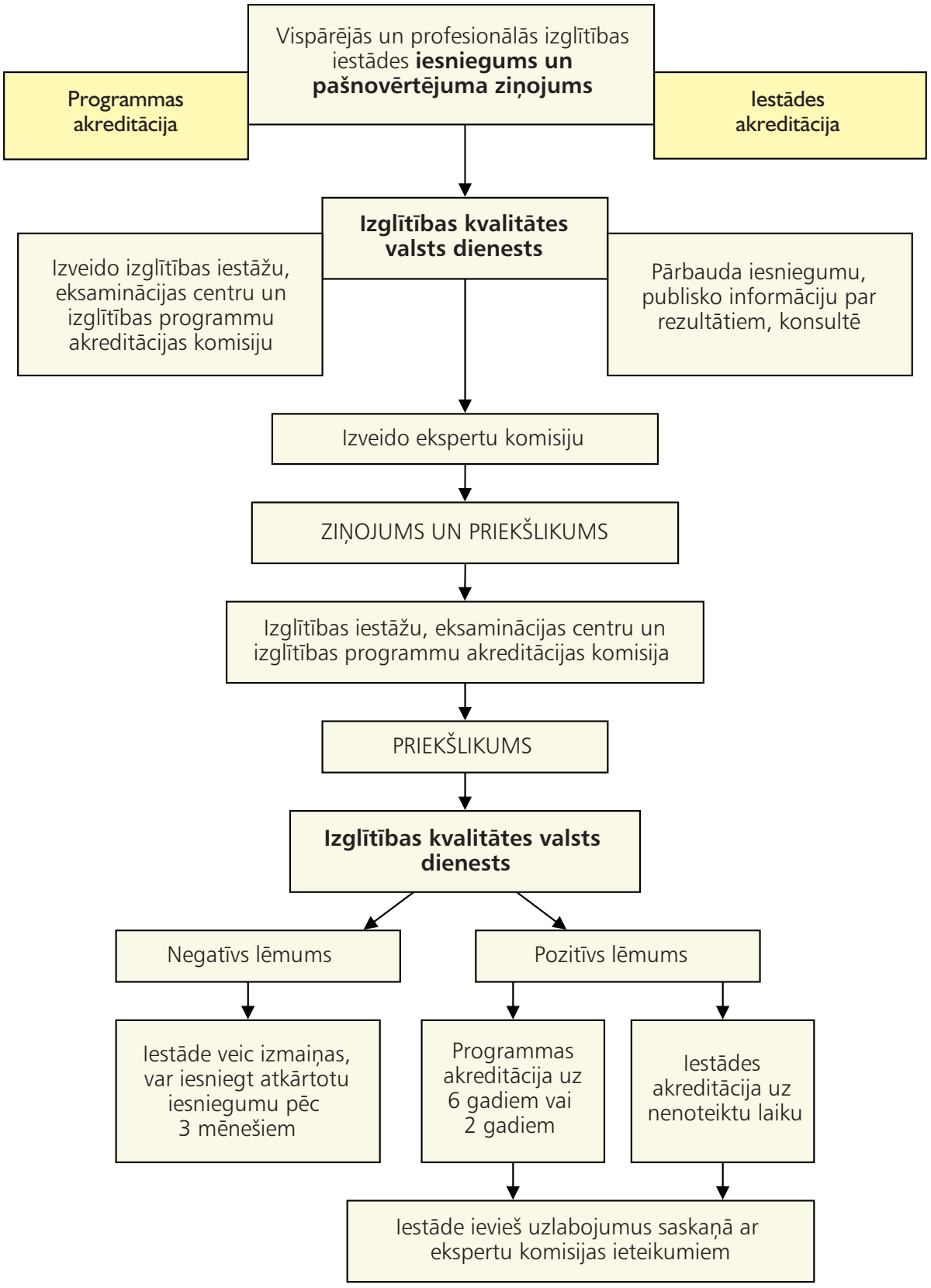
- Uzturēt izglītības nozares reģistrus (iestāžu reģistrācijas lēmumi un reģistrācija; pedagoģiskā un akadēmiskā personāla reģistrs; licencēto izglītības programmu, akreditēto izglītības iestāžu un programmu reģistri, kā arī zinātnisko institūciju reģistrs);
- Veikt izglītības programmu licencēšanu, t.i., izglītības programmu (izņemot neformālo, interešu un augstāko izglītību) atbilstības novērtēšana, tiesību piešķiršana īstenošanai, licenču sagatavošana;
- Veikt pedagogu privātprakses uzsākšanas sertificēšanu (privātpersonu pieteikumu atbilstības novērtēšana, sertifikāta piešķiršanas komisijas sēdes un lēmumi, sertifikātu sagatavošana un to reģistrs);
- Organizēt kvalitātes novērtēšanu – nodrošināt izglītības iestāžu (izņemot pirmsskolas, augst skolas un koledžas) un izglītības programmu (izņemot pirmsskolas, profesionālās pilnveides, profesionālās ievirzes, neformālās un profesionālās augstākās izglītības programmās), kā arī eksaminācijas centru akreditācijas procesu;
- Veikt akreditācijas ieteikumu ieviešanas monitoringu un izglītības iestāžu darbības analīzi;
- Nodrošināt un koordinēt ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanu, piešķirot akreditētai izglītības iestādei vai eksaminācijas centram tiesības novērtēt ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci.

Nodrošinot profesionālās izglītības kvalitātes novērtēšanas sistēmas uzlabošanu, no 2010. gada Izglītības kvalitātes valsts dienests ir iesaistījies Eiropas profesionālās izglītības un apmācības kvalitātes vērtēšanas darba grupā (EQAVET).

Kā jau iepriekš minēts, līdz 2010. gadam valstī pastāvēja divas izglītības kvalitātes vērtēšanas sistēmas – vispārējā izglītībā un profesionālajā izglītībā, kas liedza gūt vienotu priekšstatu par izglītības kvalitāti Latvijā. Lai valsts varētu garantēt ne tikai izglītības sistēmas esamību un pieejamību, bet arī kvalitatīvas, laika prasībām atbilstošas, salīdzināmas izglītības ieguvi, kā arī lai nerastos izglītības sadrumstalotība pa reģioniem, kad izglītība (saturs, kvalitāte) vienā pašvaldībā ir būtiski atšķirīga no izglītības piedāvājuma citā pašvaldībā, tika izveidota vienota akreditācijas sistēma valstī gan vispārējā, gan profesionālajā izglītībā, kas balstīta uz vienotiem vērtēšanas kritērijiem un vienotu pašvērtēšanas sistēmu, nodrošinot datus izglītības politikas analīzei un veidošanai.

2010. gada 14. septembrī tika pieņemti jauni MK noteikumi Nr.852 „Kārtība, kādā akreditē vispārējās un profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus", kuri apvienoja gan vispārējās izglītības, gan profesionālās izglītības akreditāciju (skatīt 4. attēlu). Minētie MK noteikumi paredz vienotu akreditācijas kārtību un skaidri definētas kvalitātes prasības vispārējā izglītībā un profesionālajā izglītībā. Tie nodrošina vienotu kvalitātes novērtēšanu LKI 1.-4. līmeņa izglītības programmām.

4. attēls. Vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu un programmu akreditācijas procesa shēma

Vienotā izglītības kvalitātes vērtēšanas sistēma nodrošina vienotas kvalitātes vērtēšanas metodikas izmantošanu, novērtējot izglītības iestādes un eksaminācijas centra darbības septiņas jomas: mācību saturs, mācīšana un mācīšanās, skolēnu/audzēkņu sasniegumi, atbalsts skolēniem/audzēkņiem, iestādes vide, iestādes resursi, iestādes darba organizācija, vadība un attīstības plānošana. Darbības jomu vērtēšanā, sadalot tās sīkāk, pamatojas pavisam uz 19 kritērijiem izglītības iestādēm un 12 kritērijiem eksaminācijas centriem četros līmeņos (nepietiekami, pietiekami, labi un ļoti labi).

Akreditācijas procesā tiek veikta iekšējā un ārējā vērtēšana. Iekšējā vērtēšana tiek īstenota, izglītības iestādei sagatavojot pašnovērtējuma ziņojumu, kas ir obligāts iestādes un programmu akreditācijas priekšnosacījums. Pašnovērtējuma ziņojums ir pamatā akreditācijas procesa uzsākšanai iestādē.

Jaunā sistēma tiek veidota, veicinot izglītības iestāžu pašnovērtējumu kā metodi mācību darba un izglītības iestādes uzlabošanai izglītības iestāžu pašnovērtējuma un ārējā novērtējuma līdzsvarotā sistēmā. Ārējais novērtējums tiek attīstīts, lai nodrošinātu metodisku atbalstu izglītības iestāžu pašnovērtējumam un sniegtu ārēju skatījumu par izglītības iestādes darbu, veicinot nepārtrauktu pilnveides procesu un rūpējoties, lai tas neaprobežotos vienīgi ar administratīvām pārbaudēm.

Izglītības iestāžu un programmu akreditācija, kas ir būtisks izglītības vides attīstības un pašpilnveides elements, balstās uz ekspertu komisijas ziņojumu un priekšlikuma akreditācijas komisijai par akreditāciju vai tās atteikumu. Ekspertu komisijā ietilpst dažādu institūciju pārstāvji. To izveido Izglītības kvalitātes valsts dienests, un tā ir neatkarīga no izglītības iestādes. Ekspertu komisijā var iekļaut IZM; Valsts izglītības satura centra vai Izglītības kvalitātes valsts dienesta pārstāvjus; pašvaldību izglītības speciālistus; citu institūciju pārstāvjus, t.sk. citu ministriju, pašvaldību, nevalstisko organizāciju, darba devēju, amata meistaru un arodbiedrību, kā arī izglītības iestāžu pārstāvjus, izņemot akreditējamās iestādes pārstāvjus.

Tā kā profesionālajā izglītībā mācību process katrā izglītības programmā ir orientēts uz konkrētas profesionālās kvalifikācijas ieguvi, lai kvalitatīvi varētu veikt kvalitātes vērtēšanu, profesionālās izglītības akreditācijas ekspertu komisijās vienmēr iekļauj atbilstīgo uzraudzības institūciju, kā arī nozaru asociāciju, apvienību, Amatniecības kameras deleģētos darba devēju pārstāvjus, nodrošinot to sistemātisku un obligātu līdzdalību.

Akreditācijas eksperti pirms došanās uz izglītības iestādi izvērtē izglītības iestādes pašnovērtējuma ziņojumu. Akreditācijas ekspertu darbība izglītība iestādē vidēji notiek trīs dienas, novērtējot izglītības iestādes darbu iepriekš minētajās septiņās jomās. Akreditācijas procesā tiek iegūtas atsauksmes no dibinātājiem, personāla, skolēniem/audzēkņiem un to vecākiem. Akreditācijas procesā tiek noteiktas iestādes stiprās puses un sagatavoti akreditācijas ekspertu ieteikumi izglītības iestādei. Akreditācijas komisija, kura arī tiek veidota no dažādu iestāžu un sociālo partneru pārstāvjiem, izskata ekspertu komisijas ziņojumus un priekšlikumus un sniedz priekšlikumu Izglītības kvalitātes valsts dienestam lēmuma par akreditāciju vai tās atteikumu pieņemšanai.

2009. gadā tika uzsākta akreditēto iestāžu monitoringa sistēmas izveide, tās ietvaros plānots sekot akreditācijas ekspertu ieteikumu ieviešanai un sagatavot pārskatus IZM.

Lai nodrošinātu sabiedrības pārliecību un uzticamību par izglītības procesu un kvalitātes caurskatāmību un pārskatāmību, izglītības iestādes publisko pašnovērtējuma ziņojumus un Izglītības kvalitātes valsts dienests publisko akreditācijas ekspertu ziņojumus tīmekļa vietnēs. Informācija par visām akreditētām izglītības iestādēm un programmām ir pieejama Valsts izglītības informācijas sistēmas datu bāzē (https://www.viis.lv).

Lai novērtētu un uzlabotu akreditācijas procesa kvalitāti, akreditētās izglītības iestādes sniedz atgriezenisko saiti par akreditācijas ekspertu darbību izglītības iestādē, nosūtot Izglītības kvalitātes dienestam aizpildītu aptaujas anketu.

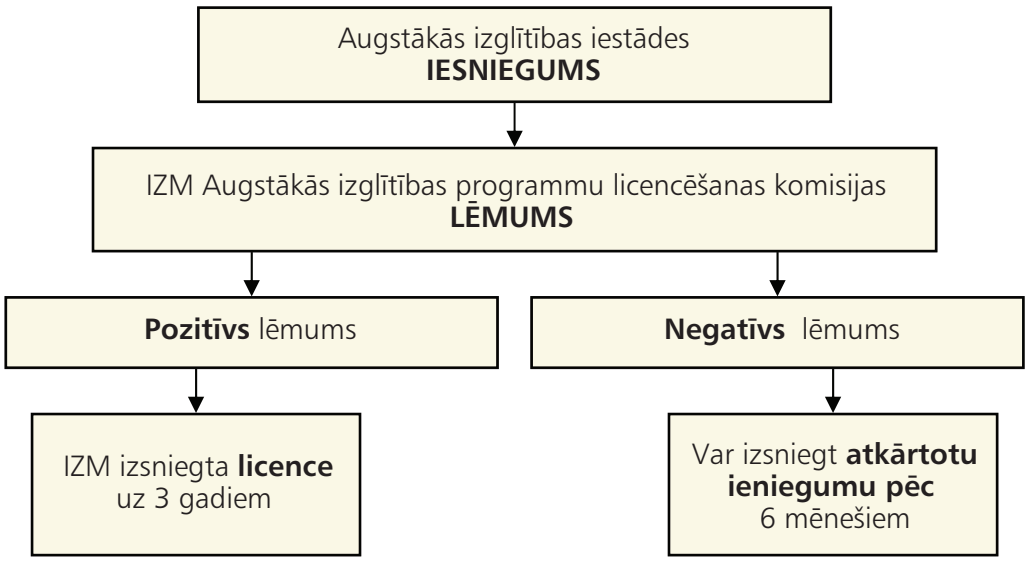
Licencējot izglītības programmas, Izglītības kvalitātes valsts dienesta eksperti vērtē izglītības programmu atbilstību valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem, profesiju klasifikatoram, kā arī citām izglītības saturu un procesu regulējošo normatīvo aktu prasībām, t.sk. pārliecinoties, vai izglītības programmu paredzamais saturs ļaus skolēniem/audzēkņiem iegūt nepieciešamas zināšanas, prasmes un kompetences.

Akreditācijas procesā akreditācijas eksperti (t.sk. nozaru asociāciju deleģētie eksperti) vērtē izglītības programmas īstenošanas atbilstību valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem un profesiju klasifikatoram, kā arī mācību priekšmetu programmu atbilstību mācību priekšmetu standartiem, īpašu uzmanību veltot izglītības programmu mērķu un uzdevumu atbilstības vērtēšanai. Tiek vērtēts arī izglītības programmas saturs, īstenošanas process un tā resursu nodrošinājums. Tādējādi akreditācijas procesā ir iespējams gūt pārliecību, ka izglītības iestāde nodrošina skolēniem/audzēkņiem iespējas iegūt nepieciešamās un standartos noteiktās, darba tirgum un nozarei atbilstošās zināšanas, prasmes un kompetences. Vienlaikus akreditācijas procesā tiek pievērsta uzmanība izglītības programmas satura un rezultātu atbilstībai attiecīgajam kvalifikācijas līmeņa aprakstā iekļautajam saturam.

9.4 Augstākās izglītības iestāžu un studiju programmu kvalitātes novērtēšana

Saskaņā ar Izglītības likumā[20] (1998) un Augstskolu likumā[21] (1995) noteikto, augstākās izglītības iestādes var uzsākt īstenot tikai licencētas studiju programmas. Licencēšana nosacīti ir iepriekšēja kvalitātes nodrošināšana, kuras kārtību nosaka MK 2005. gada 20. augusta noteikumi Nr.650 „Augstākās izglītības programmu licencēšanas kārtība"[22]. Studiju programmas licencē IZM izveidotā Augstākās izglītības programmu licencēšanas komisija. Licenci augstākās izglītības iestādei izsniedz uz trīs gadiem. Izglītības likuma 28.pantā noteikts, ka izglītības iestāde ir patstāvīga izglītības programmu izstrādē un īstenošanā saskaņā ar normatīvajos aktos, izglītības iestādes nolikumā vai satversmē noteikto. Līdz ar to, augstākās izglītības iestādes izstrādātajai un licencēšanai iesniegtajai studiju programmai jāatbilst Izglītības likumā, Augstskolu likumā un attiecīgajos MK noteikumos par valsts akadēmiskās izglītības, valsts pirmā līmeņa augstākās profesionālās izglītības un valsts otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības standartu noteiktajam.

5. attēls. Studiju programmu licencēšanas procesa shēma

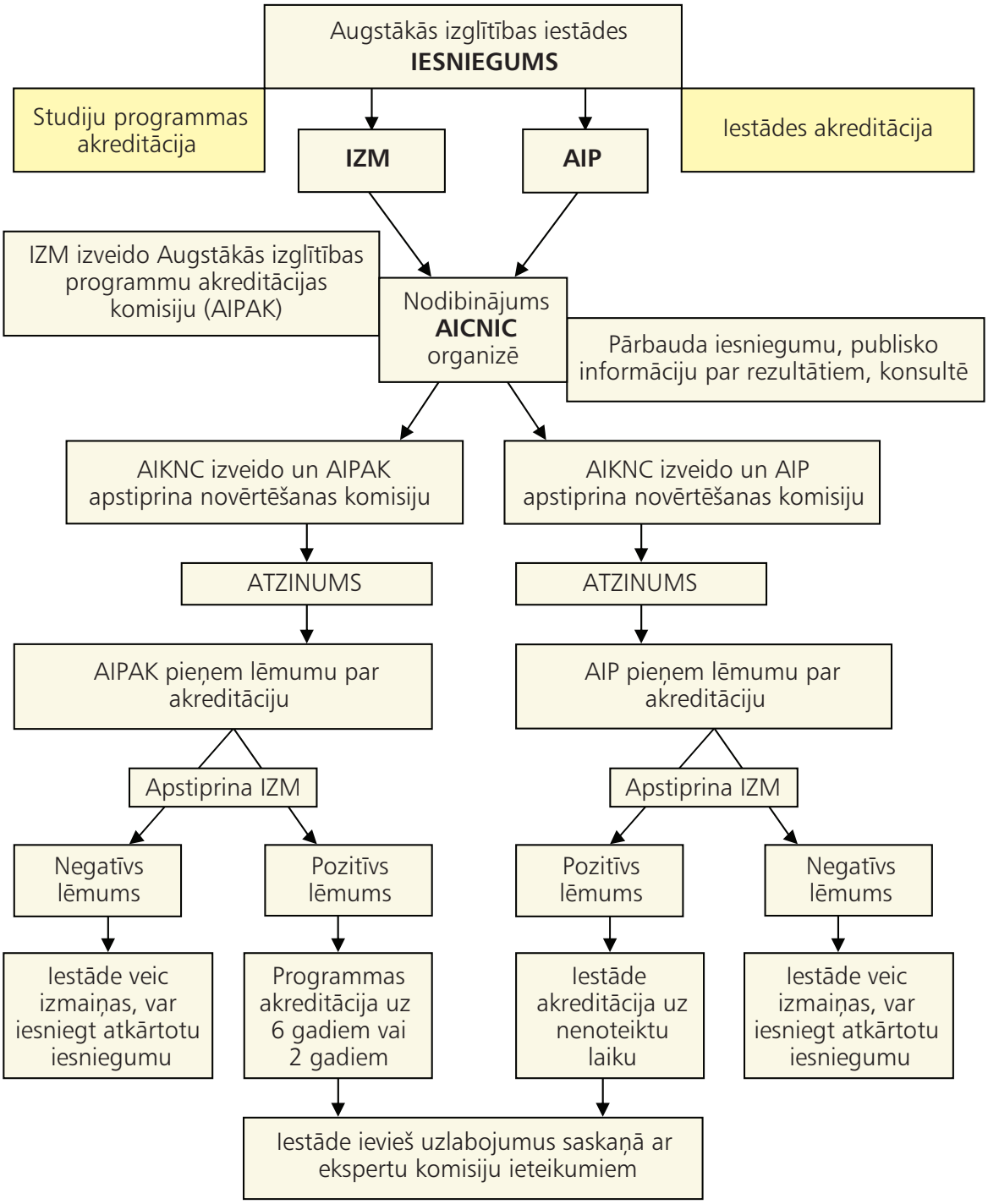
Augstākās izglītības iestāžu darba un īstenoto studiju programmu kvalitātes novērtēšana notiek akreditācijas laikā. Pastāv divi akreditācijas veidi – augstākās izglītības iestādes un studiju programmas akreditācija (skatīt 6. attēlu zemāk). Pirmās augstākās izglītības iestāžu un studiju programmu akreditācijas Latvijā tika īstenotas 1996. gadā.

Saskaņā ar Augstskolu likuma 55. panta 7. daļu studiju programmas akreditējamas divu gadu laikā no to īstenošanas uzsākšanas dienas un ne retāk kā reizi sešos gados.

[20] http://www.likumi.lv/doc.php?id=50759/
[21] http://www.likumi.lv/doc.php?id=37967/
[22] http://www.likumi.lv/doc.php?id=115551&from=off/

Kārtību, kādā tiek akreditētas augstskolas, koledžas un to īstenotās programmas, nosaka MK noteikumi Nr. 821 „Augstskolu, koledžu un augstākās izglītības programmu akreditācijas kārtība"[23] (3.10.2006.), akreditējot studiju programmas no LKI 5.-8. līmenim.

6. attēls. Augstākās izglītības iestāžu un studiju programmu akreditācijas procesa shēma

[23] http://www.likumi.lv/doc.php?id=145125/

Saskaņā ar Izglītības likuma 27. pantā noteikto visām izglītības iestādēm, izņemot tās, kuras īsteno tikai interešu izglītības (personas individuālo izglītības vajadzību un vēlmju īstenošana neatkarīgi no vecuma un iepriekš iegūtās izglītības) programmas, jābūt akreditētām. Izglītības iestādes akreditācijai jānotiek 5 gadu laikā pēc izglītības iestādes darbības uzsākšanas dienas. Augstākās izglītības iestādes akreditācija faktiski nozīmē augstskolas darba organizācijas un resursu pārbaudi, kuras rezultātā tai piešķir valsts atzītas augstskolas vai koledžas statusu. Te tiek vērtēta augstākās izglītības iestādes un tās struktūrvienību organizācija, studiju kvalitāte un resursu lietderīga izmantošana. Pozitīva lēmuma gadījumā augstākās izglītības iestāde iegūst tiesības izsniegt valsts atzītus diplomus. Augstākās izglītības iestādi vai koledžu var akreditēt, ja ir akreditēta vismaz puse studiju programmu.

Parasti augstākās izglītības iestādi akreditē uz nenoteiktu laiku. Izņēmuma gadījumos iestāde tiek akreditēta uz laiku, nosakot atkārtotu novērtēšanu pēc diviem gadiem. Studiju programmas tiek akreditētas ik pa sešiem gadiem. Izņēmuma gadījumos piešķir pagaidu akreditāciju ar atkārtotu novērtēšanu pēc diviem gadiem.

Akreditācijas procesā tiek veikta iekšējā un ārējā vērtēšana. Iekšējā vērtēšana tiek īstenota, augstākās izglītības iestādei sagatavojot pašnovērtējuma ziņojumu, kas ir obligāts iestādes un studiju programmu akreditācijas priekšnosacījums. Pašnovērtējuma ziņojumā jāapraksta un jānovērtē studiju programmas vai to elementi, organizācija un praktiskā īstenošana, jāsalīdzina ar līdzīgām programmām Latvijā vai citā Eiropas Savienības dalībvalstī, jāsniedz kvalitatīvais un kvantitatīvais mācībspēku raksturojums u.c.. Pašnovērtējuma ziņojuma sagatavošanā iesaista gan administrācijas, gan akadēmiskā personāla un studentu pārstāvjus. Pašnovērtējuma ziņojuma daļu publicē augstskolas vai koledžas tīmekļa vietnē.

Ārējā vērtēšana Latvijā ir būtisks akreditācijas posms gan vidējās, gan augstākās izglītības pakāpēs. Ārējā vērtēšana tiek īstenota divos posmos. Pirmkārt, ņemot vērā augstākās izglītības iestādes iesniegto pašnovērtējuma ziņojumu, novērtēšanas komisija izvērtē augstskolas vai koledžas iesniegtos materiālus un reālos apstākļus augstskolā vai koledžā un, ja nepieciešams, pieprasa papildu informāciju. Minimālais komisijas locekļu skaits ir trīs, no kuriem vismaz viens ir ārvalstu eksperts (izņemot pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas (koledžu programmas), kad visi eksperti var būt no Latvijas). Katrs eksperts sniedz savu atzinumu. Novērtēšanas ekspertu komisija, ņemot vērā pašnovērtējumu, studējošo un absolventu darba devēju aptaujas rezultātus, ekspertu atzinumus un novērtēšanas komisijas ekspertu vizītē augstskolā vai koledžā iegūtos rezultātus, sagatavo kopējo atzinumu. Otrkārt, kopējo atzinumu kopā ar ekspertu atzinumiem iesniedz IZM apstiprinātajai Augstākās izglītības programmu akreditācijas komisijai (AIPAK, studiju programmas akreditācijas gadījumā) vai Augstākās izglītības padomei[24] (AIP, augstākās izglītības iestādes akreditācijas gadījumā), kas pieņem lēmumu par akreditāciju. Var tikt pieņemti trīs veida lēmumi:

- Akreditēt studiju programmu vai augstākās izglītības iestādi (parasti, studiju programmas tiek akreditētas uz 6 gadiem, bet iestādes – bez termiņa);
- Akreditēt studiju programmu vai augstākās izglītības iestādi uz 2 gadiem, ja vērtēšanas procesā konstatēti nopietni trūkumi;
- Atteikt akreditāciju.

[24] www.aip.lv

AIP vai AIPAK var atteikt akreditēt augstskolu, koledžu vai studiju programmu, ja:

- Ir nelabvēlīgs novērtēšanas komisijas ekspertu motivēts kopējais ziņojums vai eksperta individuālais ziņojums (ja ekspertīzi veic viens eksperts) augstskolas, koledžas vai studiju programmas akreditācijā;
- Augstskola, koledža vai studiju programma neatbilst Augstskolu likuma un citu izglītības jomu reglamentējošo normatīvo aktu prasībām;
- Studiju materiāltehniskā, informatīvā bāze (t.sk. bibliotēka), finansiālā bāze un akadēmiskā personāla kvalifikācija neatbilst studiju programmas īstenošanas nosacījumiem;
- Studiju programmās maģistra vai doktora grāda iegūšanai studijas nav balstītas uz jaunākajiem attiecīgās zinātņu nozares sasniegumiem un atziņām.

Ja akreditācija ir atteikta, augstskola vai koledža var atkārtoti iesniegt akreditācijas pieteikumu ne agrāk kā sešus mēnešus un ne vēlāk kā gada laikā pēc minētā lēmuma pieņemšanas.

Akreditācijas norises administratīvos un organizatoriskos procesus nodrošina nodibinājums „Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs"[25] (AIKNC), kas tika izveidots 1994. gada 28. decembrī. Tā dibinātāji ir IZM un augstskolas: Latvijas Universitāte, Rīgas Tehniskā universitāte, Daugavpils Universitāte, Rīgas Stradiņa universitāte un SIA „Biznesa augstskola Turība". AIKNC organizētajā augstskolu, koledžu un to studiju programmu novērtēšanas darbā ir iesaistīti aptuveni 600 Latvijas un ārzemju eksperti.

Latvijā augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēma tiek izmantota gan kvalitātes uzlabošanai, gan kā augstākās izglītības reformēšanas līdzeklis.

Augstskolas, koledžas vai studiju programmas akreditācijas izdevumus sedz no attiecīgās augstskolas vai koledžas budžeta līdzekļiem[26].

Saskaņā ar Augstskolu likuma (1995) 9.panta 4.punktā noteikto IZM uzdevumā AIKNC katra mācību gada beigās laikrakstā „Latvijas Vēstnesis" publicē to augstskolu sarakstu, kurām ir tiesības izsniegt valstiski atzītus diplomus par augstākās izglītības iegūšanu, kā arī šajās augstskolās akreditēto studiju programmu nosaukumus. AIKNC nodrošina studiju programmu akreditācijas metodikas sagatavošanu un pielietošanu praksē, kā arī novērtēšanas ekspertu darbības koordinēšanu un to konsultēšanu. Pašlaik AIKNC pārstāv Latviju starptautiskajās nacionālo kvalitātes novērtēšanu nodrošinošo organizāciju apvienībās: ENQA (Eiropas asociācija kvalitātes nodrošināšanai augstākajā izglītībā) kā šīs asociācijas biedra kandidāts, INQAAHE (Starptautiskais augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas organizāciju tīmeklis), CEEN (Centrālās un Austrumeiropas tīmekļa asociācija), EQANIE (Eiropas inženieru izglītības kvalitātes nodrošināšanas organizāciju tīmeklis), kā arī EAQAN (Eirāzijas kvalitātes nodrošināšanas tīmeklis).

25 www.aiknc.lv
26 http://www.aiknc.lv/static_media/dati/materiali/LV/IzmaksuAprekUnIzcen210909.pdf

II daļa

10. EKI līmeņi un Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra

Organizējot konsultāciju procesu Latvijā, atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem tika sagatavots EKI un LKI līmeņu aprakstu salīdzinājums tabulas veidā. Tabulā zemāk katram LKI/EKI līmenim ir norādīti attiecīgie Latvijas izglītību apliecinošie dokumenti.

Veidojot šo salīdzinājumu, tika izmantoti sekojoši normatīvie akti:

- Izglītības likums (1998);
- Profesionālās izglītības likums (1999);
- Augstskolu likums (1995);
- Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums par EKI izveidošanu mūžizglītībai (23.04.2008.);
- MK noteikumi Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (2.12.2008.; grozījumi 5.10.2010.).

Šis līmeņu salīdzinājums sociālajiem partneriem tika prezentēts un apspriests 2011. gada 14. februāra nacionālajā konferencē. Diskusija turpinājās arī pēc konferences, vairāk pievēršoties izglītības programmu izvietojumam pa LKI 1.-4. līmenim. Kā minēts iepriekš, izteiktajos viedokļos nebija būtiskas atšķirības no 2010. gada oktobra grozījumiem MK noteikumos „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (2.12.2008.) iekļautā izglītības programmu izvietojuma pa LKI/EKI līmeņiem (skatīt 9. pielikumu).

Diskusijas galvenokārt tika veltītas jautājumiem par profesionālās izglītības programmu un pamatizglītības programmu savietojumu (skatīt 5. nodaļu). pamatizglītības programmas tika pielīdzinātas LKI 1.-3. līmenim, ņemot vērā skolēnu garīgo attīstību. Visiem pamatizglītības absolventiem formāli tiek piešķirts viena veida izglītību apliecinošs dokuments, lai gan realitātē apgūtie mācīšanās rezultāti ir samērā atšķirīgi. Lai atspoguļotu pastāvošās atšķirības, izglītības programmas ir savietotas pa trim dažādiem LKI līmeņiem (skatīt tabulu zemāk).

Veidojot minētajos MK noteikumos iekļautos LKI līmeņu aprakstus, eksperti lielā mērā balstījās uz 2008. gada 23. aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumu par EKI izveidošanu mūžizglītībai, tāpēc starp LKI līmeņu (2010) un EKI līmeņu (2008) aprakstiem pastāv ļoti cieša saikne (skatīt 9. tabulu 11.1 nodaļā); MK noteikumos minētie līmeņi tiek saukti par „EKI līmeņiem". Abos gadījumos ir izmantota astoņu līmeņu struktūra, kas balstīta uz mācīšanās rezultātiem, izsakot tos trīs dimensijās:

- Zināšanas (zināšanas un izpratne);
- Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes);
- Kompetence (analīze, sintēze un novērtēšana).

8. tabula. EKI mūžizglītībai un Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras salīdzinājums

Eiropas mācīšanās rezultātos balstīti līmeņu apraksti[27]			Latvijas
Zināšanas	**Prasmes**	**Kompetence**	**Zināšanas**
• Vispārīgas pamat-zināšanas	• Pamata prasmes, kas vajadzīgas, lai veiktu vienkāršus uzdevumus	• Darbs vai mācības, ko veic tiešā pārraudzībā strukturētā kontekstā	• Spēj parādīt elementāras zināšanas, kuras izpaužas atpazīstot vai atceroties
• Darba vai mācību jomas pamatfaktu zināšanas	• Pamata kognitīvās un praktiskās prasmes, kas vajadzīgas, lai izmantotu attiecīgu informāciju, pildītu uzdevumus un, izmantojot vienkāršus noteikumus un līdzekļus, risinātu kārtējās problēmas	• Darbs vai mācības, ko veic pārraudzībā, ar zināmu autonomiju	• Spēj parādīt konkrētas mācību priekšmetu programmās noteiktās pamatzināšanas
• Faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšana darba vai mācību jomā	• Dažādas kognitīvas un praktiskas prasmes, kas vajadzīgas, lai veiktu uzdevumus un risinātu problēmas, izvēloties un piemērojot pamata metodes, līdzekļus, materiālus un informāciju	• Uzņemties atbildību par darba vai mācību uzdevumu veikšanu • Uzdevumu risināšanas laikā pielāgot savu rīcību apstākļiem	• Spēj parādīt faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšanas un izmanto tās mācību un profesionālās darbības jomā • Spēj izprast dažādu veidu informāciju par materiāliem, aprīkojumu, tehnoloģijām atbilstošā mācību jomā vai noteiktā profesijā
• Faktu un teorētiskas zināšanas darba vai mācību jomas plašā izpratnē	• Dažādas kognitīvas un praktiskas prasmes, kas vajadzīgas, lai rastu risinājumus īpašām problēmām darba vai mācību jomā	• Prast virzīt savu darbību atbilstīgi pamatnostādnēm darba vai mācību situācijās, kas parasti ir paredzamas, bet var arī mainīties • Pārraudzīt citu cilvēku ikdienas darbu, uzņemoties konkrētu atbildību par darba vai mācību vērtēšanu un uzlabošanu	• Spēj parādīt vispusīgas faktu, teoriju un likumsakarību zināšanas, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai • Spēj detalizēti izprast un parādīt daudzveidīgu specifisku faktu, principu, procesu un jēdzienu zināšanas noteiktā mācību vai profesionālās darbības jomā standarta un nestandarta situācijās • Pārzina tehnoloģijas un metodes mācību uzdevumu vai darba uzdevumu veikšanai profesijā
• Visaptverošas, specializētas faktu un teorētiskas zināšanas darba vai mācību jomā un šo zināšanu robežu apzināšanās	• Visaptverošs tādu kognitīvu un praktisku prasmju kopums, kas vajadzīgs, lai izveidotu radošus risinājumus abstraktām problēmām	• Veikt vadību un pārraudzību saistībā ar tādām darba vai/un mācību aktivitātēm, kur ir espējamas neprognozējamas izmaiņas • Izvērtēt un pilnveidot savu un citu cilvēku darbību	• Spēj parādīt vispusīgas un specializētas attiecīgajai profesionālajai jomai atbilstošas faktu, teoriju, likumsakarību un tehnoloģiju zināšanas un izpratni

mācīšanās rezultātos balstīti līmeņu apraksti[28]		Latvijas izglītību apliecinošie dokumenti	LKI / EKI līmenis
Prasmes	**Kompetence**		
•Spēj izmantot elementāras praktiskas un kognitīvas iemaņas, kuras var izpildīt tiešā uzraudzībā, izmantojot vienkāršus instrumentus •Spēj veikt vienkāršus uzdevumus, kas saturiski atkārtojas un ir paredzami	•Spēj veikt uzdevumus strukturētā vidē, darboties ierobežotā kontekstā •Pēc parauga spēj izpildīt elementārus uzdevumus, apgūt pašapkalpošanās iemaņu pamatus	•Apliecība par vispārējo pamatizglītību (speciālās izglītības programmas skolēniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem)	1.
•Spēj izmantot pamata kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai, izmantojot attiecīgu informāciju, veiktu uzdevumus un, izmantojot vienkāršus noteikumus un līdzekļus, risinātu ikdienas problēmas •Spēj izprast savas darbības sekas attiecībā uz sevi un citiem	•Spēj veikt uzdevumus individuāli vai grupā pārraudzībā, vai daļēji patstāvīgi •Spēj piedalīties atsevišķu mācību uzdevumu mērķu izvirzīšanā un darbības procesa plānošanā	•Apliecība par vispārējo pamatizglītību (speciālās izglītības programmas skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem)	2.
•Spēj izmantot dažādas kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai veiktu uzdevumus un risinātu vienkāršas problēmas, izvēloties un piemērojot pamata metodes, līdzekļus, materiālus, informāciju un tehnoloģijas	•Spēj apzināties un uzņemties atbildību par darba vai mācību uzdevumu veikšanu nemainīgā un stabilā vidē nozares speciālista uzraudzībā •Risinot uzdevumus, spēj pielāgot savu rīcību apstākļiem un atbildēt par darba rezultātu	•Apliecība par vispārējo pamatizglītību •Apliecība par profesionālo pamatizglītību	3.
•Spēj plānot un organizēt darbu, izmantot dažādas metodes, tehnoloģijas (tai skaitā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas), ierīces, instrumentus un materiālus uzdevumu veikšanai •Spēj atrast, izvērtēt un radoši izmantot informāciju mācību vai profesionālo darba uzdevumu izpildei un problēmu risinājumiem •Spēj sazināties vismaz divās valodās rakstiski un mutiski gan pazīstamā, gan nepazīstamā kontekstā •Spēj patstāvīgi strādāt profesijā, mācīties un pilnveidoties •Spēj sadarboties	•Ir motivēts turpmākās karjeras veidošanai, izglītības turpināšanai, mūžizglītībai uz zināšanām orientētā demokrātiskā, daudzvalodu un daudzkultūru sabiedrībā Eiropā un pasaulē •Spēj plānot un veikt mācību vai darba uzdevumus profesijā individuāli, komandā vai vadot komandas darbu •Spēj uzņemties atbildību par mācību vai profesionālās darbības rezultātu kvalitāti un kvantitāti	•Atestāts par vispārējo vidējo izglītību •Atestāts par arodizglītību •Diploms par profesionālo vidējo izglītību	4.
•Spēj, balstoties uz analītisku pieeju, veikt praktiskus uzdevumus attiecīgajā profesijā, parādīt prasmes, kas profesionālajām problēmām ļauj rast radošus risinājumus, pārrunāt un argumentēti apspriest praktiskus jautājumus un risinājumus attiecīgajā profesijā ar kolēģiem, klientiem un vadību, ar attiecīgu patstāvības pakāpi mācīties tālāk, pilnveidojot savas kompetences •Spēj izvērtēt un pilnveidot savu un citu cilvēku darbību, strādāt sadarbībā ar citiem, plānot un organizēt darbu, lai veiktu konkrētus uzdevumus savā profesijā, veikt vai pārraudzīt tādas darba aktivitātes, kurās iespējamas neprognozējamas izmaiņas	•Spēj formulēt, aprakstīt un analizēt praktiskas problēmas savā profesijā, atlasīt nepieciešamo informāciju un izmantot to skaidri definētu problēmu risināšanai, piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstībā, parādīt, ka izprot attiecīgās profesijas vietu plašākā sociālā kontekstā	•Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības diploms (1.līmeņa profesionālā augstākā (koledžas) izglītība, studiju ilgums pilna laika studijās 2-3 gadi)	5.

Eiropas mācīšanās rezultātos balstīti līmeņu apraksti[27]			Latvijas
Zināšanas	**Prasmes**	**Kompetence**	**Zināšanas**
•Dziļas zināšanas darba vai mācību jomā, ietverot teoriju un principu kritisku izpratni	•Augsta līmeņa prasmes, kas liecina par meistarību un inovāciju un kas vajadzīgas, lai risinātu sarežģītas un neprognozējamas problēmas specializētā darba vai mācību jomā	•Vadīt sarežģītas tehniskas vai profesionālas darbības vai projektus, uzņemoties atbildību par lēmumu pieņemšanu neprognozējamos darba vai mācību apstākļos •Uzņemties atbildību par indivīdu vai grupu profesionālās attīstības vadību	•Spēj parādīt attiecīgajai zinātnes nozarei vai profesijai raksturīgās pamata un specializētas zināšanas un šo zināšanu kritisku izpratni, turklāt daļa zināšanu atbilst attiecīgās zinātnes nozares vai profesijas augstāko sasniegumu līmenim •Spēj parādīt attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas svarīgāko jēdzienu un likumsakarību izpratni
•Ļoti specifiskas zināšanas, kuras daļēji ir darba vai mācību jomas zināšanu avangardā un kuras ir pamats oriģinālai domāšanai un/vai izpētei •Kritiska izpratne par jautājumiem saistībā ar zināšanu problēmām konkrētā jomā un dažādu jomu saskarē	•Specifiskas problēmu risināšanas prasmes, kas vajadzīgas pētījumiem un/vai inovācijai, lai radītu jaunas zināšanas un procedūras un integrētu zināšanas no dažādām jomām	•Vadīt un pārveidot sarežģītus un neprognozējamus darba vai mācību apstākļus, kas prasa jaunas stratēģiskas pieejas •Uzņemties atbildību par ieguldījumu profesionālajās zināšanās un praksē un/vai par grupu stratēģisko rezultātu pārskatīšanu	•Spēj parādīt padziļinātas vai paplašinātas zināšanas un izpratni, no kurām daļa atbilst attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas jaunākajiem atklājumiem un kuras nodrošina pamatu radošai domāšanai vai pētniecībai, tajā skaitā darbojoties dažādu jomu saskarē
•Zināšanu augšējā robeža darba vai mācību jomā un dažādu jomu saskarē	•Vistālāk attīstītās un visspecifiskākās prasmes un darba tehnikas, tostarp sintēze un izvērtēšana, kas vajadzīgas, lai risinātu pētniecības un/vai inovācijas kritiskas problēmas un paplašinātu un dotu jaunu izpratni esošām zināšanām un profesionālai praksei	•Parādīt vērā ņemamu autoritāti, inovāciju, autonomiju, zinātnisko un profesionālo patstāvību un patstāvīgu nodošanos jaunu ideju un procesu attīstībai darba un mācību jomas avangardā, tostarp pētniecībā	•Spēj parādīt, ka pārzina un izprot aktuālākās zinātniskās teorijas un atziņas, pārvalda pētniecības metodoloģiju un mūsdienu pētniecības metodes attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesionālajā jomā un dažādu jomu saskarē

mācīšanās rezultātos balstīti līmeņu apraksti[28]		Latvijas izglītību apliecinošie dokumenti	LKI / EKI līmenis
Prasmes	**Kompetence**		
• Spēj, izmantojot apgūtos teorētiskos pamatus un prasmes, veikt profesionālu, mākslinieciskuu, inovatīvu vai pētniecisku darbību, formulēt un analītiski aprakstīt informāciju, problēmas un risinājumus savā zinātnes nozarē vai profesijā, tos izskaidrot un argumentēti diskutēt par tiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem • Spēj patstāvīgi strukturēt savu mācīšanos, virzīt savu un padoto tālāku mācīšanos un profesionālo pilnveidi, parādīt zinātnisku pieeju problēmu risināšanā, uzņemties atbildību un iniciatīvu, veicot darbu individuāli, komandā vai vadot citu cilvēku darbu, pieņemt lēmumus un rast radošus risinājumus mainīgos vai neskaidros apstākļos	• Spēj patstāvīgi iegūt, atlasīt un analizēt informāciju un to izmantot, pieņemt lēmumus un risināt problēmas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, parādīt, ka izprot profesionālo ētiku, izvērtēt savas profesionālās darbības ietekmi uz vidi un sabiedrību un piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstībā	• Bakalaura diploms Profesionālā bakalaura diploms • Profesionālās augstākās izglītības diploms, augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms (2. līmeņa profesionālā augstākā izglītība, studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz 4 gadi)	6.
• Spēj patstāvīgi izmantot teoriju, metodes un problēmu risināšanas prasmes, lai veiktu pētniecisku vai mākslinieciskuu darbību, vai augsti kvalificētas profesionālas funkcijas • Spēj argumentēti izskaidrot un diskutēt par sarežģītiem vai sistēmiskiem attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas aspektiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem • Spēj patstāvīgi virzīt savu kompetenču pilnveidi un specializāciju, uzņemties atbildību par personāla grupu darba rezultātiem un to analīzi, veikt uzņēmējdarbību, inovācijas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, veikt darbu, pētniecību vai tālāku mācīšanos sarežģītos un neprognozējamos apstākļos un, ja nepieciešams, tos pārveidot, lietojot jaunas pieejas	• Spēj patstāvīgi formulēt un kritiski analizēt sarežģītas zinātniskas un profesionālas problēmas, pamatot lēmumus, un, ja nepieciešams, veikt papildu analīzi • Spēj integrēt dažādu jomu zināšanas, dot ieguldījumu jaunu zināšanu radīšanā, pētniecības vai profesionālās darbības metožu attīstībā, parādīt izpratni un ētisko atbildību par zinātnes rezultātu vai profesionālās darbības iespējamo ietekmi uz vidi un sabiedrību	• Maģistra diploms • Profesionālā maģistra diploms • Profesionālās augstākās izglītības diploms, augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms (2. līmeņa profesionālā augstākā izglītība, kopējais pilna laika studiju ilgums – vismaz 5 gadi)	7.
• Spēj patstāvīgi izvērtēt un izvēlēties zinātniskiem pētījumiem atbilstošas metodes, ir veicis ieguldījumu zināšanu robežu paplašināšanā vai devis jaunu izpratni esošām zināšanām un to pielietojumiem praksē, īstenojot būtiska apjoma oriģinālu pētījumu, no kura daļa ir starptautiski citējamu publikāciju līmenī • Spēj gan mutiski, gan rakstiski komunicēt par savu zinātniskās darbības jomu (savu nozari) ar plašākām zinātniskajām aprindām un sabiedrību kopumā • Spēj patstāvīgi paaugstināt savu zinātnisko kvalifikāciju, īstenot zinātniskus projektus, gūstot zinātnes nozares starptautiskiem kritērijiem atbilstošus sasniegumus, vadīt pētnieciskus vai attīstības uzdevumus uzņēmumos, iestādēs un organizācijās, kur nepieciešamas plašas pētnieciskas zināšanas un prasmes	• Spēj, veicot patstāvīgu, kritisku analīzi, sintēzi un izvērtēšanu, risināt nozīmīgus pētnieciskus vai inovāciju uzdevumus, patstāvīgi izvirzīt pētījuma ideju, plānot, strukturēt un vadīt liela apjoma zinātniskus projektus, tajā skaitā starptautiskā kontekstā	• Doktora diploms	8.

27 Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums (2008. gada 23. aprīlis) par EKI izveidošanu mūžizglītībai

28 MK noteikumu Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (2.12.2008.) 1.pielikuma 2.tabula (ar grozījumiem 5.10.2010.)

11. Attiecināšanas procesa atbilstība EKI un Boloņas procesa kritērijiem

11.1 EKI kritēriji

1. Atbildīgā valsts iestāde ir skaidri noteikusi un publicējusi atbildību un/vai juridisko kompetenci visām svarīgajām valsts iestādēm, kas ir iesaistītas attiecināšanas procesā, ieskaitot arī Latvijas nacionālo koordinācijas punktu.

Izglītības un zinātnes ministrija, kas ir vadošā valsts pārvaldes iestāde izglītības un zinātnes nozarē, īsteno vienotu valsts politiku un attīstības stratēģiju izglītībā, kā arī izstrādā politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu projektus izglītības jomā (Izglītības likums, 1998). IZM nodrošina ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenču atzīšanu (Profesionālās izglītības likums, 1999). IZM izstrādā vispārējās izglītības programmu un mācību priekšmetu programmu paraugus un organizē vispārējās izglītības satura un metodikas izstrādi (Vispārējās izglītības likums, 1999).

2008. gadā IZM deleģēja **Akadēmiskās informācijas centram** Nacionālā koordinācijas punkta nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras pielīdzināšanai EKI funkcijas. AIC ir nodibinājums, ko 1994. gadā dibināja IZM un Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūts. AIC statūtos noteiktais mērķis ir nodrošināt personu brīvu kustību izglītības un nodarbinātības jomā. AIC funkcijas un darba uzdevumus nosaka līgums ar IZM. AIC funkcijas ir sekojošas:

- Eiropas Padomes un Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO) diplomatzīšanas un informācijas centru tīkla (ENIC) un Eiropas Savienības Nacionālo akadēmiskās atzīšanas centru tīkla (NARIC) pārstāvis Latvijā;
- Informācijas institūcija attiecībā uz reglamentētajām profesijām;
- Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centra (CEDEFOP) profesionālās izglītības informācijas tīkla ReferNet Latvijas kontaktpunkts;
- Latvijas Nacionālais Europass centrs;
- Nacionālais koordinācijas punkts NKI pielīdzināšanai EKI;
- Sadarbībā ar IZM un citām attiecīgām iestādēm studentu piesaistes no trešajām valstīm nodrošināšana.

NKP uzdevumi ir:

- Attiecināt valsts kvalifikāciju sistēmā esošos kvalifikācijas līmeņus Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikuma (2008. gada 23.aprīlis) par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai II pielikumā noteiktajiem EKI līmeņiem;
- Nodrošināt, ka tiek izmantotas pārredzamas metodes, lai valsts kvalifikāciju līmeņus piesaistītu EKI, no vienas puses, atvieglojot to salīdzināšanu, un, no otras puses, nodrošinot, ka ar šo procesu saistītie lēmumi tiek publicēti;
- Sagatavot Latvijas pašvērtējuma ziņojumu par LKI pielīdzināšanai EKI mūžizglītībai;
- Veidot diskusijas un konsultāciju procesu starp ieinteresētajām pusēm par LKI izveidošanu un pielīdzināšanu EKI mūžizglītībai, nodrošinot visiem dalībniekiem pieeju vajadzīgajai informācijai;
- Informēt par konsultācijas procesa rezultātiem (tīmekļa vietne, starptautiska konference).

2009. gadā IZM nodibināja **darba (uzraudzības) grupu Latvijas izglītības sistēmas piesaistei EKI**, ko vada IZM valsts sekretāra vietniece nozares politikas jautājumos, uzaicinot darba grupā visas ieinteresētās puses – izglītības aģentūras, izglītības kvalitātes vērtēšanas aģentūras, darba devēju pārstāvjus, darba ņēmēju pārstāvjus, studentus u.c. (skatīt 2. pielikumu). Darba grupa vērtēja ekspertu sagatavotos materiālus, līmeņu aprakstus un rekomendēja sagatavoto MK noteikumu grozījumu (skatīt 9. pielikumu) virzību uz MK apstiprināšanai.

2. Pastāv skaidra un pierādāma saikne starp kvalifikācijas līmeņiem NKI vai kvalifikāciju sistēmā un EKI līmeņu aprakstiem.

IZM izveidotā darba grupa Latvijas izglītības sistēmas piesaistei EKI apstiprināja izglītības līmeņu aprakstus pamata, vidējai un augstākajai izglītībai:

- Izstrādājot Latvijas līmeņu aprakstus pamatizglītībai (skatīt 3. tabulu 4. nodaļā), tika izmantots valsts pamatizglītības standarts, kuru regulē MK noteikumi Nr.1027 „Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem" (19.12.2006.);
- Izstrādājot Latvijas līmeņu aprakstus vispārējai vidējai izglītībai (skatīt 4. tabulu 4. nodaļā), tika izmantots valsts vispārējās vidējās izglītības standarts, kuru regulē MK noteikumi Nr.715 „Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem" (2.09.2008.);
- Izstrādājot Latvijas līmeņu aprakstus profesionālajai izglītībai (skatīt 5. tabulu 4. nodaļā), tika izmantoti MK noteikumi Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu" (27.06.2000.), kā arī profesiju standarti;
- Izstrādājot Latvijas līmeņu aprakstus augstākajai izglītībai, tika ņemti vērā EKI līmeņu apraksti, Dublinas deskriptori (2002-2004), kā arī Blūma taksonomija (Bloom, 1956). Skatīt sīkāk 7. nodaļā.

Izveidotie Latvijas līmeņu apraksti tika salīdzināti ar EKI līmeņu aprakstiem un tika izvērtēts, kuram EKI līmenim vistuvāk atbilst attiecīgais LKI līmeņa apraksts. Skatīt 9. tabulu zemāk.

9. tabula. EKI un LKI līmeņu aprakstu salīdzinājums

	Eiropas līmeņu apraksti[29]	Latvijas līmeņu apraksti[30]	LKI/ EKI līmenis
Z	•**Vispārīgas pamatzināšanas**	•Spēj parādīt **elementāras zināšanas**, kuras izpaužas atpazīstot vai atceroties	**1.**
P	•**Pamata prasmes**, kas vajadzīgas, lai veiktu **vienkāršus uzdevumus**	•Spēj izmantot **elementāras praktiskas un kognitīvas iemaņas**, kuras var izpildīt **tiešā uzraudzībā**, izmantojot **vienkāršus instrumentus** •Spēj veikt **vienkāršus uzdevumus**, kas saturiski atkārtojas un ir paredzami	
K	•Darbs vai mācības, ko veic **tiešā pārraudzībā strukturētā kontekstā**	•Spēj veikt uzdevumus **strukturētā vidē**, darboties **ierobežotā kontekstā** •Pēc parauga spēj izpildīt **elementārus uzdevumus**, apgūt **pašapkalpošanās iemaņu pamatus**	
Z	•Darba vai mācību jomas **pamatfaktu zināšanas**	•Spēj parādīt konkrētas mācību priekšmetu programmās noteiktās **pamatzināšanas**	**2.**
P	•**Pamata kognitīvās un praktiskās prasmes**, kas vajadzīgas, lai **izmantotu attiecīgu informāciju**, pildītu uzdevumus un, izmantojot **vienkāršus noteikumus un līdzekļus**, **risinātu kārtējās problēmas**	•Spēj izmantot **pamata kognitīvās un praktiskās prasmes**, kas nepieciešamas, lai, **izmantojot attiecīgu informāciju**, veiktu uzdevumus un, izmantojot **vienkāršus noteikumus un līdzekļus**, risinātu **ikdienas problēmas** •Spēj **izprast savas darbības sekas** attiecībā uz sevi un citiem	
K	•Darbs vai mācības, ko veic **pārraudzībā, ar zināmu autonomiju**	•Spēj veikt uzdevumus individuāli vai grupā **pārraudzībā, vai daļēji patstāvīgi** •Spēj piedalīties atsevišķu mācību uzdevumu mērķu izvirzīšanā un **darbības procesa plānošanā**	

[29] Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums (2008. gada 23. aprīlis) par EKI izveidošanu mūžizglītībai

[30] MK noteikumu Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (2.12.2008.) 1.pielikuma 2.tabula (ar grozījumiem 5.10.2010.)

Z	•**Faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšana** darba vai mācību jomā	•Spēj parādīt **faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšanas** un izmanto tās mācību un profesionālās darbības jomā •Spēj izprast dažādu veidu informāciju par materiāliem, aprīkojumu, tehnoloģijām atbilstošā mācību jomā vai noteiktā profesijā	**3.**
P	•**Dažādas kognitīvas un praktiskas prasmes**, kas vajadzīgas, lai veiktu uzdevumus un risinātu problēmas, **izvēloties un piemērojot pamata metodes, līdzekļus, materiālus un informāciju**	•Spēj izmantot **dažādas kognitīvās un praktiskās prasmes**, kas nepieciešamas, lai veiktu uzdevumus un risinātu vienkāršas problēmas, **izvēloties un piemērojot pamata metodes, līdzekļus, materiālus, informāciju un tehnoloģijas**	
K	•**Uzņemties atbildību** par darba vai mācību uzdevumu veikšanu •Uzdevumu risināšanas laikā **pielāgot savu rīcību apstākļiem**	•Spēj apzināties un **uzņemties atbildību** par darba vai mācību uzdevumu veikšanu nemainīgā un stabilā vidē nozares speciālista uzraudzībā •Risinot uzdevumus, spēj **pielāgot savu rīcību apstākļiem** un atbildēt par darba rezultātu	
Z	•**Faktu un teorētiskas zināšanas** darba vai mācību jomas **plašā izpratnē**	•Spēj parādīt **vispusīgas faktu, teoriju un likumsakarību zināšanas**, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai •Spēj detalizēti izprast un parādīt **daudzveidīgu specifisku faktu, principu, procesu un jēdzienu zināšanas** noteiktā mācību vai profesionālās darbības jomā standarta un nestandarta situācijās •**Pārzina tehnoloģijas un metodes** mācību uzdevumu vai darba uzdevumu veikšanai profesijā	**4.**
P	•Dažādas **kognitīvas un praktiskas prasmes,** kas vajadzīgas, **lai rastu risinājumus** īpašām problēmām darba vai mācību jomā	•Spēj **plānot un organizēt darbu**, izmantot dažādas metodes, tehnoloģijas (tai skaitā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas), ierīces, instrumentus un materiālus uzdevumu veikšanai •Spēj **atrast, izvērtēt un radoši izmantot informāciju** mācību vai profesionālo darba uzdevumu izpildei un problēmu risinājumiem •Spēj **sazināties vismaz divās valodās** rakstiski un mutiski gan pazīstamā, gan nepazīstamā kontekstā •Spēj **patstāvīgi strādāt** profesijā, **mācīties un pilnveidoties** •Spēj **sadarboties**	
K	•Prast **virzīt savu darbību** atbilstīgi pamatnostādnēm darba vai mācību situācijās, kas parasti ir paredzamas, bet var arī mainīties •**Pārraudzīt citu cilvēku ikdienas darbu, uzņemoties konkrētu atbildību par** darba vai mācību **vērtēšanu un uzlabošanu**	•Ir **motivēts turpmākās karjeras veidošanai, izglītības turpināšanai, mūžizglītībai** uz zināšanām orientētā demokrātiskā, daudzvalodu un daudzkultūru sabiedrībā Eiropā un pasaulē •Spēj **plānot un veikt mācību vai darba uzdevumus** profesijā individuāli, komandā vai **vadot komandas darbu** •Spēj **uzņemties atbildību par** mācību vai profesionālās darbības **rezultātu kvalitāti un kvantitāti**	
Z	•**Visaptverošas, specializētas faktu un teorētiskas zināšanas** darba vai mācību jomā un šo zināšanu robežu apzināšanās	•Spēj parādīt **vispusīgas un specializētas attiecīgajai profesionālajai jomai atbilstošas faktu, teoriju, likumsakarību un tehnoloģiju zināšanas** un izpratni	**5.**

P	•Visaptverošs tādu **kognitīvu un praktisku prasmju kopums, kas vajadzīgs, lai izveidotu radošus risinājumus** abstraktām problēmām	•Spēj, balstoties uz **analītisku pieeju**, veikt praktiskus uzdevumus attiecīgajā profesijā, parādīt **prasmes, kas profesionālajām problēmām ļauj rast radošus risinājumus**, pārrunāt un argumentēti apspriest praktiskus jautājumus un risinājumus attiecīgajā profesijā ar kolēģiem, klientiem un vadību, ar **attiecīgu patstāvības pakāpi mācīties tālāk**, pilnveidojot savas kompetences •Spēj **izvērtēt un pilnveidot savu un citu cilvēku darbību**, strādāt sadarbībā ar citiem, **plānot un organizēt darbu**, lai veiktu konkrētus uzdevumus savā profesijā, veikt vai pārraudzīt tādas darba aktivitātes, kurās iespējamas **neprognozējamas izmaiņas**	**5.**
K	•**Veikt vadību un pārraudzību** saistībā ar tādām darba vai/un mācību aktivitātēm, kur iespējamas **neprognozējamas izmaiņas** •**Izvērtēt un pilnveidot savu un citu cilvēku darbību**	•Spēj **formulēt, aprakstīt un analizēt praktiskas problēmas** savā profesijā, atlasīt nepieciešamo informāciju un izmantot to skaidri definētu problēmu risināšanai, **piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstībā**, parādīt, ka izprot attiecīgās profesijas vietu plašākā sociālā kontekstā	
Z	•**Dziļas zināšanas darba vai mācību jomā**, ietverot **teoriju un principu kritisku izpratni**	•Spēj parādīt attiecīgajai zinātnes nozarei vai profesijai raksturīgās **pamata un specializētas zināšanas un šo zināšanu kritisku izpratni**, turklāt daļa **zināšanu atbilst attiecīgās zinātnes nozares vai profesijas augstāko sasniegumu līmenim** •Spēj parādīt attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas **svarīgāko jēdzienu un likumsakarību izpratni**	**6.**
P	•**Augsta līmeņa prasmes, kas liecina par meistarību un inovāciju** un kas vajadzīgas, lai risinātu **sarežģītas un neprognozējamas problēmas specializētā darba vai mācību jomā**	•Spēj, izmantojot apgūtos teorētiskos pamatus un prasmes, **veikt profesionālu, mākslinieciski, inovatīvu vai pētniecisku darbību**, formulēt un analītiski aprakstīt informāciju, problēmas un risinājumus **savā zinātnes nozarē vai profesijā**, tos izskaidrot un argumentēti diskutēt par tiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem •Spēj **patstāvīgi strukturēt savu mācīšanos, virzīt savu un padoto tālāku mācīšanos** un profesionālo pilnveidi, parādīt zinātnisku pieeju problēmu risināšanā, **uzņemties atbildību un iniciatīvu**, veicot darbu individuāli, komandā vai vadot citu cilvēku darbu, pieņemt lēmumus un rast radošus risinājumus **mainīgos vai neskaidros apstākļos**	
K	•**Vadīt sarežģītas tehniskas vai profesionālas darbības** vai projektus, **uzņemoties atbildību par lēmumu pieņemšanu** neprognozējamos darba vai mācību apstākļos •**Uzņemties atbildību par indivīdu vai grupu profesionālās attīstības vadību**	•Spēj **patstāvīgi iegūt, atlasīt un analizēt informāciju un to izmantot**, pieņemt lēmumus un risināt problēmas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, parādīt, ka **izprot profesionālo ētiku**, izvērtēt savas profesionālās darbības ietekmi uz vidi un sabiedrību un **piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstībā**	
Z	•**Ļoti specifiskas zināšanas, kuras daļēji ir darba vai mācību jomas zināšanu avangardā** un kuras ir **pamats oriģinālai domāšanai un/vai izpētei** •**Kritiska izpratne par jautājumiem saistībā ar zināšanu problēmām** konkrētā jomā un **dažādu jomu saskarē**	•Spēj parādīt **padziļinātas vai paplašinātas zināšanas un izpratni, no kurām daļa atbilst attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas jaunākajiem atklājumiem** un kuras nodrošina **pamatu radošai domāšanai vai pētniecībai**, tajā skaitā darbojoties **dažādu jomu saskarē**	**7.**

P	•**Specifiskas problēmu risināšanas prasmes**, kas vajadzīgas **pētījumiem un/vai inovācijai**, lai **radītu jaunas zināšanas un procedūras** un **integrētu zināšanas no dažādām jomām**	•Spēj **patstāvīgi izmantot teoriju, metodes un problēmu risināšanas prasmes**, lai veiktu **pētniecisku vai mākslinieciskū darbību**, vai augsti kvalificētas profesionālas funkcijas •Spēj **argumentēti izskaidrot un diskutēt par sarežģītiem vai sistēmiskiem attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas aspektiem** gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem •Spēj **patstāvīgi virzīt savu kompetenču pilnveidi un specializāciju**, uzņemties atbildību par personāla grupu darba rezultātiem un to analīzi, veikt uzņēmējdarbību, inovācijas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, veikt **darbu, pētniecību vai tālāku mācīšanos sarežģītos un neprognozējamos apstākļos un, ja nepieciešams, tos pārveidot, lieto-**	**7.**
K	•**Vadīt un pārveidot sarežģītus un neprognozējamus darba vai mācību apstākļus,** kas prasa **jaunas stratēģiskas pieejas** •**Uzņemties atbildību** par **ieguldījumu profesionālajās zināšanās un praksē** un/vai par grupu stratēģisko rezultātu pārskatīšanu	•Spēj **patstāvīgi formulēt un kritiski analizēt sarežģītas zinātniskas un profesionālas problēmas**, pamatot lēmumus, un, ja nepieciešams, veikt papildu analīzi •Spēj **integrēt dažādu jomu zināšanas, dot ieguldījumu jaunu zināšanu radīšanā**, pētniecības vai profesionālās darbības metožu attīstībā, parādīt **izpratni un ētisko atbildību** par zinātnes rezultātu vai profesionālās darbības iespējamo ietekmi uz vidi un sabiedrību	
Z	•**Zināšanu augšējā robeža darba vai mācību jomā** un **dažādu jomu saskarē**	•Spēj parādīt, ka **pārzina un izprot aktuālākās zinātniskās teorijas un atziņas**, pārvalda pētniecības metodoloģiju un mūsdienu pētniecības metodes attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesionālajā jomā un **dažādu jomu saskarē**	**8.**
P	•**Vistālāk attīstītās un visspecifiskākās prasmes un darba tehnikas,** tostarp sintēze un izvērtēšana, kas vajadzīgas, lai risinātu pētniecības un/vai inovācijas kritiskas problēmas un paplašinātu un **dotu jaunu izpratni esošām zināšanām un profesionālai praksei**	•Spēj **patstāvīgi izvērtēt un izvēlēties zinātniskiem pētījumiem atbilstošas metodes**, ir veicis ieguldījumu **zināšanu robežu paplašināšanā vai devis jaunu izpratni esošām zināšanām un to pielietojumiem praksē**, īstenojot būtiska apjoma oriģinālu pētījumu, no kura daļa ir starptautiski citējamu publikāciju līmenī •Spēj **gan mutiski, gan rakstiski komunicēt par savu zinātniskās darbības jomu** (savu nozari) ar plašākām zinātniskajām aprindām un sabiedrību kopumā •Spēj **patstāvīgi paaugstināt savu zinātnisko kvalifikāciju**, īstenot zinātniskus projektus, gūstot zinātnes nozares starptautiskiem kritērijiem atbilstošus sasniegumus, vadīt pētnieciskus vai attīstības uzdevumus uzņēmumos, iestādēs un organizācijās, kur nepieciešamas plašas pētnieciskas zināšanas un prasmes	
K	•Parādīt **vērā ņemamu autoritāti, inovāciju, autonomiju, zinātnisko un profesionālo patstāvību un patstāvīgu nodošanos jaunu ideju un procesu attīstībai** darba un mācību jomas avangardā, tostarp pētniecībā	•Spēj, **veicot patstāvīgu, kritisku analīzi, sintēzi un izvērtēšanu, risināt nozīmīgus pētnieciskus vai inovāciju uzdevumus**, patstāvīgi izvirzīt pētījuma ideju, plānot, strukturēt un vadīt liela apjoma zinātniskus projektus, tajā skaitā starptautiskā kontekstā	

Z - zināšanas **P - prasmes** **K - kompetence**

3. NKI vai kvalifikāciju sistēma balstās uz mācīšanās rezultātiem un ir saistīta ar neformālās un ikdienas izglītības atzīšanas kārtību un, ja tādas ir, ar kredītu sistēmām.

Kopš 1999. gada 1. jūnija Izglītības likums skaidri definē izglītību kā „sistematizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas procesu un tā rezultātu", proti, sava veida mācīšanās rezultātu definēšana normatīvo aktu līmenī Latvijā pastāv jau desmit gadus. Mācīšanās rezultātu izmantošanu izglītībā nodrošina valsts izglītības un profesiju standarti, valsts eksāmenu sistēma, kā arī izglītības iestāžu un programmu akreditācija.

Aplūkojot vispārējo izglītību, valsts vispārējās pamata un vidējās izglītības standarts, kā arī mācību priekšmetu standarti nosaka prasības katram mācību priekšmetam, t.sk. nosakot nepieciešamās kompetences, kas jāapgūst, lai iegūtu attiecīgi pamata vai vidējo izglītību. Izglītības iestādes izstrādā izglītības programmas, un skolotāji – mācību priekšmetu programmas saskaņā ar valsts izglītības standartiem. Ja skolas īstenotā izglītības programma neatbilst valsts izglītības standarta prasībām, to nav iespējams akreditēt. Vispārējās pamata un vidējās izglītības programmu noslēgumā skolēni kārto valsts centralizētos eksāmenus, kuru saturs arī tiek veidots atbilstoši valsts izglītības standartiem.

Profesionālās izglītības saturu nosaka valsts profesionālās izglītības standarti, profesijas standarti un profesionālās izglītības programmas.

Valsts profesionālās izglītības standarti nosaka izglītības programmu stratēģiskos mērķus, obligāto izglītības saturu, kā arī iegūtās izglītības vērtēšanas pamatprincipus un kārtību.

Profesijas standarti nosaka profesijai atbilstošos profesionālās darbības pamatuzdevumus un pienākumus, profesionālās kvalifikācijas pamatprasības, to izpildei nepieciešamās vispārējās un profesionālās zināšanas, prasmes, attieksmes un kompetences. Profesionālās izglītības iestādes izmanto valsts izglītības un profesiju standartus, lai izstrādātu savas izglītības programmas; citādi konkrētā izglītības programma nevar tikt akreditēta. Audzēkņi/studenti parāda mācību laikā apgūtos mācīšanās rezultātus valsts centralizētajos eksāmenos vispārējos mācību priekšmetos (profesionālās vidējās izglītības programmās) un profesionālās kvalifikācijas eksāmenos, kuru saturs tiek izstrādāts saskaņā ar atbilstošajiem profesiju standartiem.

Augstākajā izglītībā augstskolas pārskata īstenotās studiju programmas, lai tajās ieviestu mācīšanās rezultātus un varētu iziet akreditācijas procesu. Turklāt augstākās izglītības programmas jāveido saskaņā ar atbilstošiem valsts izglītības standartiem un/vai profesiju standartiem (profesionālās augstākās izglītības programmas).

2011. gada 22. februārī tika apstiprināti MK noteikumi Nr.146 „Kārtība, kādā novērtē ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci", kuri nosaka kārtību, kādā tiek novērtēta ārpus formālās izglītības sistēmas iegūtā profesionālā kompetence, kas atbilst Latvijas 1.-3. profesionālās kvalifikācijas līmeņiem, t.i., LKI 3.-4. līmenim.

Augstākajā izglītībā (LKI 5.-8. līmenis) 2012. gada 10. janvārī tika apstiprināti MK noteikumi Nr.36 „Iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi", kas tika izdoti saskaņā ar Augstskolu likuma (1995, grozījumi spēkā no 1.08.2011.). Noteikumi nosaka kārtību, kādā novērtē un atzīst iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtus mācīšanās rezultātus (augstākajā izglītībā), un atzīšanas kritērijus.

Augstākajā izglītībā tiek lietoti kredītpunkti, kas Latvijā definēti kā vienas nedēļas pilna laika studiju darba apjoms. Vienam studiju gadam paredzētais apjoms pilna laika studijās ir 40 kredītpunktu. Pārrēķinot ECTS kredītpunktos, Latvijas kredītpunktu skaits jāreizina ar 1,5. Sīkāk 4.5 nodaļā.

4. Procedūras, pēc kurām tiek veikta kvalifikāciju iekļaušana NKI vai kvalifikāciju sistēmā vai kuras izmanto, lai aprakstītu kvalifikācijas vietu valsts kvalifikāciju sistēmā, ir caurskatāmas.

1. IZM darba grupas izveide, t.i., pielīdzināšanas procesa darba grupa;
2. Ekspertu darba grupu izveide LKI līmeņu aprakstu sagatavošanai (pārraudzību nodrošina pielīdzināšanas procesa darba grupa);
3. MK noteikumu sagatavošana un apstiprināšana;
4. Konsultatīvā konference;
5. Pašvērtējuma ziņojuma sagatavošana;
6. Pašvērtējuma ziņojuma apspriešana.

IZM 2009. gada 28. septembrī izveidoja darba grupu (skatīt 2. pielikumu) Latvijas kvalifikāciju sistēmas piesaistei EKI atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam par EKI izveidošanu mūžizglītībai (23.04.2008.). Šī darba grupa lielākoties veica uzraudzības funkcijas, izskatot un apstiprinot ekspertu sagatavotos materiālus, t.i., līmeņu aprakstus.

Lai sagatavotu LKI līmeņu aprakstus, AIC un IZM Politikas koordinācijas departaments piesaistīja ekspertus no Valsts izglītības satura centra, kuri, balstoties uz valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem un mācību priekšmetu standartiem, izstrādāja izglītības līmeņu aprakstus:

- Vispārējā pamatizglītībā;
- Vispārējā vidējā izglītībā;
- Profesionālajā pamatizglītībā;
- Arodizglītībā;
- Profesionālajā vidējā izglītībā.

Izveidotos līmeņu aprakstus izskatīja un apstiprināja pielīdzināšanas procesa darba grupa, lai nodrošinātu izglītības sektoru un līmeņu savstarpējo salīdzināmību.

2009. gadā Latvijas Rektoru padomes izveidotā darba grupa (2009) sagatavoja izglītības līmeņu aprakstus visām Boloņas ciklu kvalifikācijām. Grupas sastāvu skatīt 4. pielikumā.

2011. gada 14. februārī tika rīkota nacionālā konference – diskusija par Latvijas formālo izglītības kvalifikāciju pielīdzināšanu LKI/EKI, kurā piedalījās pārstāvji no ministrijām, valsts aģentūrām, izglītības vadības iestādēm, izglītības iestādēm, darba devēju organizācijām, arodbiedrībām, kā arī no citām ar izglītību saistītām organizācijām. Savukārt, 27. aprīlī notika starptautiskā konference, kurā tika prezentēts šī ziņojuma melnraksts un konsultāciju procesa rezultāti.

Informāciju par attiecināšanas procesu, kā arī iespēju paust savu viedokli un ierosināt uzlabojumus nodrošināja arī Latvijas NKP tīmekļa vietne (http://nki-latvija.lv).

Pielīdzināšanas procesa rezultātā tika izveidota astoņu līmeņu LKI un visas Latvijas formālās izglītības kvalifikācijas no vispārējās, profesionālās un augstākās izglītības sektoriem tika piesaistītas LKI/EKI. Šis process bija caurskatāms, jo tika iesaistītas visas ieinteresētās puses vai nu LKI veidošanā vai arī konsultāciju procesā par LKI ieviešanu. Taču ņemot vērā, ka izglītība kā sociāla parādība nepārtraukti mainās, Latvijā pielīdzināšanas process tiek organizēts divās fāzēs. Šis ziņojums, kas apraksta formālo nacionālo izglītības kvalifikāciju piesaistīšanu LKI/EKI, noslēdz **1. fāzi (2009-2011)**.

2. pielīdzināšanas procesa fāze (2013-2015) aptvers plašāku izglītības kvalifikāciju loku; šis ziņojums tiks pārskatīts, ņemot vērā iespējamos grozījumus normatīvajos aktos un projektu rezultātus. Arī LKI tiks pārskatīta, tajā ieviešot jaunas izglītības kvalifikācijas.

Saskaņā ar MK apstiprināto koncepciju „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā" (16.09.2009.) 2. fāzes laikā paredzēta nacionālās kvalifikāciju sistēmas profesionālajai izglītībai izveide, pamatojoties uz valsts un sociālo partneru vienošanos pirms jaunā Profesionālās izglītības likuma izstrādes. Vienošanās noteica, ka tiks veidota nacionālās kvalifikāciju sistēma, kas ietvertu astoņus profesionālās kvalifikācijas līmeņus atbilstoši LKI/EKI.

No koncepcijas izriet, ka laika gaitā tiks veidotas sektorālās kvalifikāciju ietvarstruktūras, jo LKI/EKI līmeņi ļauj veidot kvalifikāciju struktūras nozarē. Latvijas Darba devēju konfederācija sadarbībā ar Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību veido Nozaru ekspertu padomes, kuru sastāvā ir pārstāvji no visām profesionālajām asociācijām un nozaru amatniecības biedrībām. Nozaru ekspertu padomes izstrādās nozaru kvalifikāciju struktūras atbilstoši nacionālajai kvalifikāciju sistēmai. Lai nodrošinātu uzdevuma izpildi, Nozaru ekspertu padomes:

1. Organizēs nozarei nepieciešamo kompetenču un prasmju izpēti, izvērtēšanu un izstrādās nozares kvalifikāciju struktūras atbilstoši nacionālajai kvalifikāciju sistēmai, sniegs priekšlikumus par nozarei nepieciešamajām pamatprofesijām un atbilstošajām specializācijām;
2. Organizēs nozares profesiju standartu izstrādi un aktualizāciju.

ESF projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana" ieviešanas laiks ir no 2010. gada beigām līdz **2013. gada 31. decembrim**. Projekta mērķis ir profesionālās izglītības kvalitātes un efektivitātes uzlabošana atbilstoši tautsaimniecības nozaru attīstības vajadzībām, izveidojot arī nozaru kvalifikāciju sistēmu. Projektā tiks atbalstīta nozaru ekspertu padomju izveide un to darbības nodrošināšana; kompetenču un prasmju izpēte tautsaimniecības nozarēs izglītības pasūtījuma veikšanai; nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide; nozares pamatprofesiju standartu izstrāde vai pilnveide; saistīto pamatprofesiju un specializāciju kvalifikācijas pamatprasību izstrāde; moduļu pieejas ieviešana profesionālās izglītības programmu izstrādē vai pilnveidē pamatprofesiju, saistīto profesiju un specializāciju apguvei, t.sk. profesionālajās tālākizglītības programmās; eksaminācijas uzlabošana; ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu, prasmju un kompetenču novērtēšanas un atzīšanas sistēmas aprobācija.

Saskaņā ar MK 2010. gada 11. augusta rīkojumu Nr.469 „Grozījums Ministru kabineta rīkojumā Nr.629 „Par koncepciju „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā"" (16.09.2009.), IZM jāizstrādā un izglītības un zinātnes ministram jāiesniedz noteiktā kārtībā MK jaunais Profesionālās izglītības likuma projekts līdz **2012. gada 1. augustam**. Pašlaik likuma projekts nav publiski pieejams un var mainīties, tāpēc šajā ziņojumā nav iekļauts gaidāmā likuma satura izklāsts. Plānots, ka likums ietvers arī pantus par kvalifikāciju ietvarstruktūru.

Paredzēts ieviest arī jaunu Augstākās izglītības likumu, kura projekts vēl ir apspriešanā Saeimā. Likuma projektā ir iekļauti normatīvajos aktos jauni termini, piemēram, nodarbināmība.

5. Izglītības valsts kvalitātes nodrošināšanas sistēma(-as) attiecas uz NKI vai kvalifikāciju sistēmu, un ir saskaņota(-s) ar attiecīgajiem Eiropas principiem un vadlīnijām.

Izglītības valsts kvalitātes nodrošināšanas sistēma attiecas uz visu formālo izglītības sistēmu. AIKNC, AIP un Izglītības kvalitātes valsts dienests savā darbībā balstās uz Eiropas principiem un vadlīnijām. AIKNC pārstāv Latviju starptautiskajās nacionālo kvalitātes novērtēšanu nodrošinošo organizāciju apvienībās: ENQA kā šīs asociācijas biedra kandidāts, INQAAHE, CEEN, EQANIE, kā arī EAQAN.

Saskaņā ar IZM un AIKNC starpā noslēgto funkciju deleģēšanas līgumu, IZM uzdod AIKNC darboties atbilstoši Eiropas standartiem un vadlīnijām kvalitātes nodrošināšanai EAIT ietvaros. AIKNC darbību atbilstoši Eiropas principiem un vadlīnijām apliecina novērtēšanas ziņojums *„Report of the Panel of the external review of Latvian foundation Higher Education Quality Evaluation Centre"* (24.11.2010.). AIKNC savā darbībā, organizējot augstākās izglītības iestāžu un programmu akreditāciju, ir ņēmis vērā ekspertu ieteikumus.

Licencējot izglītības programmas, Izglītības kvalitātes valsts dienesta eksperti vērtē izglītības programmu atbilstību valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem, profesiju klasifikatoram, kā arī citām izglītības saturu un izglītības procesu regulējošo normatīvo aktu prasībām, t.sk. pārliecinoties, vai izglītības programmu paredzamais saturs ļaus skolēniem/audzēkņiem iegūt nepieciešamās zināšanas, prasmes un kompetences.

Akreditācijas procesā akreditācijas eksperti vērtē izglītības programmas īstenošanas atbilstību valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem un profesiju klasifikatoram, kā arī mācību priekšmetu programmu atbilstību mācību priekšmetu standartiem, īpašu uzmanību veltot izglītības programmu mērķu, uzdevumu atbilstības vērtēšanai. Tādējādi akreditācijas procesā ir iespējams gūt pārliecību, kā izglītības iestāde nodrošina skolēniem/audzēkņiem iespējas iegūt nepieciešamās un standartos noteiktās, darba tirgum un nozarei atbilstošās zināšanas, prasmes un kompetences. Vienlaicīgi akreditācijas procesā tiek pievērsta uzmanība izglītības programmas satura un rezultātu atbilstībai attiecīgajam kvalifikācijas līmeņa aprakstam.

6. Attiecināšanas process ietver vienošanos ar svarīgajām kvalitātes nodrošināšanas iestādēm.

IZM darba grupā Latvijas izglītības sistēmas piesaistei EKI (skatīt 2. pielikumu) tika iesaistītas visas svarīgākās kvalitātes nodrošināšanas iestādes, kuras aktīvi piedalījās attiecināšanas procesā un ir minētas zemāk:

- Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs – nodibinājums, kas organizē kvalitātes vērtēšanu augstākajā izglītībā;
- Augstākās izglītības padome – iestāde, kas pārrauga augstākās izglītības kvalitāti;
- Izglītības kvalitātes valsts dienests – iestāde, kas pārrauga pamata, vidējās un profesionālās izglītības kvalitāti, kā arī nodrošina valsts uzraudzību izglītībā.

Kvalitātes nodrošināšanas aģentūru pārstāvji kā pielīdzināšanas procesa darba grupas locekļi izskatīja LKI līmeņu aprakstus, sniedzot savu ieguldījumu atbilstoši savai kompetencei. Pirms līmeņu apraksti tika iekļauti MK noteikumos, darba grupa tos apstiprināja. Šīs iestādes arī piedalījās konsultāciju procesā, izsakot savu viedokli un piekrītot konsultācijas procesa rezultātiem. Izglītības kvalitātes valsts dienesta darbinieki sniedza ieguldījumu, veidojot šo ziņojumu, jo pamatizglītības, vispārējās un profesionālās izglītības programmu pielīdzināšana LKI izraisīja visvairāk diskusiju. Līdz ar to minētās kvalitātes nodrošināšanas iestādes bija iesaistītas pielīdzināšanas procesā no paša sākuma kā pilntiesīgi locekļi.

Kvalitātes nodrošināšanas iestādes un citas institūcijas, kuras tika iesaistītas attiecināšanas procesā, jau ir formāli piekritušas 2010. gada oktobrī apstiprinātajiem grozījumiem MK noteikumos Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" grozījumiem" (2008), kuri nosaka Latvijas izglītības kvalifikāciju izvietojumu pa LKI/EKI līmeņiem. Tādēļ Izglītības un zinātnes ministrija uzskata, ka nav nepieciešams šajā ziņojumā iekļaut papildus vienošanos.

7. Attiecināšanas procesā ir jāiesaista starptautiskie eksperti.

Attiecināšanas procesā starptautiskie eksperti tika iesaistīti vairākos tā posmos:

1. Konsultāciju process – nacionālā konferencē savas valsts kvalifikāciju ietvarstruktūras modeli prezentēja un ar savu pieredzi attiecināšanas procesā piedalījās trīs eksperti:
   - Karita Blomkvista *(Carita Blomkvist)*, Somijas Nacionālā izglītības pārvalde;
   - Olavs Ārna *(Olav Aarna)*, Igaunijas Kvalifikāciju pārvalde;
   - Šons O'Reilijs *(Sean O'Reilly)*, Īrijas Nacionālā kvalifikāciju pārvalde.
2. Pašvērtējuma ziņojums – trīs eksperti piedalījās arī ziņojuma apspriešanā:
   - Šons O'Reilijs *(Sean O'Reilly)*, Īrijas Nacionālā kvalifikāciju pārvalde;
   - Kulli Alla (*Kulli All*), Igaunijas Izglītības un zinātnes ministrija;
   - Luka Lantero *(Luca Lantero)*, Itālijas ENIC-NARIC centrs.

Izvēloties starptautiskos ekspertus, tika ņemti vērā sekojoši kritēriji:

- Eksperta pieredze NKI izveidošanā un ieviešanā;
- Eksperta zināšanas par izglītības jomu kopumā;
- Eksperta zināšanas par Latvijas izglītības sistēmu.

Izvēlētie eksperti pa vienam pārstāvēja šādus izglītības sektorus:

- Profesionālā izglītība;
- Augstākā izglītība;
- Ietvarstruktūra kopumā.

Tika ņemts arī ekspertu pārstāvēto valstu ģeogrāfiskais novietojums:

- Viens eksperts no kaimiņvalsts;
- Viens eksperts no valsts ar līdzīgām izglītības iezīmēm;
- Viens eksperts no valsts, kas nav kaimiņvalsts.

Starptautisko ekspertu uzdevumi pielīdzināšanas procesā bija sekojoši:

- Dalīties ar savu pieredzi konferencēs un sanāksmēs;
- Sniegt komentārus par pašvērtējuma ziņojumu;
- Piedalīties diskusijās ar Latvijas atbildīgajām iestādēm.

Saskaņā ar konferenču dalībnieku atsauksmēm, sociālie partneri augstu novērtēja starptautisko ekspertu iesaistīšanos attiecināšanas procesā.

Tā kā starptautiskie eksperti pielīdzināšanas procesā tika iesaistīti tā sākumā, ekspertu pieredze un komentāri tika ņemti vērā, veidojot šo ziņojumu. Arī vēlāk, konsultāciju laikā izteiktie ekspertu viedokļi un komentāri tika iekļauti ziņojumā, tāpēc tie nav papildus norādīti atsevišķi.

8. Atbildīgajai valsts iestādei vai iestādēm ir jāapstiprina NKI vai kvalifikāciju sistēmas attiecināšana pret EKI. Atbildīgā valsts iestāde, iekļaujot NKP, publicē vienu visaptverošu ziņojumu, kurā aprakstīta attiecināšana un pierādījumi par to, kā arī atsevišķi apskatīts katrs no kritērijiem.

Šo pašvērtējuma ziņojumu sagatavoja Akadēmiskās informācijas centrs sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju, iesaistot sociālos partnerus. Tas tika publicēts un pieejams elektroniski IZM mājas lapā (www.izm.gov.lv), Latvijas NKP mājas lapā (http://nki-latvija.lv).

9. Oficiālā EKI platforma uztur publisku sarakstu ar dalībvalstīm, kas ir apstiprinājušas, ka ir pabeigušas attiecināšanas procesu, iekļaujot saites uz pabeigtiem attiecināšanas ziņojumiem.

Latvijas NKP ir izveidojis mājas lapu (http://nki-latvija.lv vai http://nqf-latvia.lv), kurā ievietota informācija par attiecināšanas procesu un publicēta šī pašvērtējuma ziņojuma elektroniskā versija. Ziņojums ir publicēts arī EKI tīmekļa portālā (http://ec.europa.eu/eqf), Latvijas ENIC-NARIC mājas lapā (www.aic.lv), kā arī EAIT mājas lapā (www.ehea.info)

10. Pēc attiecināšanas procesa un saskaņā ar Ieteikumā[31] minētajiem termiņiem visās jaunajās kvalifikāciju apliecībās, diplomos un Europass dokumentos, ko izdod atbildīgajās iestādes, ir jābūt skaidri norādītai atsaucei, izmantojot attiecīgās valsts kvalifikācijas sistēmas, uz atbilstīgo EKI līmeni.

Latvijā ir sagatavoti un 2010. gada oktobrī apstiprināti grozījumi MK noteikumos Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (2.12.2008., skatīt 9. pielikumu). Šajos noteikumos tabula par Latvijas izglītības programmām tika papildināta ar aili, attiecinot katru izglītības programmu pret atbilstošo LKI/EKI līmeni. Visas iestādes, kas izdod izglītības dokumentus Latvijā, varēs izmantot šos noteikumus, lai precīzi atspoguļotu atbilstīgo LKI/EKI līmeni. LKI/EKI līmeņus ir paredzēts atspoguļot Latvijas izglītības dokumentos 2. attiecināšanas procesa fāzē. Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums (28.04.2008.) par EKI izveidošanu mūžizglītībai ir ierosinājis virkni izglītības reformu Latvijā. Lai nodrošinātu, ka Latvijas iedzīvotājiem norāde uz LKI/EKI izglītības dokumentos tiktu atspoguļota pareizi, izmaiņas izglītības dokumentos ir paredzēts ieviest pēc Augstākās izglītības likuma apstiprināšanas Saeimā, kā arī pēc jaunā Profesionālās izglītības likuma izstrādes un apstiprināšanas.

11.2 Boloņas procesa kritēriji un procedūras

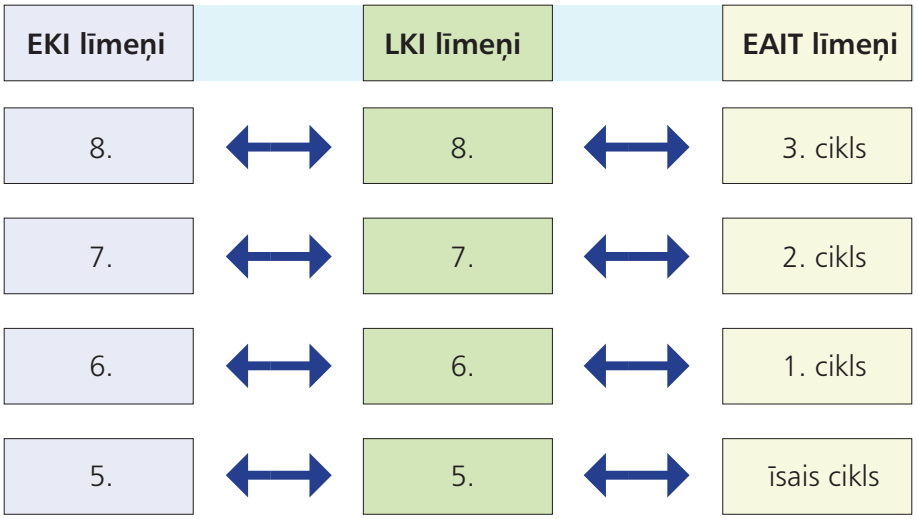
Boloņas process Latvijā turpina jau 1980.-to gadu beigās un 1990.-to gadu sākumā aizsāktās augstākās izglītības reformas. Augstākās izglītības reformas Latvijā zināmā veidā skāra vairumu Boloņas deklarācijas aspektu jau pirms pašas deklarācijas parakstīšanas[32]. Jau 1991. gada Izglītības likums paredzēja bakalaura un maģistra programmu ieviešanu. Šobrīd Latvijas augstskolas praktiski piedāvā Boloņas trīs ciklu programmas. **Pilnīgu pāreju uz Boloņas trīs ciklu kvalifikācijām paredz sagatavotais Augstākās izglītības likuma projekts, kas vēl nav apstiprināts Saeimā** un kas noteiktu

[31] Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums (2008. gada 23. aprīlis) par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai
[32] Latvija Boloņas procesā. Latvijas Rektoru Padome, Akadēmiskās informācijas centrs. Andrejs Rauhvargers. Rīga, 2003.

augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūru.

Latvijas augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūras, kas ir daļa no LKI, mērķis ir nodrošināt Latvijā iegūstamo izglītības kvalifikāciju līmeņu saskaņotību, izprotamību un salīdzināmību ar EAIT (skatīt attēlu zemāk), tādējādi veicinot Latvijā piešķirto izglītību apliecinošo dokumentu starptautisku atzīšanu. Augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūra nosaka studijās iegūstamo izglītības kvalifikāciju līmeņus, nepieciešamo studiju darba apjomu ECTS kredītpunktos un iegūstamos studiju rezultātus. Augstākās izglītības programmas var veidot studiju moduļi, studiju kursi, prakses un gala pārbaudījumi.

7. attēls. LKI/EKI 5.-8. līmeņu salīdzināmība ar EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeņiem

Augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūrā tiks iekļauti trīs studiju cikli:

1. Pirmā cikla studijas (pamatstudijas), kuras noslēdzas ar bakalaura grādu;
2. Otrā cikla studijas, kuras noslēdzas ar maģistra grādu;
3. Trešā cikla studijas, kuras noslēdzas ar doktora grādu.

Sīkāk par pašlaik studijās iegūstamajiem grādiem un profesionālajām kvalifikācijām skatīt 4.5 nodaļu.

Plānots, ka studijas īsā cikla augstākās izglītības kvalifikācijas iegūšanai ir pirmā cikla daļa. Pēc īsā cikla augstākās izglītības dokumenta iegūšanas personai ir iespējams turpināt izglītību bakalaura programmā vēlākajos posmos cikla pabeigšanai. Absolvējot augstākās izglītības programmas ārsta, zobārsta, farmaceita un veterinārārsta izglītības iegūšanai, tiek piešķirts otrā cikla noslēguma grāds.

Studiju turpināšana nākamajā ciklā iespējama pēc iepriekšējā cikla noslēgumam atbilstošā grāda saņemšanas. Katra augstākās izglītības programma (izņemot doktora programmas) paredz izglītības turpināšanas iespējas nākamajā ciklā vai cikla pabeigšanu.

Ja augstākās izglītības programmas apguves rezultātā tiek iegūts zināšanu, iemaņu un attieksmju kopums, kas nepieciešams profesijas standarta prasību vai nodarbināmības nosacījumu izpildei noteiktā profesionālās darbības jomā, absolventiem izsniegtajā diplomā tiek ierakstīts atbilstošās profesijas nosaukums.

10. tabula. Augstākās izglītības programmās piešķirtie ECTS kredītpunkti un izglītību apliecinošie dokumenti

Cikls	Programma	ECTS kredītpunkti un izglītību apliecinošie dokumenti
Pirmais	Īsā cikla augstākās izglītības programmas	120-180 ECTS kredītpunkti (ne mazāks kā divi akadēmiskie gadi); īsā cikla augstākās izglītības kvalifikāciju piešķir attiecīgajā profesionālās darbības jomā.
	Bakalaura programmas	180-240 ECTS kredītpunkti (ne mazāks kā trīs akadēmiskie gadi); par sekmīgi apgūtu bakalaura programmu iegūst bakalaura grādu, kuru piešķir zinātnes nozarē, starpnozarē vai profesionālās darbības jomā.
Otrais	Maģistra programmas	60-120 ECTS kredītpunkti, ievērojot to, ka kopējais studiju apjoms augstākās izglītības programmās, lai varētu pretendēt uz maģistra grādu, ir vismaz 300 ECTS kredītpunkti no tiem vismaz 60 ECTS kredītpunktu maģistra programmā; par sekmīgi apgūtu maģistra programmu.
Trešais	Doktora programmas	180-288 ECTS kredītpunkti; piešķir doktora grādu.

Kritēriji

Lai pielīdzinātu Latvijas augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūru EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūrai, tika ņemti vērā Boloņas kvalifikāciju ietvarstruktūras darba grupas 2005. gadā izstrādātie **septiņi kritēriji**. Kritēriju izpilde Latvijā ir raksturota zemāk.

1. Valsts ministrija, kas atbild par augstāko izglītību, nosaka nacionālo ietvarstruktūru augstākās izglītības kvalifikācijām un nosaka iestādi vai iestādes, kas atbildīgas par tās attīstību.

Ņemot vērā, ka šis pašvērtējuma ziņojums tika sagatavots, lai raksturotu nacionālo izglītības kvalifikāciju pielīdzināšanas procesu gan EKI, gan EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūrai, šis kritērijs ir līdzīgs pirmajam kritērijam 11.1 apakšnodaļā. **Izglītības un zinātnes ministrija**, kas ir vadošā valsts pārvaldes iestāde izglītības un zinātnes nozarē, ir atbildīgā ministrija par augstāko izglītību. 2008. gadā IZM deleģēja **Akadēmiskās informācijas centru** īstenot Nacionālā koordinācijas punkta nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras pielīdzināšanai EKI funkcijas; LKI aptver visas izglītības pakāpes (skatīt 11.1 apakšnodaļu). AIC ir arī Eiropas Padomes un Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO) diplomatzīšanas un informācijas centru tīkla (ENIC) un Eiropas Savienības Nacionālo akadēmiskās atzīšanas centru tīkla (NARIC) pārstāvis Latvijā.

2009. gadā IZM izveidoja darba grupu Latvijas kvalifikāciju sistēmas piesaistei EKI atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam (2008. gada 23. aprīlis) par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai; šī darba grupa izskatīja jautājumus arī par Latvijas augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūras pielīdzināšanu EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūrai. Darba grupu vadīja IZM valsts sekretāra vietniece nozares politikas jautājumos, un tajā ir iesaistīti visu ieinteresēto pušu pārstāvji, t.sk. no augstākās izglītības sektora – izglītības aģentūras, izglītības kvalitātes nodrošināšanas iestādes, darba devēju organizācijas, arodbiedrības, studentu organizācijas u.c. (skatīt 2. pielikumu). Darba grupa izvērtēja ekspertu grupu sagatavotos materiālus un līmeņu aprakstus, kā arī sniedza rekomendācijas, virzot izveidoto MK noteikumu grozījumu projektu (skatīt 9. pielikumu) uz MK apstiprināšanai.

2. Pastāv skaidra un pierādāma saikne starp izglītības kvalifikācijām nacionālajā ietvarstruktūrā un ciklu kvalifikāciju deskriptoriem EAIT ietvarstruktūrā.

Jaunajā Latvijas augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūrā, kas ir daļa no LKI, ir iekļauti visi trīs Boloņas procesa cikli – bakalaurs, maģistrs un doktors. Ciklu noslēguma prasību apraksti ir balstīti mācīšanās rezultātos (skatīt 7. nodaļu). Veidojot līmeņu aprakstus augstākajā izglītībā, tika izmantoti tā saucamie Dublinas deskriptori (2002-2004), Blūma taksonomija (*Bloom*, 1956), kā arī EKI līmeņu aprakstus (2008), izstrādājot vispārīgas mācīšanās rezultātu definīcijas, atbilstoši izglītības kvalifikācijai, kura tiek piešķirta katra Boloņas cikla noslēgumā. Tāpēc vērojama skaidra saikne starp Latvijas līmeņu aprakstiem un EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeņu aprakstiem (skatīt tabulu zemāk).

11. tabula. EAIT un Latvijas līmeņu aprakstu salīdzinājums

	EAIT līmeņu apraksti[33]	Latvijas līmeņu apraksti[34]
1. cikla kvalifikācija	•**Ir parādītas zināšanas un izpratne studiju jomā**, kas balstīta uz vispārējo vidējo izglītību un ir tipiskas šajā līmenī, kas, balstoties uz padziļinātām mācību grāmatām, ietver atsevišķus aspektus, kuri saskanēs ar **zināšanām studiju jomas avangardā** •Var **izmantot zināšanas un izpratni tādā veidā, kas norāda uz profesionālu pieeju** darbam vai profesijai, un ir kompetences, kuras parasti parādās, veidojot un risinot argumentus un risinot problēmas savā studiju jomā •Ir spēja **vākt un interpretēt atbilstošos datus** (parasti attiecīgajā studiju jomā), lai veidotu spriedumus, kuri ietver attiecīgo sociālo, zinātnisko vai ētisko jautājumu atspoguļojumu •**Var komunicēt informāciju, idejas, problēmas un risinājumus gan speciālistu, gan nespeciālistu auditorijai** •Ir attīstītas tās mācīšanās prasmes, kuras ir nepieciešamas, lai **ar augsta līmeņa autonomiju turpinātu tālākās studijas**	•Spēj parādīt **attiecīgajai zinātnes nozarei vai profesijai raksturīgās pamata un specializētas zināšanas** un šo zināšanu kritisku izpratni, turklāt daļa zināšanu atbilst **attiecīgās zinātnes nozares vai profesijas augstāko sasniegumu līmenim** •Spēj parādīt attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas **svarīgāko jēdzienu un likumsakarību izpratni** •Spēj, izmantojot apgūtos teorētiskos pamatus un prasmes, **veikt profesionālu, mākslinieciskū, inovatīvu vai pētniecisku darbību**, formulēt un **analītiski aprakstīt informāciju, problēmas un risinājumus** savā zinātnes nozarē vai profesijā, tos izskaidrot un **argumentēti diskutēt par tiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem** •Spēj **patstāvīgi strukturēt savu mācīšanos, virzīt savu un padoto tālāku mācīšanos** un profesionālo pilnveidi, parādīt zinātnisku pieeju problēmu risināšanā, **uzņemties atbildību un iniciatīvu**, veicot darbu individuāli, komandā vai vadot citu cilvēku darbu, pieņemt lēmumus un rast radošus risinājumus mainīgos vai neskaidros apstākļos •Spēj **patstāvīgi iegūt, atlasīt un analizēt informāciju un to izmantot**, pieņemt lēmumus un risināt problēmas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, parādīt, ka izprot profesionālo ētiku, izvērtēt savas profesionālās darbības ietekmi uz vidi un sabiedrību un piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstībā
2. cikla kvalifikācija	•Ir parādītas **zināšanas un izpratne, kas balstīta un aptver un/vai pilnveido** to, kas parasti ir saistītas ar pirmo ciklu, un kas nodrošina **pamatu vai iespēju oriģinalitātei, attīstot un/vai izmantojot idejas**, bieži pētniecības kontekstā Var izmantot **zināšanas un izpratni, un problēmu risināšanas spējas jaunā vai nepazīstamā vidē** plašā (vai daudzdisciplīnu) kontekstā saistībā ar attiecīgo studiju jomu •Ir **spēja integrēt zināšanas un rīkoties ar sarežģītību, un formulēt spriedumus, izmantojot nepilnīgu vai ierobežotu informāciju**, bet kuri ietver sociālās un ētiskās atbildības atspoguļojumu saistībā ar zināšanu un spriedumu izmantošanu	•Spēj parādīt **padziļinātas vai paplašinātas zināšanas un izpratni, no kurām daļa atbilst attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas jaunākajiem atklājumiem** un kuras nodrošina **pamatu radošai domāšanai vai pētniecībai**, tajā skaitā darbojoties dažādu jomu saskarē •Spēj **patstāvīgi izmantot teoriju, metodes un problēmu risināšanas prasmes**, lai veiktu pētniecisku vai mākslinieciskū darbību, vai augsti kvalificētas profesionālas funkcijas •Spēj **argumentēti izskaidrot un diskutēt par sarežģītiem vai sistēmiskiem attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas aspektiem gan ar speciālistiem, gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem** •Spēj **patstāvīgi virzīt savu kompetenču pilnveidi un specializāciju**, uzņemties atbildību par personāla grupu darba rezultātiem un to analīzi, veikt uzņēmējdarbību, inovācijas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, veikt darbu, pētniecību vai **tālāku mācīšanos sarežģītos un neprognozējamos apstākļos** un, ja nepieciešams, tos pārveidot, lietojot jaunas pieejas

33 Kvalifikāciju ietvarstruktūra Eiropas augstākās izglītības telpā. Pieņemts Eiropas ministru, kas atbildīgi par augstāko izglītību, konferencē Bergenā, 2005. gada maijā

34 Grozījumi MK 2008. gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (5.10.2010.)

	•Var skaidri un saprotami **komunicēt savus secinājumus, zināšanas un to pamatojumu speciālistu un nespeciālistu auditorijai** •Ir **mācīšanās prasmes, kuras ļauj turpināt studijas** tādā veidā, ka tās ir **lielā mērā studenta virzītas vai autonomas**	•Spēj **patstāvīgi formulēt un kritiski analizēt sarežģītas zinātniskas un profesionālas problēmas**, pamatot lēmumus, un, ja nepieciešams, veikt papildu analīzi •Spēj **integrēt dažādu jomu zināšanas, dot ieguldījumu jaunu zināšanu radīšanā**, pētniecības vai profesionālās darbības metožu attīstībā, **parādīt izpratni un ētisko atbildību** par zinātnes rezultātu vai profesionālās darbības iespējamo ietekmi uz vidi un sabiedrību
3. cikla kvalifikācija	•Ir parādīta **sistemātiska studiju jomas izpratne** un ar nozari saistītās **pētniecības prasmju un metožu meistarība** •Ir parādīta spēja ar zinātnieka godīgumu **izdomāt, izveidot, īstenot un ieviest ievērojamu pētniecības procesu** •Ir sniegts **ieguldījums, veicot oriģinālu pētījumu, kas aptver zināšanu avangardu**, attīstot ievērojama apjoma darbu, no kura **daļa ir parādīta nacionālā vai starptautiskā citējamā publikācijā** •Spēj **veikt jaunu un sarežģītu ideju kritisku analīzi, novērtēšanu un sintēzi** •Var **komunicēt ar kolēģiem, plašāku zinātnieku auditoriju un ar sabiedrību kopumā** par jomām savas kompetences ietvaros •Var sagaidīt, ka **spēj veicināt, akadēmiskā un profesionālā kontekstā, tehnoloģiju, sociālo vai kulturālo attīstību** zināšanās balstītā sabiedrībā	•Spēj parādīt, ka **pārzina un izprot aktuālākās zinātniskās teorijas un atziņas, pārvalda pētniecības metodoloģiju un mūsdienu pētniecības metodes** attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesionālajā jomā un dažādu jomu saskarē •Spēj **patstāvīgi izvērtēt un izvēlēties zinātniskiem pētījumiem atbilstošas metodes, ir veicis ieguldījumu zināšanu robežu paplašināšanā vai devis jaunu izpratni esošām zināšanām un to pielietojumiem praksē**, īstenojot būtiska apjoma oriģinālu pētījumu, no kura **daļa ir starptautiski citējamu publikāciju līmenī** •Spēj **gan mutiski, gan rakstiski komunicēt par savu zinātniskās darbības jomu (savu nozari) ar plašākām zinātniskajām aprindām un sabiedrību kopumā** •Spēj **patstāvīgi paaugstināt savu zinātnisko kvalifikāciju**, īstenot zinātniskus projektus, gūstot zinātnes nozares starptautiskiem kritērijiem atbilstošus sasniegumus, vadīt pētnieciskus vai attīstības uzdevumus uzņēmumos, iestādēs un organizācijās, kur nepieciešamas plašas pētnieciskas zināšanas un prasmes •Spēj, veicot patstāvīgu, kritisku analīzi, sintēzi un izvērtēšanu, **risināt nozīmīgus pētnieciskus vai inovāciju uzdevumus**, patstāvīgi izvirzīt pētījuma ideju, plānot, strukturēt un vadīt liela apjoma zinātniskus projektus, tajā skaitā starptautiskā kontekstā

3. Nacionālā ietvarstruktūra un tās izglītības kvalifikācijas acīmredzami balstās uz mācīšanās rezultātiem, un izglītības kvalifikācijas ir izteiktas ECTS kredītpunktos vai ar ECTS kredītpunktiem salīdzināmiem kredītpunktiem.

Latvijas augstākās izglītības ietvarstruktūra, kas ir daļa no LKI, balstās uz trim Boloņas procesa cikliem – bakalaura, maģistra un doktora. Ciklu noslēguma prasību apraksti ir orientēti uz studiju rezultātiem (skatīt 7. nodaļu). Latvijā augstākajā izglītībā tiek lietoti kredītpunkti, kas tiek pielīdzināti ECTS. Kredītpunkts Latvijā ir definēts kā vienas nedēļas pilna laika studiju darba apjoms. Vienam studiju gadam paredzētais apjoms pilna laika studijās ir 40 kredītpunktu. Pārrēķinot ECTS kredītpunktos, Latvijas kredītpunktu skaits jāreizina ar 1,5.

4. Procedūras izglītības kvalifikāciju iekļaušanai nacionālajā ietvarstruktūrā ir caurskatāmas.

Kvalifikāciju ietvarstruktūras izveide Latvijas augstākajā izglītībā sākās 2004. gadā. Lai nodrošinātu augstākās izglītības kvalifikāciju pielīdzināšanas procesa caurskatāmību, darba grupās, kuras izstrādāja ciklu noslēguma prasību aprakstus augstākās izglītības kvalifikācijām un noteica to vietu Boloņas procesa trīs ciklu sistēmā un EKI, piedalījās visas augstākajā izglītībā ieinteresētās puses (skatīt 2., 3. un 4. pielikumu). Konsultāciju process, kas ietvēra dažādas konferences un seminārus, tika organizēts vairāku augstākās izglītības ietvarstruktūras attīstības posmu laikā no 2006.-2010. gadam.

5. Nacionālā augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēma atsaucas uz nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru un ir saskaņā ar Berlīnes komunikē un citiem secīgiem komunikē, par kuriem Boloņas procesā ir vienojušies ministri.

Šis kritērijs ir līdzīgs 5. EKI pielīdzināšanas kritērijam, kas analizēts 11.1 nodaļā. Latvijas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēma atsaucas uz LKI un ir saskaņā ar Berlīnes komunikē (2003), t.i., nacionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēmas ietvaros ir noteikta iesaistīto iestāžu un organizāciju atbildība, programmu vai iestāžu novērtēšana, t.sk. iekšējā vērtēšana, ārējā vērtēšana, studentu piedalīšanās un rezultātu publicēšana, akreditācijas sistēma, izglītību apliecinošo dokumentu piešķiršana vai pielīdzināšanas procedūras, starptautisku ekspertu dalība, sadarbība un tīklu veidošana (skatīt 9.6 nodaļu).

AIKNC, AIP un Izglītības kvalitātes valsts dienests savā darbībā balstās uz Eiropas principiem un vadlīnijām. AIKNC pārstāv Latviju ENQA kā šīs asociācijas biedra kandidāts, INQAAHE, CEEN, EQANIE un EAQAN.

6. Nacionālā augstākās izglītības ietvarstruktūra un tās atbilstība EAIT ietvarstruktūrai ir atspoguļota visos diploma pielikumos.

Latvijā ir sekmīgi ieviests diploma pielikums. Vairākas augstskolas uzsāka izsniegt diploma pielikumus jau kopš 1999. gada. Kopš 2004. gada diploma pielikums ir obligāts gan latviešu, gan angļu valodā. Šobrīd diploma pielikuma saturu un izsniegšanu regulē MK noteikumi Nr. 656 „Kārtība, kādā izsniedzami valsts atzīti augstāko izglītību apliecinoši izglītības dokumenti" (2.10.2007.).
Skatīt 10. pielikumu.

Diploma pielikums atbilst Eiropas Komisijas, Eiropas Padomes un Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO/CEPES) izveidotajam paraugam. Pielikums sagatavots, lai sniegtu objektīvu informāciju un nodrošinātu izglītību apliecinošu dokumentu akadēmisku un profesionālu atzīšanu.

Diploma pielikumā ir iekļautas ziņas par diplomā minētās personas sekmīgi pabeigto studiju būtību, līmeni, kontekstu, saturu un statusu. Tajā neiekļauj norādes par izglītību apliecinošu dokumentu novērtējumu un līdzvērtību, kā arī ieteikumus tās atzīšanai. Informāciju sniedz visās astoņās diploma pielikuma sadaļās. Ja kādā sadaļā informāciju nesniedz, norāda iemeslu.

7. Augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūrā iesaistīto pušu atbildība ir skaidri definēta un publicēta.

Augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūrā iesaistīto pušu atbildība ir skaidri definēta. **Izglītības un zinātnes ministrija**, kas ir vadošā valsts pārvaldes iestāde izglītības un zinātnes nozarē, īsteno vienotu valsts politiku un attīstības stratēģiju izglītībā, kā arī izstrādā politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu projektus izglītības jomā, t.sk. augstākajā izglītībā.

Augstākās izglītības padome ir iestāde, kas izstrādā augstākās izglītības valsts stratēģiju, īsteno augstskolu, valsts institūciju un sabiedrības sadarbību augstākās izglītības attīstīšanā, pārrauga augstākās izglītības kvalitāti, nodrošina kvalitatīvu lēmumu par augstāko izglītību pieņemšanu. AIP 12 locekļu sastāvā pēc Izglītības un zinātnes ministra ierosinājuma apstiprina Saeima. AIP sastāvā ir pa vienam deleģētam pārstāvim no Latvijas Zinātņu akadēmijas, Mākslas augstskolu asociācijas, Latvijas Izglītības vadītāju asociācijas, Tirdzniecības un rūpniecības kameras, Latvijas Koledžu asociācijas, Latvijas Rektoru padomes, Latvijas Augstskolu profesoru asociācijas, Latvijas Darba devēju konfederācijas, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības, kā arī viens Latvijas Studentu apvienības pārstāvis un viens pašvaldību un citu juridisko un fizisko personu dibināto augstskolu deleģēts pārstāvis.

Gan IZM, gan AIP pārstāvji piedalījās darba grupās, kas veidoja augstākās izglītības kvalifikācijas ietvarstruktūru (skatīt 2., 3., un 4. pielikumu).

Procedūras

Ministru ziņojumā Bergenā (2005) noteikto **sešu procedūru, kas apliecina LKI atbilstību EAIT ietvarstruktūrai**, lietojums ir apkopots zemāk.

1. Atbildīgā valsts iestāde/iestādes apliecina nacionālās ietvarstruktūras atbilstību EAIT ietvarstruktūrai.

Pielīdzināšanas procesā tika iesaistīti visi sociālie partneri no augstākās izglītības sektora (skatīt 2., 3., un 4. pielikumu).

Kvalifikāciju ietvarstruktūras izveide Latvijas augstākajā izglītībā sākās 2004. gadā, kad IZM izveidotā **Boloņas procesa darba grupa** (skatīt 3. pielikumu) katram kvalifikāciju veidam noteica vietu Boloņas trīs ciklu struktūrā. Darba grupa, iesaistot visu nozīmīgāko augstākās izglītības institūciju pārstāvjus, konkretizēja līmeņu aprakstus visiem augstākās izglītības kvalifikāciju veidiem un noteica to vietu Boloņas procesa trīs ciklu sistēmā, formulēja vispārīgus studiju rezultātus katram Latvijas augstākās izglītības kvalifikāciju veidam, izstrādāja iestāšanās nosacījumus un turpmāko izglītības iespēju aprakstu katram augstākās izglītības kvalifikāciju veidam. Tātad šī darba grupa izstrādāja Latvijas Boloņas ciklu noslēgumu prasību pirmo versiju.

Pēc tam **Latvijas Rektoru padomes izveidotā darba grupa** (2009, skatīt 4. pielikumu) pārskatīja un pilnveidoja šos EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeņu aprakstus visām Boloņas ciklu kvalifikācijām (skatīt 7. tabulu 7. nodaļā). Veidojot līmeņu aprakstus augstākajā izglītībā, darba grupa atsaucās uz Dublinas deskriptoriem (2002-2004), Boloņas procesa darba grupas izstrādātajām ciklu noslēguma prasību aprakstiem, Blūma taksonomiju, kā arī EKI līmeņu aprakstiem.

2009. gadā IZM izveidoja **darba grupu Latvijas kvalifikāciju sistēmas piesaistei EKI**, kas izskatīja jautājumus arī par Latvijas augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūras pielīdzināšanu EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūrai. Darba grupā ir iesaistīti visu ieinteresēto pušu pārstāvji, t.sk. no augstākās izglītības sektora – izglītības aģentūras, izglītības kvalitātes nodrošināšanas iestādes, darba devēju organizācijas, arodbiedrības, studentu organizācijas u.c. (skatīt 2. pielikumu). Darba grupa izvērtēja ekspertu grupu sagatavotos materiālus un līmeņu aprakstus, kā arī sniedza rekomendācijas, virzot izveidoto MK noteikumu grozījumu projektu uz MK apstiprināšanai. Līdz ar to tika izstrādāti un 2010. gada oktobrī apstiprināti grozījumi MK noteikumos Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (2008). Minētie EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeņu apraksti tika iekļauti šajos MK noteikumos kā LKI/EKI 5.-8. līmeņa apraksti (skatīt 9. pielikumu).

Kā norādīts iepriekš, visi attiecināšanas procesa darba grupas locekļi atbalstīja piedāvātos izglītības kvalifikācijas līmeņu aprakstus un to izkārtojumu EKI un EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūrā. Tādēļ Izglītības un zinātnes ministrija kā atbildīgā valsts iestāde sagatavoja grozījumus attiecīgajiem MK noteikumiem, tādējādi apliecinot nacionālās ietvarstruktūras atbilstību EAIT ietvarstruktūrai.

2. Pašvērtēšanas process ietver vienošanos ar kvalitātes nodrošināšanas iestādēm, kas ir atzītas Boloņas procesā.

IZM darba grupā Latvijas izglītības sistēmas piesaistei EKI (skatīt 2. pielikumu) tika iesaistītas visas kvalitātes nodrošināšanas iestādes, kuras aktīvi piedalījās attiecināšanas procesā un ir minētas zemāk:

- Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs – nodibinājums, kas organizē kvalitātes vērtēšanu augstākajā izglītībā;
- Augstākās izglītības padome – iestāde, kas pārrauga augstākās izglītības kvalitāti;
- Izglītības kvalitātes valsts dienests – iestāde, kas pārrauga pamata, vidējās un profesionālās izglītības kvalitāti, kā arī nodrošina valsts uzraudzību izglītībā.

Kvalitātes nodrošināšanas iestāžu pārstāvji kā pielīdzināšanas procesa darba grupas locekļi izskatīja LKI līmeņu aprakstus, sniedzot savu ieguldījumu atbilstoši savai kompetencei. Pirms līmeņu apraksti tika iekļauti MK noteikumos, kvalitātes nodrošināšanas iestāžu pārstāvji kā darba grupas locekļi tos apstiprināja. Šīs iestādes arī piedalījās konsultāciju procesā, izsakot savu viedokli un piekrītot konsultācijas procesa rezultātiem. Izglītības kvalitātes valsts dienesta darbinieki sniedza ieguldījumu, veidojot šo ziņojumu, jo pamatizglītības, vispārējās un profesionālās izglītības programmu pielīdzināšana LKI izraisīja visvairāk diskusiju. Līdz ar to minētās kvalitātes nodrošināšanas iestādes bija iesaistītas pielīdzināšanas procesā no paša sākuma kā pilntiesīgi locekļi.

Kvalitātes nodrošināšanas iestādes un citas institūcijas, kuras tika iesaistītas attiecināšanas procesā, jau ir formāli piekritušas 2010. gada oktobrī apstiprinātajiem grozījumiem MK noteikumos Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" grozījumiem" (2008), kuri nosaka Latvijas izglītības kvalifikāciju izvietojumu pa LKI/EKI līmeņiem. Tādēļ Izglītības un zinātnes ministrija uzskata, ka nav nepieciešams šajā ziņojumā iekļaut papildus vienošanos.

3. Pašvērtēšanas procesā ir jāiesaista starptautiskie eksperti.

Pašvērtēšanas procesā starptautiskie eksperti tika iesaistīti vairākos tā posmos:

1) Konsultāciju process – nacionālā konferencē savas valsts kvalifikāciju ietvarstruktūras modeli prezentēja un ar savu pieredzi attiecināšanas procesā piedalījās trīs eksperti:
   - Karita Blomkvista *(Carita Blomkvist)*, Somijas Nacionālā izglītības pārvalde;
   - Olavs Ārna *(Olav Aarna)*, Igaunijas Kvalifikāciju pārvalde;
   - Šons O'Reilijs *(Sean O'Reilly)*, Īrijas Nacionālā kvalifikāciju pārvalde.
2) Pašvērtējuma ziņojums – trīs eksperti piedalījās arī ziņojuma apspriešanā:
   - Šons O'Reilijs *(Sean O'Reilly)*, Īrijas Nacionālā kvalifikāciju pārvalde;
   - Kulli Alla *(Kulli All)*, Igaunijas Izglītības un zinātnes ministrija;
   - Luka Lantero *(Luca Lantero)*, Itālijas ENIC-NARIC centrs.

Izvēloties starptautiskos ekspertus, tika ņemti vērā sekojoši kritēriji:

- Eksperta pieredze NKI izveidošanā un ieviešanā;
- Eksperta zināšanas izglītības jomu kopumā;
- Eksperta zināšanas par Latvijas izglītības sistēmu.

Izvēlētie eksperti pa vienam pārstāvēja šādus izglītības sektorus:

- Profesionālā izglītība;
- Augstākā izglītība;
- Ietvarstruktūra kopumā.

Tika ņemts arī ekspertu pārstāvēto valstu ģeogrāfiskais novietojums:

- Viens eksperts no kaimiņvalsts;
- Viens eksperts no valsts ar līdzīgām izglītības iezīmēm;
- Viens eksperts no valsts, kas nav kaimiņvalsts.

Starptautisko ekspertu uzdevumi pielīdzināšanas procesā bija sekojoši:

- Dalīties ar savu pieredzi konferencēs un sanāksmēs;
- Sniegt komentārus par pašvērtējuma ziņojumu;
- Piedalīties diskusijās ar Latvijas atbildīgajām iestādēm.

Saskaņā ar konferenču dalībnieku atsauksmēm, sociālie partneri augstu novērtēja starptautisko ekspertu iesaistīšanos attiecināšanas procesā.

Tā kā starptautiskie eksperti pielīdzināšanas procesā tika iesaistīti tā sākumā, ekspertu pieredze un komentāri tika ņemti vērā, veidojot šo ziņojumu. Arī vēlāk, konsultāciju laikā izteiktie ekspertu viedokļi un komentāri tika iekļauti ziņojumā, tāpēc tie nav papildus norādīti atsevišķi.

4. Pašvērtējuma ziņojums ir publicēts, un tajā atsevišķi apskatīts katrs no kritērijiem.

Šis pašvērtējuma ziņojums ir sagatavots, iesaistot sociālos partnerus. Tas tika publicēts un pieejams elektroniski IZM mājas lapā (www.izm.gov.lv), Latvijas NKP mājas lapā (http://nki-latvija.lv), EKI interneta portālā (http://ec.europa.eu/eqf), Latvijas ENIC-NARIC mājas lapā (www.aic.lv), kā arī EAIT mājas lapā (www.ehea.info).

Ziņojumā atsevišķi tiek aplūkots katrs no Boloņas procesā izveidotajiem septiņiem kritērijiem un sešām procedūrām.

5. ENIC un NARIC tīkls uztur valstu sarakstu, kuras ir apstiprinājušas, ka tās ir pabeigušas pašvērtēšanas procesu.

Šis pašvērtējuma ziņojums ir publicēts elektroniski Latvijas ENIC-NARIC mājas lapā (www.aic.lv).

6. Pēc pašvērtēšanas procesa pabeigšanas attiecīgais kvalifikācijas līmenis jānorāda diploma pielikumā, parādot saikni starp nacionālo ietvarstruktūru un EAIT ietvarstruktūru.

Tā kā attiecināšanas un pašvērtēšanas process ir laikietilpīgs un sarežģīts, lai nodrošinātu tā kvalitāti un secīgumu, Latvijā šis darbs ir sadalīts divos posmos:

- I. fāze (2009-2011) – ietver LKI izveidošanu, kā arī Latvijas esošās formālās izglītības sistēmas pielīdzināšanu EKI mūžizglītībai un EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūrai.
- II. fāze (2013-2015) – paredz pašvērtējuma ziņojuma pārskatīšanu, balstoties uz jauno Profesionālās izglītības likumu, Augstākās izglītības likumu un vairāku esošo pilotprojektu rezultātiem, piemēram, ESF aktivitātē „Studiju programmu satura un īstenošanas uzlabošana un akadēmiskā personāla kompetences pilnveidošana".

Šajā ziņojumā ir raksturota pašreizējā situācija Latvijas formālajā izglītībā, līdz ar to noslēdzot pielīdzināšanas procesa 1. fāzi. LKI/EKI līmeņus Latvijas izglītības dokumentos ir plānots atspoguļot 2. attiecināšanas procesa fāzē. Lai nodrošinātu, ka Latvijas iedzīvotājiem norāde uz LKI/EKI izglītības dokumentos tiktu atspoguļota pareizi, izmaiņas izglītības dokumentos ir paredzēts ieviest pēc Augstākās izglītības likuma apstiprināšanas Saeimā, kā arī pēc jaunā Profesionālās izglītības likuma izstrādes un apstiprināšanas.

11.2.1 Pirms Boloņas izglītības kvalifikāciju pielīdzināšana Boloņas procesa kvalifikācijām

Eiropas Komisijas NARIC projekta[35] ietvaros 2010. gadā tika sagatavoti ieteikumi iepriekš iegūtās izglītības pielīdzināšanai Boloņas cikla kvalifikācijām Latvijā.

Minētie ieteikumi attiecās uz augstākās izglītības kvalifikācijām, ko apliecina Latvijas Republikas vai PSRS valsts atzīti izglītības dokumenti un uz augstākās izglītības kvalifikācijām, kas izsniegtas Latvijas Republikā pēc 1991. gada 20. augusta. Šie ieteikumi neattiecās uz augstākās izglītības kvalifikācijām, ko apliecina PSRS iekšlietu ministrijas un militāro (aizsardzības ministrijas) augstākās izglītības iestāžu izsniegtie izglītības dokumenti. Šajā gadījumā lēmumu par konkrētās augstākās izglītības kvalifikācijas pielīdzināšu pieņem augstskola, kurā kvalifikācijas īpašnieks vēlas turpināt studijas, vai darba devējs. Turklāt, tie neattiecās uz augstākās izglītības kvalifikācijām, ko apliecina Padomju Savienības Komunistiskās partijas un Vissavienības Ļeņina komunistiskās jaunatnes savienības (Komsomol) izglītības iestāžu izdotie izglītības dokumenti. Šie dokumenti tiek pielīdzināti neformālās izglītības dokumentiem.

[35] Eiropas Komisijas NARIC projekts 2010-0064/001-001 „RPFL – recognition of prior formal learning with emphasis on older qualifications", Akadēmiskās informācijas centrs, 2010.

Ieteikumi augstākās izglītības kvalifikāciju, kas iegūtas PSRS izglītības sistēmā, pielīdzināšanai ir šādi:

1. Kvalifikācija, kas iegūta PSRS augstākās izglītības iestādē un ko apliecina diploms ar piešķirtu augstāko profesionālo kvalifikāciju, tiek pielīdzināta bakalaura grādam, ja minimālais studiju ilgums pilna laika studijās (klātienē) ir īsāks par pieciem gadiem.
2. Kvalifikācija, kas iegūta PSRS augstākās izglītības iestādē un ko apliecina diploms ar piešķirtu augstāko profesionālo kvalifikāciju, tiek pielīdzināta maģistra grādam, ja minimālais studiju ilgums pilna laika studijās (klātienē) ir pieci gadi un vairāk.
3. Kvalifikācija, kas iegūta PSRS augstākās izglītības iestādē un ko apliecina kāds no nosauktajiem Augstākās atestācijas komitejas izsniegtajiem dokumentiem, tiek pielīdzināta doktora grādam:
   1) Zinātņu kandidāta diploms *(Kandidat nauk)*;
   2) Doktora diploms *(Doktor nauk)*.

Ieteikumi Latvijas Republikas izglītības sistēmā iegūtu kvalifikāciju pielīdzināšanai ir sekojoši:

1. Latvijas Republikas izglītības sistēmā iegūta izglītības kvalifikācija, ko apliecina kāds no nosauktajiem izglītības dokumentiem, ir pielīdzināma Boloņas cikla bakalaura grādam:
   1) Bakalaura diploms, ja pilna laika studiju ilgums ir mazāk nekā pieci gadi;
   2) Augstskolas diploms vai augstākās profesionālās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) vai profesionālās augstākās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) ar kuru piešķirta profesionālā kvalifikācija, ja minimālais studiju ilgums tās ieguvei pilna laika studijās ir īsāks par pieciem gadiem;
   3) Augstākās profesionālās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) vai profesionālās augstākās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms), ar kuru piešķirta profesionālā kvalifikācija pēc bakalaura grāda vai augstākās profesionālās kvalifikācijas ieguves, ja kopējais minimālais studiju ilgums tās ieguvei pilna laika studijās ir īsāks par pieciem gadiem;
   4) Profesionālās augstākās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) ar piešķirtu profesionālo bakalaura grādu, ja pilna laika studiju ilgums ir mazāk nekā pieci gadi.
2. Latvijas Republikas izglītības sistēmā iegūta izglītības kvalifikācija, ko apliecina kāds no zemāk nosauktajiem izglītības dokumentiem, ir pielīdzināma Boloņas cikla maģistra grādam:
   1) Maģistra diploms;
   2) Augstskolas diploms vai augstākās profesionālās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) vai profesionālās augstākās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms), ar kuru piešķirta profesionālā kvalifikācija, ja minimālais studiju ilgums tās ieguvei pilna laika studijās ir pieci gadi un ilgāk;
   3) Augstākās profesionālās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) vai profesionālās augstākās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms), ar kuru piešķirta profesionālā kvalifikācija pēc bakalaura grāda vai augstākās profesionālās kvalifikācijas ieguves, ja kopējais minimālais studiju ilgums tās ieguvei pilna laika studijās (klātienē) ir pieci gadi un ilgāk;
   4) Profesionālās augstākās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) ar piešķirtu profesionālo maģistra grādu, ja kopējais minimālais studiju ilgums tās ieguvei pilna laika studijās (klātienē) ir pieci gadi un ilgāk.

3. Latvijas Republikas izglītības sistēmā iegūta izglītības kvalifikācija, ko apliecina kāds no nosauktajiem izglītības dokumentiem, ir pielīdzināma Boloņas cikla doktora grādam:
   1) Doktora diploms;
   2) Habilitētā doktora diploms.
4. Latvijas Republikas izglītības sistēmā iegūta izglītības kvalifikācija, ko apliecina kāds no nosauktajiem izglītības dokumentiem, ir pielīdzināma īsā cikla izglītības kvalifikācijai:
   1) Diploms par pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību;
   2) Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības diploms.

2012. gada 28. februārī tika apstiprināti MK noteikumi Nr.142 „Grādu un profesionālo kvalifikāciju pielīdzināšanas kārtība", kas tika izdoti saskaņā ar Augstskolu likumu (1995). Noteikumi nosaka kārtību, kādā grādi un profesionālās kvalifikācijas (augstākajā izglītībā), kas Latvijā iegūtas pēc studiju programmas pabeigšanas, kuru uzsāka īstenot pirms 2000. gada 26. decembra (kad stājās spēkā pašreizējais grādu un profesionālo kvalifikāciju tiesiskais regulējums), tiek pielīdzinātas Augstskolu likumā (1995) noteiktajiem grādiem un profesionālajām kvalifikācijām. Noteikumi attiecas uz grādiem un profesionālajām kvalifikācijām, kas izdotas gan padomju laikā, gan neatkarīgajā Latvijā 1990-tajos gados.

12. Turpmākās reformas izglītībā Latvijas izglītības kvalifikāciju piesaistei EKI

Kā minēts iepriekš, Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums (28.04.2008.) par EKI izveidošanu mūžizglītībai ir ierosinājis virkni izglītības reformu Latvijā.

MK apstiprinātajā izglītības politikas plānošanas dokumentā – koncepcijā **„Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā"** (16.09.2009.) paredzēta nacionālās kvalifikāciju sistēmas profesionālajai izglītībai izveide. Šajā jautājumā ir panākta valsts un sociālo partneru vienošanās pirms jauna Profesionālās izglītības likuma izstrādes, t.i., tiks veidota nacionālā kvalifikāciju sistēma, kas noteiks astoņus profesionālās kvalifikācijas līmeņus atbilstoši LKI/EKI.

IZM ir izveidojusi darba grupu **Profesionālās izglītības likumprojekta izstrādei,** jo saskaņā ar MK 2010. gada 11. augusta rīkojumu Nr.469 „Grozījums Ministru kabineta 2009. gada 16. septembra rīkojumā Nr.629 „Par koncepciju „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā"" ministrijai jāizstrādā un jāiesniedz MK jaunais Profesionālās izglītības likumprojekts līdz 2012. gada 1. augustam. Vēl aizvien ir aktuāls jautājums par **Augstākās izglītības likumu**, kura apstiprināšana Saeimā ir aizkavējusies.

Ar Eiropas struktūrfondu atbalstu tiks izveidotas nozaru kvalifikāciju ietvarstruktūras. ESF projekta **„Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana"** (2010-2013) ietvaros plānots apzināt profesijas 12 nozarēs un šo profesiju profesionālai darbībai raksturīgākos uzdevumus, zināšanas, prasmes un kompetences un, pamatojoties uz izstrādātajiem nozaru profesiju zināšanu, prasmju un kompetenču aprakstiem, nozaru profesijas tiks sagrupētas pa atbilstošajiem LKI/EKI līmeņiem, kas ietverti MK 2008. gada 2. decembra noteikumu Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" grozījumos.

Ar ESF atbalstu ir uzsākts projekts augstākās izglītības studiju programmu izvērtēšanai un priekšlikumu veidošanai, lai paaugstinātu augstākās izglītības kvalitāti. 2011. gada 9. maijā Valsts izglītības attīstības aģentūra parakstīja vienošanos ar AIP par finansējuma piešķiršanu ESF aktivitātē **„Studiju programmu satura un īstenošanas uzlabošana un akadēmiskā personāla kompetences pilnveidošana"**. Projekta ietvaros divu gadu laikā eksperti veiks detalizētu studiju programmu izvērtējumu 40 augstākās izglītības iestādēs visā Latvijā, lai uzlabotu augstākās izglītības kvalitāti, efektivitāti, starptautisko konkurētspēju un pārbaudītu studiju programmu atbilstību tautsaimniecības vajadzībām. Augstākās izglītības programmu izvērtējumā tiks ņemts vērā arī studiju rezultātu un izglītības kvalifikāciju līmeņu aprakstu izmantošana, veidojot un īstenojot studiju programmas.

Pielikumi

1. pielikums. Latvijas izglītības sistēmā lietotā terminoloģija

Terminu skaidrojumiem izmantotas definīcijas no Profesionālās izglītības likuma (1999), Izglītības likuma (1998), Augstskolu likuma (1995) un IZM koncepcijas „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā" (2009).

- **arodizglītība** – sākotnējā profesionālā izglītība, kas personām bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma dod iespēju iegūt Latvijas pirmā vai otrā līmeņa sākotnējo profesionālo kvalifikāciju;
- **augstākā izglītība** – izglītības pakāpe, kurā pēc vidējās izglītības iegūšanas notiek zinātnē vai mākslā, vai arī zinātnē un mākslā pamatota personības attīstība izraudzītajā akadēmisko vai profesionālo, vai akadēmisko un profesionālo studiju virzienā, kā arī sagatavošanās zinātniskai vai profesionālai darbībai;
- **centralizēts eksāmens** – pēc īpašas metodikas izveidots un pēc vienotas kārtības valsts mērogā organizēts eksāmens skolēnu/audzēkņu mācību sasniegumu novērtēšanai atsevišķos mācību priekšmetos pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pakāpes noslēgumā;
- **formālā izglītība** – noteiktas izglītības pakāpes ietvaros organizēta izglītības programmas apguve, kuru apliecina valsts atzīts izglītību vai izglītību un sākotnējo profesionālo kvalifikāciju apliecinošs dokuments;
- **izglītības iestādes akreditācija** – tiesību iegūšana izglītības iestādei izsniegt valsts atzītus izglītības dokumentus par izglītības iestādē īstenoto izglītības programmu apguvi;
- **izglītības kvalifikācija**[36] *(qualification)* – jebkuru zināšanu un prasmju apgūšanas rezultāts, kas tiek formāli dokumentēts (tiek izsniegts formālo izglītību apliecinošs dokuments);
- **izglītības pakāpe** – pabeigts izglītības posms, kas ietver organizētu un secīgi īstenotu izglītības ieguvi;
- **kredītpunkts** – studiju uzskaites vienība, kas atbilst studējošā 40 akadēmisko stundu darba apjomam (vienai studiju nedēļai), kurā līdz 50 procentiem stundu paredzēts kontaktstundām;
- **mācīšanās rezultāti**[37] – zināšanas, prasmes un kompetences, kuras tiek apgūtas noteiktā mācību posmā;
- **neformālā izglītība** – ārpus formālās izglītības organizēta interesēm un pieprasījumam atbilstoša izglītojoša darbība;
- **neformālās izglītības atzīšana** – ārpus formālās izglītības apgūtu noteiktai profesijai atbilstošu profesionālo kompetenču novērtēšana un dokumentāri apstiprināta novērtējuma izsniegšana;
- **pamatizglītība** – izglītības pakāpe, kurā notiek sagatavošanās izglītībai vidējā pakāpē vai profesionālajai darbībai, sabiedrības un cilvēka individuālajā dzīvē nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguve, vērtīborientācijas veidošanās un iesaiste sabiedrības dzīvē;
- **profesionālā izglītība** – praktiska un teorētiska sagatavošanās darbībai noteiktā profesijā, profesionālās kvalifikācijas ieguvei un pilnveidei;
- **profesionālā pilnveide** – profesionālās izglītības īpašs veids, kas personām neatkarīgi no vecuma un iepriekšējās izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dod iespēju apgūt darba tirgus prasībām atbilstošas sistematizētas profesionālās zināšanas un prasmes;

---

[36] Jēdziens ir definēts šī ziņojuma kontekstā, jo oficiāla definīcija nav pieejama.
[37] Skatīt iepriekšējo piezīmi.

- **profesionālā tālākizglītība** – profesionālās izglītības īpašs veids, kas pieaugušajiem ar iepriekšēju izglītību un profesionālo pieredzi dod iespēju iegūt noteikta līmeņa profesionālo kvalifikāciju;
- **profesionālās ievirzes izglītība** – sistematizēta zināšanu, prasmju un kompetenču apguve mākslas, kultūras vai sporta jomā līdztekus pamatizglītības vai vidējās izglītības pakāpei;
- **profesionālās kompetences** – profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo zināšanu, prasmju un atbildības raksturojums noteiktā darba situācijā;
- **speciālā izglītība** – personām ar speciālām vajadzībām un veselības traucējumiem vai arī speciālām vajadzībām vai veselības traucējumiem adaptēta vispārējā un profesionālā izglītība;
- **valsts izglītības standarts** – dokuments, kas atbilstoši izglītības pakāpei un veidam nosaka izglītības programmu galvenos mērķus un uzdevumus, izglītības obligāto pamatsaturu, iegūtās izglītības vērtēšanas pamatkritērijus un vispārējo kārtību;
- **vidējā izglītība** – izglītības pakāpe, kurā notiek daudzpusīga personības pilnveide, mērķtiecīga un padziļināta izaugsme apzināti izraudzītā vispārējās vai profesionālās izglītības vai arī vispārējās un profesionālās izglītības virzienā, sagatavošanās studijām augstākajā izglītības pakāpē vai profesionālajai darbībai, iesaiste sabiedrības dzīvē.

2. pielikums. **Attiecināšanas procesa darba grupa**

IZM rīkojums par darba grupas izveidi Nr. 405 (28.09.2009.), Latvijas kvalifikāciju sistēmas piesaistei EKI atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam (2008. gada 23.aprīlis) par EKI izveidošanu mūžizglītībai, paredz izveidot darba grupu šādā sastāvā:

Darba grupas vadītāja:
1. K.Vāgnere, IZM valsts sekretāra vietniece nozares politikas jautājumos
Darba grupas vadītājas vietniece:
2. D.Ratniece, IZM Politikas koordinācijas departamenta direktore
Darba grupas locekļi:
3. R.Ančupāne, Valsts izglītības satura centra Valsts pārbaudījumu sagatavošanas nodaļas vadītājas vietniece
4. O.Bašķere, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības izpildbiroja speciāliste vispārējās izglītības jautājumos
5. I.Brante, IZM Profesionālās izglītības un vispārējās izglītības departamenta direktora vietniece, Izglītības iestāžu pārvaldības nodaļas vadītāja
6. J.Dzelme, Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centra valdes priekšsēdētājs
7. K.Kazāks, Latvijas Amatniecības kameras pārstāvis
8. O.Kokāne, Latvijas Pašvaldību savienības padomniece izglītības un kultūras jautājumos
9. V.Krupskis, Olaines Mehānikas un tehnoloģijas koledžas direktors
10. D.Kuļšs, IZM Politikas koordinācijas departamenta direktores vietnieks – Mūžizglītības attīstības nodaļas vadītājs
11. R.Leimane, Valsts izglītības satura centra Profesionālās izglītības satura nodrošinājuma nodaļas vecākā referente
12. S.Ozoliņa, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības eksperte sociālajos un nodarbinātības jautājumos
13. B.Ramiņa, Akadēmiskās informācijas centra direktore
14. A.Rauhvargers, Latvijas Rektoru padomes ģenerālsekretārs
15. I. Saknīte, Latvijas studentu apvienības akadēmiskā virziena vadītāja
16. M. Skudra, Latvijas Darba devēju konfederācijas izglītības un nodarbinātības eksperts
17. M.Strads, IZM Augstākās izglītības departamenta Augstākās izglītības politikas nodaļas jurisconsults
18. K.Strūberga, Izglītības kvalitātes valsts dienesta Kvalitātes novērtēšanas departamenta direktore
19. G.Šmaukstele, IZM Profesionālās izglītības un vispārējās izglītības departamenta Profesionālās izglītības nodaļas vadītāja
20. J.Vētra, Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājs
21. I.Zvīdriņa, Labklājības ministrijas Darba departamenta Darba tirgus politikas nodaļas vadītāja. Prombūtnes laikā viņu aizvieto Labklājības ministrijas Darba departamenta Darba tirgus politikas nodaļas vecākā referente Valda Vilcāne
22. D.Papāns, IZM Politikas koordinācijas departamenta Mūžizglītības attīstības nodaļas jurisconsults

3. pielikums. **Izglītības un zinātnes ministrijas dibinātā Boloņas procesa darba grupa**

Darba grupas vadītāja:
1. Kristīne Vāgnere, IZM valsts sekretāra vietniece nozares politikas jautājumos
Darba grupas locekļi:
2. Baiba Ramiņa, Akadēmiskās informācijas centra direktore
3. Jānis Vētra, Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājs
4. Andrejs Rauhvargers, Latvijas Rektoru padomes ģenerālsekretārs
5. Gita Rēvalde, IZM Augstākās izglītības departamenta direktore
6. Ilze Trapenciere, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības izpildbiroja speciāliste augstākās izglītības un zinātnes jautājumos (Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība)
7. Inese Cvetkova, Latvijas Elektrotehnikas un elektronikas rūpniecības asociācijas izpilddirektore (Latvijas Darba devēju konfederācija)
8. Elmārs Beķeris, Rīgas Tehniskās universitātes mācību prorektors
9. Dzintra Prikule, Akadēmisko programmu aģentūras Augstākās izglītības programmu nodaļas vadītāja
10. Inga Saknīte, Latvijas studentu apvienības akadēmiskā virziena vadītāja, juriskonsults

4. pielikums. **Latvijas Rektoru padomes izveidotā darba grupa**

Darba grupas vadītāja:
1. Andrejs Rauhvargers, Latvijas Rektoru padomes ģenerālsekretārs
Darba grupas locekļi:
2. Baiba Ramiņa, Akadēmiskās informācijas centra direktore
3. Jānis Vētra, Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājs
4. Gita Rēvalde, IZM Augstākās izglītības departamenta direktore
5. Māris Strads, IZM Augstākās izglītības departamenta Augstākās izglītības politikas nodaļas juriskonsults
6. Jevgēņijs Kopitovs, Transporta un sakaru institūta rektors
7. Vija Daukšte, Vidzemes augstskolas rektore
8. Uldis Sukovskis, Rīgas Tehniskās universitātes mācību prorektors
9. Ilona Kiukucāne, Latvijas Darba devēju konfederācijas izglītības un nodarbinātības eksperts
10. Ilze Trapenciere, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības izpildbiroja speciāliste augstākās izglītības un zinātnes jautājumos (Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība)
11. Inga Saknīte, Latvijas studentu apvienības akadēmiskā virziena vadītāja

5. pielikums. **Pamatizglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi**

Ministru kabineta noteikumi Nr.1027
Rīgā 2006. gada 19. decembrī (prot. Nr.68 10.§)

Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem

Izdoti saskaņā ar Izglītības likuma 14.panta 19.punktu un Vispārējās izglītības likuma 4.panta 11.punktu

[...]

II. Pamatizglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi

1. Pamatizglītības programmu galvenie mērķi ir šādi:
   1) nodrošināt izglītojamo ar sabiedriskajai un personiskajai dzīvei nepieciešamajām pamatzināšanām un pamatprasmēm;
   2) radīt pamatu izglītojamā turpmākajai izglītībai;
   3) veicināt izglītojamā harmonisku veidošanos un attīstību;
   4) sekmēt izglītojamā atbildīgu attieksmi pret sevi, ģimeni, sabiedrību, apkārtējo vidi un valsti.
2. Pamatizglītības programmu galvenie uzdevumi ir šādi:
   1) veidot priekšstatu un sapratni par galvenajiem dabas, sociālajiem un ilgtspējīgas attīstības procesiem, morāles un ētikas vērtībām;
   2) nodrošināt valodas un matemātikas pamatzināšanu un pamatprasmju apguves iespēju;
   3) nodrošināt iespēju apgūt mācīšanās pamatprasmes un informācijas tehnoloģiju izmantošanas pamatiemaņas;
   4) nodrošināt iespēju apgūt Latvijas pilsonim nepieciešamās zināšanas un demokrātijas vērtības;
   5) nodrošināt iespēju gūt radošās darbības pieredzi;
   6) veidot pamatpriekšstatu par Latvijas, Eiropas un pasaules kultūras mantojumu;
   7) izkopt saskarsmes un sadarbības spējas.

Ministru prezidents A.Kalvītis
Izglītības un zinātnes ministre B.Rivža

1. pielikums Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumiem Nr.1027

Izglītības jomām raksturīgie mācību priekšmeti, galvenie uzdevumi, izglītošanas aspekti un vispārīgais saturs

1. Izglītības jomām raksturīgie mācību priekšmeti un galvenie uzdevumi

Nr. p.k.	Izglītības joma	Mācību priekšmeti	Galvenie uzdevumi
1.1.	Tehnoloģiju un zinātņu pamati	Matemātika Dabaszinības Fizika Ķīmija Bioloģija Ģeogrāfija Informātika	•Nodrošināt iespēju apgūt pamatzināšanas par matemātikas un dabaszinātņu likumsakarībām, informācijas tehnoloģiju izmantošanas iespējām, veicinot dabas vienotības izpratni. •Veicināt pētniecības darba pamatu apguvi, vērojot parādības un procesus dabā, izmantojot matemātiskos modeļus un informācijas tehnoloģijas. •Attīstīt izpratni par saistību starp matemātikas un dabaszinātņu sasniegumiem, tehnoloģijām, cilvēka ikdienas dzīvi, saimniecisko darbību un vidi, radot nepieciešamību rūpēties par vides un veselības saglabāšanu. •Attīstīt daudzveidīgu mācību pieredzi.
1.2.	Valoda	•Latviešu valoda •Latviešu valoda un literatūra (mazākumtautību izglītības programmās) •Mazākumtautības valoda (mazākumtautību izglītības programmās) •Svešvaloda	•Veidot valodas kompetenci, tas ir, saprast runātā un rakstītā teksta domu; radoši izteikt savas domas rakstos un runā. •Pilnveidot zināšanas par valodas sistēmu, tās likumsakarībām un īpatnībām. •Izkopt valodas un saskarsmes kultūru. •Mācīt uztvert valodu kā cilvēces un nacionālās kultūras sastāvdaļu un veidot personisku atbildību par savas valodas kultūru. •Pilnveidot patstāvīgas mācīšanās prasmes.
1.3.	Māksla	Literatūra Mūzika Vizuālā māksla	•Iepazīstināt ar dažādām mākslu¬nieciskās izteiksmes formām. •Rosināt izteikt sevi radošajos darbos, piedalīties mākslinieciskajā darbībā (piemēram, dziedāt, spēlēt, zīmēt, veidot, rakstīt), attīstīt mākslas darba uztveri. •Iepazīstināt ar mākslas pasaules daudzveidību. •Pilnveidot mācīšanās prasmes.
1.4.	Cilvēks un sabiedrība	•Latvijas un pasaules vēsture •Sociālās zinības •Mājturība un tehnoloģijas •Sports •Ētika •Kristīgā mācība	•Veidot izpratni par cilvēka garīgās un fiziskās attīstības un pilsoniskuma vispārējiem nosacījumiem. •Pilnveidot izpratni par sabiedrības uzbūvi un attīstību. •Pilnveidot izpratni par ilgtspējīgu attīstību. •Attīstīt pieredzi patstāvīgi, radoši un argumentēti interpretēt pagātnes un mūsdienu notikumus. •Veidot saskarsmes un sadarbības prasmes. •Sekmēt pozitīvu un aktīvu attieksmi pret dzīvi sabiedrībā un attīstīt demokrātiskas pilsoniskas līdzdalības prasmes. •Pilnveidot patstāvīgas mācīšanās prasmes.

2. Izglītības jomās ietvertie izglītošanas aspekti un to vispārīgais saturs

Nr. p.k.	Izglītošanas aspekti	Vispārīgais saturs
2.1.	Pašizpausmes un radošais aspekts	•Radošās darbības pieredze. •Patstāvīga iespēja meklēt un atrast risinājumu praktiskām problēmām, atklāt kopsakarības. •Atjautības, iztēles kopšana. •Iespēja nodarboties ar mākslinieciskо jaunradi, sportu.
2.2.	Analītiski kritiskais aspekts	•Intelektuālās darbības pieredze – patstāvīga, loģiska, bez pretrunām, motivēta, kritiska un produktīva domāšana. •Prasme formulēt un pamatot savu viedokli. •Pagātnes, tagadnes un nākotnes saikne.
2.3.	Morālais un estētiskais aspekts	•Izpratne par jēdzieniem, kas saistīti ar cilvēku savstarpējo saskarsmi – taisnīgums, cieņa, vienlīdzība, godīgums, uzticamība, atbildība, savaldība, izpalīdzība, iejūtība, laipnība. •Izpratne par cilvēka tiesībām uz vienlīdzību. •Pozitīva attieksme pret kultūras mantojumu.
2.4.	Sadarbības aspekta	•Prasme sadarboties, strādāt komandā. •Prasme uzklausīt un respektēt dažādus viedokļus. •Prasme pieņemt lēmumu un uzņemties atbildību par tā īstenošanu. •Prasme atbildīgi rīkoties konfliktsituācijās, ekstremālās situācijās un rūpēties par savu un citu cilvēku drošību, ja nepieciešams, meklēt palīdzību.
2.5.	Saziņas aspekts	•Latviešu valodas prasme. •Praktiska pieredze valodas lietošanā. •Prasme sazināties (sarunāties, rakstīt, lasīt) vairākās valodās. •Prasme publiski uzstāties, izteikt un pamatot savu viedokli.
2.6.	Mācīšanās un praktiskās darbības aspekts	•Prasme patstāvīgi mācīties, arī plānot un organizēt mācīšanās procesu. •Dažādu zināšanu un prasmju apgūšana un lietošana praktiskā darbībā. •Prasme mācību procesā izmantot dažādu veidu informāciju, konsultēties, atrast palīdzību. •Prasme izmantot modernās tehnoloģijas.
2.7.	Matemātiskais aspekts	•Matemātikas izmantošana praktiskajā dzīvē (piemēram, mērīšana, aprēķināšana, salīdzināšana, ilustrēšana diagrammās, grafikos).

Izglītības un zinātnes ministre B.Rivža

6. pielikums. **Vispārējās vidējās izglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi**

Ministru kabineta noteikumi Nr.715
Rīgā 2008. gada 2. septembrī (prot. Nr.61 47.§)

Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem

Izdoti saskaņā ar Izglītības likuma 14. panta 19. punktu un Vispārējās izglītības likuma 4.panta 11.punktu

[...]

II. Vispārējās vidējās izglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi

1. Vispārējās vidējās izglītības programmu (turpmāk – izglītības programmas) galvenie mērķi ir:
   1) nodrošināt izglītojamo ar zināšanām un prasmēm, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un
   2) attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, nodarbinātībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai; veicināt izglītojamā pilnveidošanos par garīgi, emocionāli un fiziski attīstītu personību un izkopt veselīga dzīvesveida paradumus;
   3) sekmēt izglītojamā sociāli aktīvu attieksmi, saglabājot un attīstot savu valodu, etnisko un kultūras savdabību, kā arī pilnveidot izpratni par Latvijas Republikas Satversmē un citos tiesību aktos ietvertajiem cilvēktiesību pamatprincipiem;
   4) izkopt izglītojamā prasmi patstāvīgi mācīties un pilnveidoties, motivēt mūžizglītībai un apzinātai karjeras izvēlei.
2. Lai nodrošinātu izglītojamo ar zināšanām un prasmēm, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, nodarbinātībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai, galvenie uzdevumi ir šādi:
   1) sniegt attiecīgas zināšanas, attīstīt izglītojamā spējas un prasmes izvēlētajā vispārējās vidējās izglītības virzienā;
   2) radīt izpratni par sabiedrībā notiekošajiem procesiem un vēlmi līdzatbildīgi iesaistīties ilgtspējīgas sabiedrības attīstībā;
   3) veicināt radošo un intelektuālo spēju attīstību;
   4) pilnveidot moderno informācijas un komunikācijas tehnoloģiju lietošanas prasmes;
   5) veicināt izglītojamā konkurētspēju turpmākās izglītības apguvē.
3. Lai veicinātu izglītojamā pilnveidošanos par garīgi, emocionāli un fiziski attīstītu personību un izkoptu veselīga dzīvesveida paradumus, galvenie uzdevumi ir šādi:
   1) pilnveidot izpratni par veselīgu dzīvesveidu, apzināties nepieciešamību rūpēties par savu fizisko attīstību, veselību un drošību;
   2) sekmēt dažādu kultūru iepazīšanu, kultūras vērtību un nacionālās identitātes apzināšanos;
   3) pilnveidojot radošās darbības pieredzi, sekmēt izglītojamā emocionālo un radošo spēju attīstību.

4. Lai sekmētu izglītojamā sociāli aktīvu attieksmi, saglabājot un attīstot savu valodu, etnisko un kultūras savdabību, kā arī pilnveidotu izpratni par Latvijas Republikas Satversmē un citos tiesību aktos ietvertajiem cilvēktiesību pamatprincipiem, galvenie uzdevumi ir šādi:
   1) padziļināt izpratni par latviešu valodas lomu daudzkultūru sabiedrībā;
   2) pilnveidot latviešu valodas, mazākumtautību valodas (mazākumtautību izglītības programmās) un svešvalodu kompetences kā personības garīgās, intelektuālās attīstības un pašrealizācijas līdzekli daudzkultūru sabiedrībā;
   3) pilnveidot izpratni par kultūras daudzveidību Latvijas un pasaules kultūras vērtību kontekstā;
   4) veicināt ieinteresētību un izpratni par savu vietu sabiedrībā, Latvijas un pasaules kultūras mantojumu, atbildīgu iekļaušanos kultūrvides veidošanā, pamatojoties uz demokrātijas principiem un humānām vērtībām;
   5) pilnveidot izpratni par sabiedrības veidošanās sociālekonomiskajām likumsakarībām un tās struktūras daudzveidību.
5. Lai izkoptu izglītojamā prasmi patstāvīgi mācīties un pilnveidoties, motivētu mūžizglītībai un apzinātai karjeras izvēlei, galvenie uzdevumi ir šādi:
   1) pilnveidot praktiskā un patstāvīgā darba prasmes;
   2) izmantot mācību darbā atbilstošus un daudzveidīgus mācīšanās paņēmienus un tehnoloģijas, apzinoties savu radošo potenciālu;
   3) radīt motivāciju karjeras izvēlei.
6. Mazākumtautību izglītības programmās katru mācību gadu ne mazāk par pieciem mācību priekšmetiem apgūst latviešu valodā. Šajā skaitā neietilpst latviešu valoda un literatūra.
7. Mācību satura apguvi mazākumtautību valodā var nodrošināt līdz divām piektdaļām no kopējās mācību slodzes mācību gadā.

7. pielikums. **Profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu galvenie uzdevumi**

Ministru kabineta noteikumi Nr.211
Rīgā 2000. gada 27. jūnijā (prot. Nr.29 3.§)

Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu

Izdoti saskaņā ar Izglītības likuma 14.panta 19.punktu un Profesionālās izglītības likuma 23.panta otro daļu

[...]

1.pielikums Ministru kabineta 2000. gada 27. jūnija noteikumiem Nr.211

Valsts profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu galvenie uzdevumi

1. Atbilstoši šo noteikumu 2.1.apakšpunktam: sagatavot izglītojamo darbībai noteiktā profesijā, veicinot viņa pilnveidošanos par garīgi un fiziski attīstītu, brīvu, atbildīgu un radošu personību

Nr. p.k.	**Galvenie uzdevumi**	**Profesionālās vidējās izglītības programmas** galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis izglītojamam atbilstoši **trešā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai**	**Arodizglītības programmas** galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis izglītojamam atbilstoši **otrā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai**
1.1.	•Nodrošināt prasmju un zināšanu apguvi un veicināt spēju attīstību izvēlētās profesionālās izglītības virzienā	•Ir apguvis izvēlēto profesionālās izglītības programmu	•Ir apguvis izvēlēto arodizglītības programmu
1.2.	•Balstoties uz cilvēces ētisko pieredzi, sekmēt vērtību sistēmas veidošanos, kas nepieciešama patstāvīgai dzīvei sabiedrībā	•Ir pilnveidotas ētiski vērtējošās prasmes. •Izveidota humāna vērtību sistēma un ētiskā apziņa kā rīcības vadlīnijas. •Zina lietišķo attiecību ētikas pamatprincipus	•Ir izveidota humāna vērtību sistēma un ētiskā apziņa kā rīcības vadlīnijas
1.3.	•Izkopt saskarsmes un sadarbības prasmes	•Ir pilnveidotas saskarsmes prasmes. •Prot risināt konfliktus. •Prot strādāt un sadarboties grupā	•Ir pilnveidotas saskarsmes prasmes. Prot strādāt un sadarboties grupā
1.4.	•Paplašināt ieskatu Latvijas un pasaules kultūras mantojumā	•Apzinās nacionālo kultūru kā cilvēces kultūras daļu	•Apzinās nacionālo kultūru kā cilvēces kultūras daļu
1.5.	•Pilnveidot estētisko uztveri	•Ir pilnveidota estētiskā uztvere un prasme vērtēt, ievērojot estētisko aspektu	•Ir pilnveidota estētiskā uztvere
1.6.	•Sekmēt radošas darbības pieredzes apguvi un attīstīt jaunrades spējas	•Ir izveidota motivācija radošai pašizpausmei	•Ir izveidota motivācija radošai pašizpausmei
1.7.	•Veicināt veselības nostiprināšanu un fizisko attīstību, veidot izpratni par veselību kā dzīves kvalitātes nosacījumu	•Īsteno veselīgu dzīvesveidu	•Īsteno veselīgu dzīvesveidu

2. Atbilstoši šo noteikumu 2.2.apakšpunktam: veicināt zināšanu un prasmju apguvi, attieksmju veidošanos, kas izglītojamam nodrošina otrā vai trešā līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguvi un sekmē viņa konkurētspēju mainīgos sociālekonomiskajos apstākļos

Nr. p.k.	Galvenie uzdevumi	**Profesionālās vidējās izglītības programmas** galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis izglītojamam atbilstoši **trešā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai**	**Arodizglītības programmas** galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis izglītojamam atbilstoši **otrā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai**
2.1.	•Attīstīt vispārīgās intelektuālās darbības prasmes un spējas	•Spēj veikt intelektuālu darbību zināšanu, izpratnes, lietošanas un vienkāršas analīzes līmenī. Izmanto zināšanas un teorētisko izpratni plaša spektra kompleksā darbībā •Prot patstāvīgi iegūt un novērtēt informāciju. Izmanto plaša diapazona zināšanas un prasmes labi formulētu, bet nepazīstamu un neprognozējamu problēmu risinājumā	•Spēj veikt intelektuālu darbību zināšanu, izpratnes un lietošanas līmenī •Izmanto padziļinātas zināšanas ar atbilstošu teorētisku pamatojumu šaurās darbības jomās •Patstāvīgi interpretē pieejamo informāciju. •Veic kompleksas (sarežģītas) darbības – pārsvarā prognozējamās situācijās
2.2.	•Iegūt profesionālajai kvalifikācijai atbilstošu praktisko un teorētisko sagatavotību	•Ir šādas profesionālajai kvalifikācijai atbilstošas zināšanas un prasmes: 1) detalizētas teorētiskās zināšanas un izpratne 2) plaša diapazona prasmes, profesijai būtiskās prasmes un meistarība •Spēj patstāvīgi veikt izpildītāja darbu, ietverot veicamā darba plānošanu un pārraudzību	•Ir šādas profesionālajai kvalifikācijai atbilstošas zināšanas un prasmes: 1) vispārīgas zināšanas 2) plaša diapazona prasmes un profesijai būtiskās prasmes •Spēj patstāvīgi veikt izpildītāja darbu un sasniegt rezultātu ierobežotā laikā
2.3.	•Teorētiski un praktiski apgūt profesionālajai kvalifikācijai atbilstošās tehnoloģijas un vidi	•Zina un prot lietot atbilstošās tehnoloģijas	•Zina un prot lietot atbilstošās tehnoloģijas
2.4.	•Apgūt prasmi lietot informācijas ieguves un apstrādes tehnoloģijas	•Prot izmantot informācijas ieguves un apstrādes tehnoloģijas profesionālajā darbībā	•Prot izmantot informācijas ieguves un apstrādes tehnoloģijas
2.5.	•Pilnveidot latviešu valodas prasmi un apgūt vismaz vienu svešvalodu	•Izkopta latviešu valodas prasme un pilnveidota svešvalodas(-u) prasme	•Pilnveidota latviešu valodas un svešvalodas(-u) prasme
2.6.	•Sekmēt Latvijas vēsturiskās pieredzes izpratni Eiropas un pasaules vēstures kontekstā	•Zina un izprot sava novada, Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturiskās attīstības kopsakarības	•Apzinās sava novada, Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturiskās attīstības kopsakarības
2.7.	•Papildināt teorētiskās zināšanas un prasmes matemātikā	•Prot lietot matemātikas zināšanas un prasmes profesionālajā darbībā	•Prot lietot matemātikas zināšanas un prasmes

Nr. p.k.	Galvenie uzdevumi	**Profesionālās vidējās izglītības programmas** galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis izglītojamam atbilstoši **trešā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai**	**Arodizglītības programmas** galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis izglītojamam atbilstoši **otrā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai**
2.8.	•Pilnveidot spēju pētīt, analizēt un vērtēt dabā un sabiedrībā notiekošos procesus	•Prot izmantot zināšanas par dabaszinātņu faktiem un likumiem profesionālajā darbībā •Spēj vērtēt dabā un sabiedrībā notiekošos procesus un aptvert tos sistēmā un attīstībā •Izprot ekoloģiskās telpas vienotības principu un profesionālajā darbībā ievēro vides aizsardzības prasības	•Spēj vērtēt dabā un sabiedrībā notiekošos procesus Profesionālajā darbībā ievēro vides aizsardzības prasības
2.9.	•Sekmēt sistematizēta priekšstata veidošanos par sabiedrības sociāli ekonomisko struktūru un ekonomisko procesu norisi mūsdienu sabiedrībā	•Izprot tirgus ekonomikas darbības pamatprincipus Prot atrast savu vietu sabiedrības ekonomiskajās struktūrās un darboties tajās •Izprot darba devēja un darba ņēmēja ekonomiskās attiecības un zina attiecīgos tiesību aktus	•Prot atrast savu vietu sabiedrības ekonomiskajās struktūrās un darboties tajās Izprot darba devēja un darba ņēmēja attiecības un zina attiecīgos tiesību aktus
2.10.	•Gūt priekšstatu par Eiropas Savienību kā mūsdienu Eiropas sociālekonomisko attiecību modeli	•Ir priekšstats par Eiropas Savienības politisko uzbūvi, kā arī par vienotās ekonomiskās telpas un darbaspēka mobilitātes principiem	•Ir priekšstats par Eiropas Savienības valstu darbaspēka mobilitātes principiem
2.11.	•Attīstīt pašnovērtējuma, patstāvīgas darbības un lēmumu pieņemšanas prasmes, veicināt attieksmju veidošanos un vērtību izpratni, kas nepieciešamas profesionālai izaugsmei	•Adekvāti novērtē savas spējas •Plāno darbību atbilstoši apstākļiem, iespējām un savām spējām •Plāno laiku saskaņā ar uzdevumu •Prot izdarīt pamatotu izvēli un patstāvīgi pieņemt lēmumu pazīstamos un mazpazīstamos apstākļos •Spēj atbildēt par savas profesionālās darbības kvantitatīvo un kvalitatīvo rezultātu, uzņemas daļēju atbildību par citu veikumu •Darbībā ir mērķtiecīgs, sistemātisks un racionāls Ir rūpīgs un precīzs •Spēj uzņemties iniciatīvu	•Adekvāti novērtē savas spējas •Plāno darbību atbilstoši apstākļiem, iespējām un savām spējām •Veic noteiktu uzdevumu ierobežotā laikā •Prot pieņemt lēmumu - pārsvarā pazīstamos apstākļos •Uzņemas atbildību par profesionālās darbības rezultāta kvalitāti un kvantitāti •Darbībā ir sistemātisks un racionāls •Ir rūpīgs un precīzs

3. Atbilstoši šo noteikumu 2.3.apakšpunktam: sekmēt izglītojamā pozitīvas attieksmes veidošanos pret līdzcilvēkiem un valsti, veicināt viņa pašapziņu un spēju uzņemties Latvijas pilsoņa pienākumus

Nr. p.k.	Galvenie uzdevumi	**Profesionālās vidējās izglītības programmas** galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis izglītojamam atbilstoši **trešā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai**	**Arodizglītības programmas** galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis izglītojamam atbilstoši **otrā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai**
3.1.	•Gūt izpratni par valsts, politikas un tiesību pamatiem, veidot prasmes līdzdalībai demokrātiskā sabiedrībā	•Zina savas valsts politisko uzbūvi •Izprot tiesību un demokrātijas pamatprincipus un spēj īstenot savas tiesības, izmantojot demokrātiskas sabiedrības institūtus •Ir tolerants pret citu tautību un sociālo grupu cilvēkiem	•Zina savas valsts politisko uzbūvi un spēj īstenot savas tiesības, izmantojot demokrātiskas sabiedrības institūtus •Ir tolerants pret citu tautību un sociālo grupu cilvēkiem
3.2.	•Veidot pilsonisku attieksmi pret valsts un sabiedrības drošību	•Izprot indivīda pienākumus valsts un sabiedrības drošības veicināšanā	•Izprot indivīda pienākumus valsts un sabiedrības drošības veicināšanā

4. Atbilstoši šo noteikumu 2.4.apakšpunktam: radīt motivāciju profesionālajai attīstībai un tālākizglītībai un nodrošināt izglītojamam iespēju sagatavoties izglītības turpināšanai profesionālās augstākās izglītības pakāpē.

Nr. p.k.	Galvenie uzdevumi	**Profesionālās vidējās izglītības programmas** galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis izglītojamam atbilstoši **trešā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai**	**Arodizglītības programmas** galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis izglītojamam atbilstoši **otrā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai**
4.1.	•Attīstīt mācīšanās prasmes un interesi par izglītības turpināšanu atbilstoši savām spējām un vajadzībām	•Spēj mērķtiecīgi atlasīt un kritiski vērtēt informācijas avotus •Spēj pašizglītoties un apgūt jaunas prasmes •Ir motivēts jaunu tehnoloģiju apguvei •Ir motivēts profesionālās karjeras attīstībai •Ir motivēts izglītības turpināšanai	•Spēj pašizglītoties un apgūt jaunas prasmes •Ir motivēts jaunu tehnoloģiju apguvei •Ir motivēts izglītības turpināšanai
4.2.	•Attīstīt prasmi informēt par savu profesionālo kompetenci, sasniegumiem un darbības rezultātiem	•Prot veidot un paust savu viedokli, prot uzskatāmi informēt par savas darbības rezultātu	•Prot informēt par savas darbības rezultātu

8. pielikums. **Profesiju standarta paraugs**

SASKAŅOTS
Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes
2009. gada 17. jūnija sēdē protokols Nr.5

Mēbeļu galdnieka profesijas standarts

1. Vispārīgie jautājumi

1) Profesijas nosaukums – mēbeļu galdnieks.
2) Profesijas kods – 7422 16.

2. Nodarbinātības apraksts

1) Profesionālās kvalifikācijas līmenis – trešais profesionālās kvalifikācijas līmenis.
2) Profesionālās darbības pamatuzdevumu kopsavilkums:

Mēbeļu galdnieks ir kokapstrādes speciālists, kas izgatavo, montē un uzstāda objektā dažāda veida un konstrukciju mēbeles, tai skaitā, masīvas koksnes un koka plātņu mēbeles, karkasa un mīkstās mēbeles, kā arī veic mēbeļu remonta un atjaunošanas darbus. Mēbeļu galdnieks patstāvīgi plāno un organizē darba uzdevumu izpildi, ievēro produkcijas ražošanas tehnoloģiskos nosacījumus, operāciju secību, nodrošina iekārtu, tehnoloģisko līniju un instrumentu darbspēju, ievēro darba un vides aizsardzības prasības. Nepieciešamības gadījumā sadarbojas ar klientu – pieņem pasūtījumu, konsultē, izstrādā skici, sagatavo tāmi un nodod darbu klientam. Mēbeļu galdnieks pārsvarā strādā galdniecības darbnīcās, kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos, kā arī uz vietas objektos.

3. Profesionālās darbības veikšanai nepieciešamās profesionālās kompetences

1) Spēja pieņemt un novērtēt izejvielas un materiālus – novērtēt izejvielu un materiālu kvalitātes atbilstību izstrādājuma izgatavošanai.
2) Spēja pēc mutiskā apraksta izgatavot izstrādājuma skici.
3) Spēja lasīt un izprast tehnisko dokumentāciju, rasējumus, tehnoloģiskās kartes, instrukcijas un citu darba dokumentāciju, pielietot iegūto informāciju darba procesā.
4) Spēja veikt koksnes un tās materiālu līmēšanas, finierēšanas un detaļu aplīstēšanas darbus.
5) Spēja pareizi izvēlēties darbam nepieciešamās pozīcijas tipa darbmašīnas, strādāt ar kombinētajām un universālajām darbmašīnām.
6) Spēja izgatavot, montēt un uzstādīt objektā dažāda veida un konstrukciju mēbeles (masīvas koksnes un koka plātņu mēbeles, karkasa un mīkstās mēbeles) un citus kokizstrādājumus, kā arī veikt vienkāršus mēbeļu remonta un atjaunošanas darbus.
7) Spēja veikt kokapstrādes darbmašīnu un tehnoloģisko līniju apkopi.
8) Spēja veikt kokizstrādājumu apdari, pareizi izvēloties darbam nepieciešamos apdares darbu un restaurācijas darbu instrumentus.
9) Spēja izgatavot mēbeļu dekoratīvos elementus, izvēloties atbilstošus instrumentus.
10) Spēja strādāt ar kontroles un mērinstrumentiem, noteikt izejmateriāla, gatavās produkcijas un iepakojuma materiālu atbilstību kvalitātes un tehniskajiem prasībām.
11) Spēja uzkrāt un analizēt informāciju par tehnoloģiskās līnijas vai atsevišķu mašīnu darbu, lai savlaicīgi atklātu un novērstu novirzes tehnoloģiskā procesā, nepieļaut nekvalitatīvas produkcijas izlaidi, radoši risināt problēmu novēršanu.
12) Spēja zināt un prast pielietot darba aizsardzības noteikumus, ievērot elektrodrošības, ugunsdrošības noteikumu prasības darba vietā un strādājot pie kokapstrādes darbmašīnām vai tehnoloģiskajām līnijām, pielietot drošus darba paņēmienus.

13) Spēja ievērot vides aizsardzības prasības.
14) Spēja strādāt ar vienkāršām kravas pacelšanas un pārvietošanas ierīcēm, apkalpojot tehnoloģiskās līnijas vai darbmašīnas.
15) Spēja noformēt saražotai produkcijai dokumentāciju un veikt saražotās produkcijas sagatavošanu nosūtīšanai klientiem vai glabāšanai noliktavā.

4. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās prasmes

1) Izprast mēbeļu konstrukciju un citu koka izstrādājumu rasējumus.
2) Veikt koka izstrādājumu detalizāciju, sastādīt specifikāciju.
3) zgatavot izstrādājuma skici.
4) Izgatavot dažādas konstrukcijas masīvas koksnes un koksnes plātņu mēbeles un šo mēbeļu dekoratīvos elementus.
5) Izgatavot vienkāršus tapsētus mēbeļu u.c. izstrādājumu elementus.
6) Veikt mēbeļu un citu kokizstrādājumu remonta un atjaunošanas darbus.
7) Izvēlēties montāžas paņēmienus un veikt montāžas darbus, t.sk. objektos.
8) Veikt līmēšanas un finierēšanas darbus, izmantojot dažādas līmes un līmēšanas ierīces; noteikt līmsavienojuma kvalitāti.
9) Izvēlēties materiālus darbam un racionāli tos izmantot.
10) Apstrādāt koksni ar darbarīkiem un elektriskajiem rokas instrumentiem.
11) Sagatavot darbam iekārtas, instrumentus, palīgierīces un pārbaudīt to atbilstību darba un vides aizsardzības prasībām.
12) Veikt koksnes mehāniskās apstrādes darbus ar darbmašīnām (ripzāģmašīnām, lentzāģmašīnām, garenfrēzmašīnām, frēzmašīnām, urbšanas mašīnām, urbšanas – dobšanas mašīnām, slīpmašīnām, virpošanas un citām darbmašīnām).
13) Veikt sagatavošanas darbus, kas saistīti ar darbmašīnu un iekārtu ekspluatāciju (izvēlēties atbilstošu griezējinstrumentus, novērtēt griezējinstrumentu kvalitāti, kopt un uzglabāt griezējinstrumentus, uzturēt darba kārtībā kokapstrādes darbmašīnas, iestatīt griezējinstrumentus, uzstādīt un regulēt aizsargierīces, palīgierīces vai citu tehnoloģisko aprīkojumu).
14) Veikt koka izstrādājumu ķīmisko aizsardzību un mēbeļu apdari ar rokas instrumentiem (otām, rullīšiem) un smidzināšanas metodi.
15) Strādāt darba grupā, plānot savu un darba grupas darbu.
16) Orientēties sava darba plānošanā un darba organizācijā.
17) Sastādīt izstrādājumu kalkulācijas.
18) Sadarboties ar klientu.
19) Organizēt savu darba vietu un veikt darbus atbilstoši darba aizsardzības, elektrodrošības, ugunsdrošības un vides aizsardzības prasībām.
20) Veikt pirmās palīdzības pasākumus nelaimes gadījumos.

5. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas

1) Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas priekšstata līmenī:
   1.1. makro – un mikroekonomikas pamati.
2) Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas izpratnes līmenī:
   2.1. fizikas pamati;
   2.2. materiālu mācība;
   2.3. ķīmijas pamati;
   2.4. elektrotehnikas pamati;
   2.5. datoru lietošana;
   2.6. kokapstrādē lietotās programmvadības darbmašīnas un tehnoloģiskās līnijas.
3) Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas lietošanas līmenī:
   3.1. koksnes makroskopiskā uzbūve un stumbra griezumi;
   3.2. fizikālās, mehāniskās īpašības un tehnoloģiskās īpašības;
   3.3. koksnes vainas;
   3.4. zāģmateriāli un sagataves;
   3.5. plātņu materiāli;
   3.6. līmes un apdares materiāli;
   3.7. jaunie perspektīvie materiāli;
   3.8. koksnes apstrādes pamati;
   3.9. kokapstrādes darbmašīnas un instrumenti;
   3.10. kokapstrādes tehnoloģija;
   3.11. līmes, līmēšanas un finierēšanas tehnoloģija;
   3.12. koksnes izstrādājumu aizsardzības un apdares materiāli, aizsardzības un apdares tehnoloģija;
   3.13. kokapstrādes darbmašīnu un griezējinstrumentu zinības;
   3 .14. kokapstrādes atlikumu pārstrāde;
   3.15. kokizstrādājumu un mēbeļu konstrukcijas;
   3.16. tehniskie mērījumi, pielaides un sēžas;
   3.17. rasēšana, rasējumu lasīšana;
   3.18. komercdarbība;
   3.19. darba aizsardzība (t.sk., drošība, darba likumdošana un tiesības);
   3.20. matemātisku aprēķinu veikšana (laukuma, tilpuma, daudzuma, % aprēķināšana);
   3.21. elementārās zināšanas ķīmijā (šķīdinātāji, atšķaidītāji, līmvielas,
   3.22. cietinātāji; izpratne par žūšanas, cietēšanas un reaģēšanas procesiem);
   3.23. dažādu sistēmu mērvienību (masas, laukuma, tilpuma, ģeometrisko izmēru, ātruma, apgriezienu, temperatūras) izpratne, lasīšana un pielietošana;
   3.24. izpratne elementārā fizikā (kustība, pretestība, adhēzija, kohēzija, elektrība);
   3.25. vienkārši ar kokapstrādi saistīti termini, simboli svešvalodā (angļu, vācu);
   3.26. latviešu valoda;
   3.27. saskarsme.

Pienākumi un uzdevumi

Pienākumi	Uzdevumi
1. Pieņemt un novērtētizejvielas un materiālus	1.1 Novērtēt izejvielu un materiālu (zāģmateriāli, plātņu materiāli, lobītais un drāztais finieris, līmes, lakas, slīplentes, abrazīvie materiāli u.c.) kvalitātes atbilstību piegādātāja sertifikātam un specifikācijai. 1.2. Pārbaudīt izejvielu kvalitātes atbilstību tehnoloģiskā procesa prasībām; veikt mērījumus, fiksēt un novērtēt rezultātus. 1.3. Ievērot izejvielu un materiālu pieņemšanas un uzglabāšanas procesa kvalitātes vadības sistēmas procedūras un instrukcijas.
2. Veikt koksnes un koksnes materiālu mehānisko apstrādi	2.1. Veikt koksnes un koksnes materiālu zāģēšanas darbus ar ripzāģmašīnām, formātzāģmašīnām un lentzāģmašīnām. 2.2. Veikt kokmateriālu sagatavju apstrādi ar taisnošanas, biezumapstrādes un četrpusīgās garenfrēzēšanas darbmašīnām. 2.3. Veikt sagatavju frēzēšanu ar frēzmašīnām ar augšējo un apakšējo vārpstu novietojumu un citām frēzmašīnām. 2.4. Izveidot urbumus atbilstoši darba uzdevumam, ar vienvārpstu vai daudzvārpstu urbšanas mašīnām. 2.5. Izveidot tapu u.c. dobumus sagatavēs ar urbšanas, urbšanas – dobšanas u.c. darbmašīnām. 2.6. Veikt virpošanas darbus uz virpošanas mašīnām. 2.7. Veikt sagatavju un kopsavilkuma vienību slīpēšanu uz lentas, diska, veltņu, kombinētajām u.c. slīpmašīnām. 2.8. Izmantot darba uzdevumu izpildē kokapstrādes darba rīkus un palīginstrumentus. 2.9. Izmantot darba uzdevumu izpildē elektriskos rokas instrumentus un mobili – stacionārās iekārtas. 2.10. Pielietot nepieciešamos individuālos darba aizsardzības līdzekļus un iekārtu aizsargierīces.
3. Veikt koksnes un koksnes materiālu līmēšanas, finierēšanas un detaļu aplīstēšanas darbus	3.1. Veikt līmējamo elementu un līmes sagatavošanas darbus. 3.2. Līmēt kokmateriālus, sagataves un detaļas izmantojot līmspīles, līmspiedes, blokspiedes u.c. 3.3. Līmēt masīva koka plātnes izmantojot līmspīles un rāmju spiedes u.c. 3.4. Sagatavot drāzto finieri un finierēt koksnes materiālus blokspiedēs, aukstās un karstās hidrauliskās presēs un vakuumierīcēs. 3.5. Aplīmēt vairogtipa detaļu maliņas ar masīva koka, drāztā finiera, PHV maliņu materiāliem, pielietojot līmspīles, speciālas darbmašīnas un ierīces. 3.6. Veikt līmēšanas darbus, remontējot un restaurējot mēbeļu un citus kokizstrādājumus.
4. Veikt koka izstrādājumu un mēbeļu izgatavošanas darbus	4.1. Veikt izstrādājuma izgatavošanai nepieciešamo izejmateriālu aprēķināšanu, izvērtēšanas un sagatavošanas darbus. 4.2. Izpildīt nepieciešamos mērījumus ar kokapstrādes nozarē lietojamiem mērinstrumentiem. 4.3. Veikt sagatavju un detaļu izgatavošanai nepieciešamos aizzīmējumus. 4.4. Veikt nepieciešamos mašīnapstrādes un galdniecības darbus.
5. Veikt vienkāršu tapsēto elementu izgatavošanas darbus	5.1. Izvērtēt kokmateriālus matraču, krēslu sēžu, muguriņu rāmju u.c. vienkāršu elementu izgatavošanai. 5.2. Izgatavot mīksto elementu pamatnes. 5.3. Sagatavot tapsēšanas darbiem nepieciešamos materiālus. 5.4. Veikt mīksto un pusmīksto mēbeļu detaļu tapsēšanas darbus.

Pienākumi	Uzdevumi
6. Izgatavot mēbeļu dekoratīvos elementus	6.1. Sagatavot darbam nepieciešamos instrumentus. 6.2. Noteikt izejmateriālu piemērotību kokgriezumu, virpojumu un intarsijas darbu izpildei. 6.3. Izveidot dažādu veidu ornamentus intarsijas tehnikā. 6.4. Veikt kokgriezumus ar aizgriešanas, izgriešanas, loka griešanas un līnijgriešanas paņēmieniem. 6.5. Veikt dažādu profilu detaļu virpošanu. 6.6. Izvērtēt iegūto mēbeļu elementu kvalitāti un novērst defektus.
7. Veikt kokizstrādājumu ķīmiskās aizsardzības darbus un apdares darbus ar smidzināšanas pistolēm, otām vai rullīšiem	7.1. Sagatavot darbam instrumentus vai iekārtas. 7.2. Izvērtēt aizsardzības un apdares materiālu derīgumu; sagatavot darba šķīdumu. 7.3. Veikt koksnes ķīmiskās aizsardzības pasākumus un/vai izstrādājumu apdares darbus. 7.4. Izvērtēt kvalitāti un novērst defektus (ja iespējams). 7.5. Izvērtēt nepieciešamos darba un vides aizsardzības pasākumus un pielietot individuālās aizsardzības līdzekļus.
8. Izpildīt ar darbmašīnu un iekārtu ekspluatāciju saistītus uzdevumus	8.1. Izpildīt uzdevumus, kas saistīti ar iekārtu vai darbmašīnu sagatavošanu konkrētu uzdevumu veikšanai. 8.2. Veikt griezējinstrumentu, slīpmateriālu komplektēšanas un sagatavošanas darbus; uzstādīt griezējinstrumentus. 8.3. Novērot darbmašīnas darbu; pārbaudīt bremzēšanas sistēmas; kontrolēt mēriekārtu rādījumus. 8.4. Pārbaudīt iekārtu un darbmašīnu atbilstību darba aizsardzības prasībām.
9. Nodrošināt darba kvalitāti	9.1. Ievērot detaļu un izstrādājumu izgatavošanas tehnoloģiskās prasības. 9.2. Kontrolēt izmēru atbilstību rasējumam. 9.3. Novērtēt detaļu virsmas apstrādes un apdares klājuma kvalitāti.
10. Izmantot ražošanas procesā nepieciešamo dokumentāciju	10.1. Izprast izstrādājumu, kopsalikuma vienību un detaļu rasējumus. 10.2. Aprēķināt izgatavojamo detaļu skaitu un tam nepieciešamos materiālus, furnitūru. 10.3. Sastādīt piegriešanas kartes. 10.4. Izmantot tehnoloģisko dokumentāciju, aizpildīt izstrādājuma dokumentāciju.
11. Ievērot darba likumdošanu, izpildīt darba un vides aizsardzības prasības	11.1. Pirms darba uzsākšanas pārbaudīt darbmašīnas, iekārtas un instrumentu atbilstību darba aizsardzības prasībām un ievērot šīs prasības darba laikā. 11.2. Sniegt pirmās palīdzības pasākumus. 11.3. Prasmīgi rīkoties ugunsgrēka izcelšanās gadījumā. 11.4. Ievērot vides aizsardzības prasības.
12. Pieņemt pasūtījumus, saskaņot priekšlikumus, izgatavot izstrādājumu un nodot darbu klientam	12.1. Izstrādāt priekšlikuma skices un piedāvāt ieteicamos materiālus, pamatot tos. 12.2. Sastādīt un saskaņot kalkulāciju. 12.3. Izgatavot izstrādājumu. 12.4. Nodot darbu klientam; nepieciešamības gadījumā uzstādīt to klienta norādītajā vietā.

Mēbeļu galdnieka profesijas standarta **izstrādes darba grupa**:

- Maija Grīnberģe – Rīgas Pārdaugavas profesionālā vidusskola, pedagoģe
- Juris Emsiņš – Rīgas Tehniskās universitāte Materiālzinātnes un lietišķās ķīmijas fakultāte, praktiskais docents
- Jānis Mārciņš – Biedrība „Latvijas Kokapstrādes uzņēmēju un eksportētāju asociācija", izpilddirektors
- Māris Avotiņš – SIA Zemgales tehnoloģiskais centrs, direktors

Mēbeļu galdnieka profesijas **standarta eksperts**:

- Andris Plezers – Biedrība „Asociācija „Latvijas Mēbeles"", izpilddirektors

9. pielikums. **Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju**

Ministru kabineta noteikumi Nr.931
Rīgā 2010. gada 5. oktobrī (prot. Nr.51 16.§)

Grozījumi Ministru kabineta 2008. gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju"

Izdoti saskaņā ar Valsts statistikas likuma 7.1 pantu

Izdarīt Ministru kabineta 2008. gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (Latvijas Vēstnesis, 2008, 190.nr.; 2009, 29.nr.) šādus grozījumus:

1. Izteikt 1.pielikumu jaunā redakcijā (1.pielikums).
2. Izteikt 3.pielikumu jaunā redakcijā (2.pielikums).

Ministru prezidents *V.Dombrovskis*
Izglītības un zinātnes ministre *T.Koķe*

1.pielikums Ministru kabineta 2010. gada 5. oktobra noteikumiem Nr.931
„1.pielikumsMinistru kabineta 2008. gada 2. decembra noteikumiem Nr.990
1.tabula

Pirmais un otrais klasifikācijas līmenis un tā salīdzinājums ar Starptautisko standartizēto izglītības klasifikāciju (ISCED-97) un Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (EKI)

Pirmais klasifikācijas līmenis		Otrais klasifikācijas līmenis		ISCED-97	EKI
koda 1.cipars	izglītības pakāpe	koda 1. un 2. cipars (ar burtu/bez burta)	izglītības programmas veids		
1.	2.	3.	4.	5.	6.
0	Pirmsskolas izglītība	00	Piecgadīgo un sešgadīgo bērnu obligātās pirmsskolas izglītības programmas (bērniem, kuri nav apmeklējuši pirmsskolas izglītības iestādi līdz obligātās izglītības sākšanai)	0	
		01	Pirmsskolas izglītības prorammas		
1	Pamatizglītības 1.posms	11	Vispārējā izglītība, pamatizglītības 1.posma (1.-6.klase) programmas	1	
		10V	Profesionālās ievirzes izglītība, īstenojama līdztekus pamatizglītības 1.posma programmai		
		10T	Profesionālā tālākizglītība (1.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), īstenojama bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma		

1.	2.	3.	4.	5.	6.
2	Pamatizglītības 2.posms	21	Vispārējā izglītība, pamatizglītības (1.-9.klase) programmas	2A, 2B	1-3
		23	Vispārējā izglītība, pamatizglītības 2.posma (7.-9.klase) programmas	2A, 2B	3
		26	Vispārējās pamatizglītības pedagoģiskās korekcijas (izlīdzinošās izglītības programmas 9.klasei) programmas	2A, 2B	3
		22	Profesionālā pamatizglītība, īstenojama bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma	2C	3
		20T	Profesionālā tālākizglītība (2.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), īstenojama pēc pilnīgas vai daļējas pamatizglītības programmas apguves		3
		20P	Profesionālā pilnveide, īstenojama pēc pamatizglītības ieguves		3
		20V	Profesionālās ievirzes izglītība, īstenojama līdztekus vispārējās pamatizglītības (1.-9.klase) programmai		3
3	Vidējās izglītības pakāpe	31	Vispārējā izglītība (vispārējās vidējās izglītības ieguve), īstenojama pēc pamatizglītības ieguves. Mācību ilgums – 3 gadi	3A, 3B	4
		32	Arodizglītība (2.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve)	3C	4
		33	Profesionālā vidējā izglītība (3.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), īstenojama pēc pamatizglītības ieguves	3A, 3B	4
		35a	Arodizglītība (2.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), īstenojama pēc vispārējās vidējās izglītības ieguves	4B	4
		35b	Profesionālā vidējā izglītība (3.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), īstenojama pēc vispārējās vidējās izglītības ieguves		4
		36	Vispārējā izglītība (vispārējās vidējās izglītības ieguve), arodizglītības turpinājums. Mācību ilgums – gads	3A, 3B	4
		37	Profesionālā vidējā izglītība (3.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), arodizglītības turpinājums		4
		30T	Profesionālā tālākizglītība (2. vai 3.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), īstenojama pēc vispārējās vai profesionālās vidējās izglītības ieguves		4
		30P	Profesionālā pilnveide, īstenojama pēc vispārējās vai profesionālās vidējās izglītības ieguves		4
		30V	Profesionālās ievirzes izglītība, īstenojama līdztekus vispārējās vai profesionālās vidējās izglītības ieguvei		4

1.	2.	3.	4.	5.	6.
4	Augstākās izglītības pakāpe	41	1.līmeņa profesionālā augstākā (koledžas) izglītība (4.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve). Studiju ilgums pilna laika studijās – 2-3 gadi	5B	5
		42	2.līmeņa profesionālā augstākā izglītība (5.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve un profesionālā bakalaura grāds profesionālās darbības jomā) vai 2.līmeņa profesionālā augstākā izglītība (5.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve). Studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz 4 gadi	5A	5
		43	Akadēmiskā izglītība (bakalaura grāds). Studiju ilgums pilna laika studijās – 3-4 gadi		6
		44	2.līmeņa profesionālā augstākā izglītība (5.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), turpinājums koledžas izglītībai. Studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz 1-2 gadi. Kopējais pilna laika studiju ilgums – vismaz 4 gadi		6
		45	Akadēmiskā izglītība (maģistra grāds). Studiju ilgums pilna laika studijās 1-2 gadi. Kopējais pilna laika studiju ilgums – vismaz 5 gadi		7
		46	2.līmeņa profesionālā augstākā izglītība, kura tiek īstenota uz augstākās izglītības bāzes un kura nodrošina 5.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguvi (turpinājums izglītībai ar kodu 43). Studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz gads. Kopējais pilna laika studiju ilgums – vismaz 4 gadi		6
		47	2.līmeņa profesionālā augstākā izglītība, kura nodrošina 5.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguvi un profesionālā maģistra grādu vai profesionālā maģistra grādu profesionālās darbības jomā. Studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz gads. Kopējais pilna laika studiju ilgums – 5 gadi		7
		48	2.līmeņa profesionālā augstākā izglītība (5.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve). Studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz gads. Kopējais pilna laika studiju ilgums – vismaz 5 gadi		7
5		51	Doktora studijas (doktora grāds). Studiju ilgums –- 3-4 gadi. Pilna laika studijas	6	8

2.tabula

EKI līmenim atbilstošo zināšanu, prasmju un kompetences apraksti

EKI līmenis[38]	Zināšanas (zināšanas un izpratne)	Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes	Kompetence (analīze, sintēze un novērtēšana
1	2	3	4
1.	•Spēj parādīt elementāras zināšanas, kuras izpaužas atpazīstot vai atceroties	•Spēj izmantot elementāras praktiskas un kognitīvas iemaņas, kuras var izpildīt tiešā uzraudzībā, izmantojot vienkāršus instrumentus •Spēj veikt vienkāršus uzdevumus, kas saturiski atkārtojas un ir paredzami	•Spēj veikt uzdevumus strukturētā vidē, darboties ierobežotā kontekstā •Pēc parauga spēj izpildīt elementārus uzdevumus, apgūt pašapkalpošanās iemaņu pamatus
2.	•Spēj parādīt konkrētas mācību priekšmetu programmās noteiktās pamatzināšanas	•Spēj izmantot pamata kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai, izmantojot attiecīgu informāciju, veiktu uzdevumus un, izmantojot vienkāršus noteikumus un līdzekļus, risinātu ikdienas problēmas •Spēj izprast savas darbības sekas attiecībā uz sevi un citiem	•Spēj veikt uzdevumus individuāli vai grupā pārraudzībā, vai daļēji patstāvīgi •Spēj piedalīties atsevišķu mācību uzdevumu mērķu izvirzīšanā un darbības procesa plānošanā
3.	•Spēj parādīt faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšanas un izmanto tās mācību un profesionālās darbības jomā •Spēj izprast dažādu veidu informāciju par materiāliem, aprīkojumu, tehnoloģijām atbilstošā mācību jomā vai noteiktā profesijā	•Spēj izmantot dažādas kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai veiktu uzdevumus un risinātu vienkāršas problēmas, izvēloties un piemērojot pamata metodes, līdzekļus, materiālus, informāciju un tehnoloģijas	•Spēj apzināties un uzņemties atbildību par darba vai mācību uzdevumu veikšanu nemainīgā un stabilā vidē nozares speciālista uzraudzībā •Risinot uzdevumus, spēj pielāgot savu rīcību apstākļiem un atbildēt par darba rezultātu
4.	•Spēj parādīt vispusīgas faktu, teoriju un likumsakarību zināšanas, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai •Spēj detalizēti izprast un parādīt daudzveidīgu specifisku faktu, principu, procesu un jēdzienu zināšanas noteiktā mācību vai profesionālās darbības jomā standarta un nestandarta situācijās •Pārzina tehnoloģijas un metodes mācību uzdevumu vai darba uzdevumu veikšanai profesijā	•Spēj plānot un organizēt darbu, izmantot dažādas metodes, tehnoloģijas (tai skaitā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas), ierīces, instrumentus un materiālus uzdevumu veikšanai •Spēj atrast, izvērtēt un radoši izmantot informāciju mācību vai profesionālo darba uzdevumu izpildei un problēmu risinājumiem •Spēj sazināties vismaz divās valodās rakstiski un mutiski gan pazīstamā, gan nepazīstamā kontekstā •Spēj patstāvīgi strādāt profesijā, mācīties un pilnveidoties •Spēj sadarboties	•Ir motivēts turpmākās karjeras veidošanai, izglītības turpināšanai, mūžizglītībai uz zināšanām orientētā demokrātiskā, daudzvalodu un daudzkultūru sabiedrībā Eiropā un pasaulē •Spēj plānot un veikt mācību vai darba uzdevumus profesijā individuāli, komandā vai vadot komandas darbu •Spēj uzņemties atbildību par mācību vai profesionālās darbības rezultātu kvalitāti un kvantitāti

[38] Šie līmeņu apraksti tika izstrādāti saskaņā ar EKI līmeņu aprakstiem, tāpēc šeit minētie astoņi līmeņi tiek saukti par „EKI līmeņiem", lai gan konkrētie apraksti raksturo LKI.

1	2	3	4
5.	•Spēj parādīt vispusīgas un specializētas attiecīgajai profesionālajai jomai atbilstošas faktu, teoriju, likumsakarību un tehnoloģiju zināšanas un izpratni	•Spēj, balstoties uz analītisku pieeju, veikt praktiskus uzdevumus attiecīgajā profesijā, parādīt prasmes, kas profesionālajām problēmām ļauj rast radošus risinājumus, pārrunāt un argumentēti apspriest praktiskus jautājumus un risinājumus attiecīgajā profesijā ar kolēģiem, klientiem un vadību, ar attiecīgu patstāvības pakāpi mācīties tālāk, pilnveidojot savas kompetences •Spēj izvērtēt un pilnveidot savu un citu cilvēku darbību, strādāt sadarbībā ar citiem, plānot un organizēt darbu, lai veiktu konkrētus uzdevumus savā profesijā, veikt vai pārraudzīt tādas darba aktivitātes, kurās iespējamas neprognozējamas izmaiņas	•Spēj formulēt, aprakstīt un analizēt praktiskas problēmas savā profesijā, atlasīt nepieciešamo informāciju un izmantot to skaidri definētu problēmu risināšanai, piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstībā, parādīt, ka izprot attiecīgās profesijas vietu plašākā sociālā kontekstā
6.	•Spēj parādīt attiecīgajai zinātnes nozarei vai profesijai raksturīgās pamata un specializētas zināšanas un šo zināšanu kritisku izpratni, turklāt daļa zināšanu atbilst attiecīgās zinātnes nozares vai profesijas augstāko sasniegumu līmenim •Spēj parādīt attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas svarīgāko jēdzienu un likumsakarību izpratni	•Spēj, izmantojot apgūtos teorētiskos pamatus un prasmes, veikt profesionālu, mākslinieciskū, inovatīvu vai pētniecisku darbību, formulēt un analītiski aprakstīt informāciju, problēmas un risinājumus savā zinātnes nozarē vai profesijā, tos izskaidrot un argumentēti diskutēt par tiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem •Spēj patstāvīgi strukturēt savu mācīšanos, virzīt savu un padoto tālāku mācīšanos un profesionālo pilnveidi, parādīt zinātnisku pieeju problēmu risināšanā, uzņemties atbildību un iniciatīvu, veicot darbu individuāli, komandā vai vadot citu cilvēku darbu, pieņemt lēmumus un rast radošus risinājumus mainīgos vai neskaidros apstākļos	•Spēj patstāvīgi iegūt, atlasīt un analizēt informāciju un to izmantot, pieņemt lēmumus un risināt problēmas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, parādīt, ka izprot profesionālo ētiku, izvērtēt savas profesionālās darbības ietekmi uz vidi un sabiedrību un piedalīties
7.	•Spēj parādīt padziļinātas vai paplašinātas zināšanas un izpratni, no kurām daļa atbilst attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas jaunākajiem atklājumiem un kuras nodrošina pamatu radošai domāšanai vai pētniecībai, tajā skaitā darbojoties dažādu jomu saskarē	•Spēj patstāvīgi izmantot teoriju, metodes un problēmu risināšanas prasmes, lai veiktu pētniecisku vai mākslinieciskū darbību, vai augsti kvalificētas profesionālas funkcijas •Spēj argumentēti izskaidrot un diskutēt par sarežģītiem vai sistēmiskiem attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas aspektiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem •Spēj patstāvīgi virzīt savu kompetenču pilnveidi un specializāciju, uzņemties atbildību par personāla grupu darba rezultātiem un to analīzi, veikt uzņēmējdarbību, inovācijas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, veikt darbu, pētniecību vai tālāku mācīšanos sarežģītos un neprognozējamos apstākļos un, ja nepieciešams, tos pārveidot, lietojot jaunas pieejas	•Spēj patstāvīgi formulēt un kritiski analizēt sarežģītas zinātniskas un profesionālas problēmas, pamatot lēmumus, un, ja nepieciešams, veikt papildu analīzi •Spēj integrēt dažādu jomu zināšanas, dot ieguldījumu jaunu zināšanu radīšanā, pētniecības vai profesionālās darbības metožu attīstībā, parādīt izpratni un ētisko atbildību par zinātnes rezultātu vai profesionālās darbības iespējamo ietekmi uz vidi un sabiedrību

1	2	3	4
8.	•Spēj parādīt, ka pārzina un izprot aktuālākās zinātniskās teorijas un atziņas, pārvalda pētniecības metodoloģiju un mūsdienu pētniecības metodes attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesionālajā jomā un dažādu jomu saskarē	•Spēj patstāvīgi izvērtēt un izvēlēties zinātniskiem pētījumiem atbilstošas metodes, ir veicis ieguldījumu zināšanu robežu paplašināšanā vai devis jaunu izpratni esošām zināšanām un to pielietojumiem praksē, īstenojot būtiska apjoma oriģinālu pētījumu, no kura daļa ir starptautiski citējamu publikāciju līmenī •Spēj gan mutiski, gan rakstiski komunicēt par savu zinātniskās darbības jomu (savu nozari) ar plašākām zinātniskajām aprindām un sabiedrību kopumā •Spēj patstāvīgi paaugstināt savu zinātnisko kvalifikāciju, īstenot zinātniskus projektus, gūstot zinātnes nozares starptautiskiem kritērijiem atbilstošus sasniegumus, vadīt pētnieciskus vai attīstības uzdevumus uzņēmumos, iestādēs un organizācijās, kur nepieciešamas plašas pētnieciskas zināšanas un prasmes	•Spēj, veicot patstāvīgu, kritisku analīzi, sintēzi un izvērtēšanu, risināt nozīmīgus pētnieciskus vai inovāciju uzdevumus, patstāvīgi izvirzīt pētījuma ideju, plānot, strukturēt un vadīt liela apjoma zinātniskus projektus, tajā skaitā starptautiskā kontekstā

Piezīme. EKI nākamajā līmenī ir ietvertas EKI iepriekšējam līmenim noteiktās zināšanas, prasmes un kompetence."

Izglītības un zinātnes ministre *T.Koķe*

2. pielikums Ministru kabineta 2010.gada 5. oktobra noteikumiem Nr.931

3. pielikums Ministru kabineta 2008.gada 2. decembra noteikumiem Nr.990

Sestais klasifikācijas līmenis vispārējā izglītībā (vispārējās izglītības programmu īpašie veidi, mācību valoda un izglītības ieguves forma)

Sestais klasifikācijas līmenis					
koda 5. un 6.cipars	**izglītības programmu īpašais veids, EKI līmenis**	**kods 7.cipars**	**mācību valoda**	**kods 8.cipars**	**Izglītības ieguves forma**
18	pedagoģiskās korekcijas programmas	1	latviešu mācībvaloda	1	dienas
19	sociālās korekcijas programmas	2	mazākumtautību mācībvaloda	2	vakara (maiņu)
51	speciālās izglītības programmas izglītojamajiem ar redzes traucējumiem – 3.līmenis	3	cita mācībvaloda	3	neklātienes
52	speciālās izglītības programmas izglītojamajiem ar dzirdes traucējumiem – 3.līmenis				
53	speciālās izglītības programmas izglītojamajiem ar fiziskās attīstības traucējumiem – 3.līmenis				
54	speciālās izglītības programmas izglītojamajiem ar somatiskām saslimšanām – 3.līmenis				
55	speciālās izglītības programmas izglītojamajiem ar valodas traucējumiem – 3.līmenis				
56	speciālās izglītības programmas izglītojamajiem ar mācīšanās traucējumiem (jauktiem attīstības traucējumiem – pirmsskolā) – 3.līmenis				
57	speciālās izglītības programmas izglītojamajiem ar garīgās veselības traucējumiem – 3. līmenis				
58	speciālās izglītības programmas izglītojamajiem ar garīgās attīstības traucējumiem – 2.līmenis				
59	speciālās izglītības programmas izglītojamajiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem – 1.līmenis				

Piezīme. Pirmsskolas un pamatizglītības programmām 6.cipars ir 1, pārējām programmām – 0.”

Izglītības un zinātnes ministre *T.Koķe*

10. pielikums. Augstākās izglītības Diploma pielikuma paraugs

Ministru kabineta noteikumi Nr.656
Rīgā 2007. gada 2. oktobrī (prot. Nr.55 12.§)

Kārtība, kādā izsniedzami valsts atzīti augstāko izglītību apliecinoši izglītības dokumenti

Izdoti saskaņā ar Izglītības likuma 14.panta 1.punktu, Augstskolu likuma 7.panta ceturto daļu un 10.1panta ceturto daļu

[...]

6.pielikums Ministru kabineta 2007. gada 2. oktobra noteikumiem Nr.656

Diploma pielikums (paraugs)

Diploma sērija Nr.<0000>

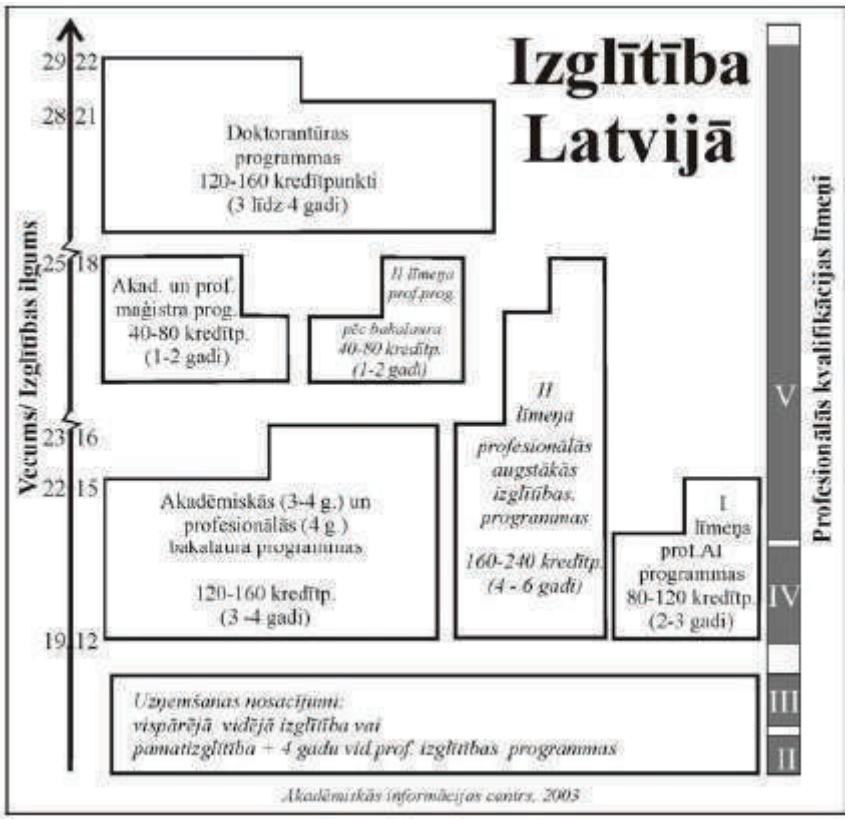
Diploma pielikums atbilst Eiropas Komisijas, Eiropas Padomes un Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO/CEPES) izveidotajam paraugam. Pielikums sagatavots, lai sniegtu objektīvu informāciju un nodrošinātu kvalifikāciju apliecinošu dokumentu (piemēram, diplomu, sertifikātu) akadēmisku un profesionālu atzīšanu.

Diploma pielikumā ir iekļautas ziņas par diplomā minētās personas sekmīgi pabeigto studiju būtību, līmeni, kontekstu, saturu un statusu. Tajā neiekļauj norādes par kvalifikācijas novērtējumu un līdzvērtību, kā arī ieteikumus tās atzīšanai. Informāciju sniedz visās astoņās sadaļās. Ja kādā sadaļā informāciju nesniedz, norāda iemeslu.

1. Ziņas par kvalifikācijas ieguvēju:
   1.1. uzvārds(-i);
   1.2. vārds(-i);
   1.3. dzimšanas datums (diena/mēnesis/gads);
   1.4. studenta identifikācijas numurs vai personas kods.
2. Ziņas par kvalifikāciju:
   2.1. kvalifikācijas nosaukums (latviešu valodā);
   2.2. galvenā studiju joma (jomas) kvalifikācijas iegūšanai;
   2.3. kvalifikācijas piešķīrējas institūcijas nosaukums (latviešu valodā) un statuss;
   2.4. studijas administrējošās iestādes nosaukums (latviešu valodā) un statuss (ja tas atšķiras no šī pielikuma 2.3.apakšpunktā minētā nosaukuma un statusa);
   2.5. mācību valoda un eksaminācijas valoda (valodas).
3. Ziņas par kvalifikācijas līmeni:
   3.1. kvalifikācijas līmenis;
   3.2. oficiālais programmas ilgums (gados un kredītpunktos), programmas apguves sākuma un beigu datums;
   3.3. uzņemšanas prasības.
4. Ziņas par studiju saturu un rezultātiem:
   4.1. studiju veids;
   4.2. programmas prasības (programmas mērķi un plānotie studiju rezultāti);
   4.3. programmas sastāvdaļas (piemēram, studiju kursi, moduļi) un personas iegūtais novērtējums/atzīmes/kredītpunkti;
   4.4. atzīmju sistēma un – ja pieejama – informācija par atzīmju statistisko sadalījumu;
   4.5. kvalifikācijas klase (latviešu valodā).

5. Ziņas par kvalifikāciju:
   5.1. turpmākās studiju iespējas;
   5.2. profesionālais statuss (ja ir piešķirts).
6. Papildinformācija:
   6.1. sīkāka informācija;
   6.2. papildinformācijas avoti.
7. Pielikuma apstiprinājums:
   7.1. datums;
   7.2. paraksts un tā atšifrējums;
   7.3. pielikuma apstiprinātāja amats;
   7.4. zīmogs vai spiedogs.
8. Ziņas par augstākās izglītības sistēmu valstī.

Augstākā izglītība

Lai iegūtu tiesības iestāties augstskolā/koledžā, jāiegūst vidējā izglītība. Vidējās izglītības pakāpē ir divu veidu programmas – vispārējās vidējās un profesionālās vidējās izglītības programmas. Reflektantus uzņem augstskolā vai koledžā saskaņā ar vispārīgajiem augstskolas/koledžas uzņemšanas noteikumiem. Augstskolas un koledžas var noteikt arī specifiskas uzņemšanas prasības (piemēram, noteikt, kādi mācību priekšmeti jāapgūst vidusskolā, lai varētu iestāties konkrētajā augstskolā/koledžā attiecīgās studiju programmas apguvei).

Augstākās izglītības sistēma ietver akadēmisko augstāko izglītību un profesionālo augstāko izglītību. Bakalaura un maģistra grādi pastāv gan akadēmiskajā, gan profesionālajā augstākajā izglītībā.

Akadēmiskās izglītības mērķis ir sagatavot patstāvīgai pētniecības darbībai, kā arī sniegt teorētisko pamatu profesionālai darbībai.

Bakalaura akadēmisko studiju programmu apjoms ir 120-160 kredītpunktu (turpmāk – KP)[39], no tiem obligātā daļa ir >50 KP (75 ECTS), obligātās izvēles daļa ir >20 KP (30 ECTS), bakalaura darbs ir >10 KP (15 ECTS) un brīvās izvēles daļa. Studiju ilgums pilna laika studijās ir seši līdz astoņi semestri.

Maģistra akadēmisko studiju programmas apjoms ir 80 KP (120 ECTS), no kuriem ne mazāk kā 20 KP (30 ECTS) ir maģistra darbs, programmas obligātais saturs ietver attiecīgās zinātņu nozares izvēlētās jomas teorētiskās atziņas >30 KP (45 ECTS) un to aprobāciju aktuālo problēmu aspektā >15 KP (22,5 ECTS).

Akadēmiskās izglītības programmas tiek īstenotas saskaņā ar valsts akadēmiskās izglītības standartu.

Profesionālās augstākās izglītības uzdevums ir īstenot padziļinātu zināšanu apguvi konkrētā nozarē, nodrošinot absolventu spēju izstrādāt vai pilnveidot sistēmas, produktus un tehnoloģijas un sagatavojot absolventu jaunrades, pētnieciskajam un pedagoģiskajam darbam šajā nozarē.

Bakalaura profesionālās studiju programmas nodrošina profesionālo kompetenci, šo programmu apjoms ir vismaz 160 KP (240 ECTS) – vispārizglītojošie kursi >20 KP (30 ECTS), nozares teorētiskie pamati >36 KP (54 ECTS), profesionālā specializācija >60 KP (90 ECTS), izvēles kursi >6 KP (9 ECTS), prakse >26 KP (39 ECTS), valsts pārbaudījums, tai skaitā noslēguma darbs >12 KP (18 ECTS).

Maģistra profesionālo studiju programmu apjoms ir ne mazāk kā 40 KP (60 ECTS) – jaunākie sasniegumi nozarē, teorijā un praksē >7 KP (10,5 ECTS), prakse >6 KP (9 ECTS), valsts pārbaudījums, tai skaitā noslēguma darbs > 20 KP (30 ECTS), kā arī pētniecības, projektēšanas, vadības, psiholoģijas un citi kursi.

Abu veidu bakalaura grādu ieguvējiem ir tiesības stāties maģistrantūrā, bet maģistra grādu ieguvējiem – doktorantūrā. Maģistra grādam tiek pielīdzināti arī medicīnas, zobārstniecības un farmācijas profesionālajās studijās iegūstamie grādi (5 un 6 gadu studijas), un to ieguvēji var turpināt studijas doktorantūrā.

Profesionālajā augstākajā izglītībā bez bakalaura un maģistra programmām pastāv vairāki citi programmu veidi.

- *Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas) studiju programmas*, pēc kuru apguves iegūst ceturtā līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Programmu apjoms ir 80-120 KP (120-180 ECTS), un tās pamatā ir paredzētas profesijas apguvei, taču to absolventi var turpināt studijas otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās.
- *Otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas*, pēc kuru apguves iegūst piektā līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Šīs programmas var būt vismaz 40 KP (60 ECTS) apjomā pēc bakalaura grāda ieguves vai vismaz 160 KP (240 ECTS) apjomā pēc vidējās izglītības ieguves. Abos gadījumos jānodrošina, lai programmas kopumā ietvertu praksi ne mazāk kā 26 KP (39 ECTS) apjomā un valsts pārbaudījumu (tai skaitā noslēguma darbu vismaz 10 KP (15 ECTS) apjomā). Ja 240 kredītpunktu programma ietver bakalaura programmas obligāto daļu, tad absolventi iegūst tiesības stāties maģistrantūrā.

[39] Kredītpunkts (KP) Latvijā definēts kā vienas nedēļas pilna laika studiju darba apjoms. Vienam studiju gadam paredzētais apjoms pilna laika studijās ir 40 kredītpunktu. Pārrēķinot Eiropas Kredītu pārneses sistēmas (ECTS) punktos, Latvijas kredītpunktu skaits jāreizina ar 1,5.

Doktorantūra

Kopš 2000. gada 1. janvāra Latvijā tiek piešķirts viena veida zinātniskais grāds – doktors. Uzņemšanai doktorantūrā ir nepieciešams maģistra grāds. Doktora grādu piešķir personai, kura sekmīgi nokārtojusi eksāmenus izraudzītajā zinātnes nozarē un pieredzējuša zinātnieka vadībā izstrādājusi un publiski aizstāvējusi promocijas darbu, kas satur oriģinālu pētījumu rezultātus un sniedz jaunas atziņas attiecīgajā zinātņu nozarē. Promocijas darbu var izstrādāt triju līdz četru gadu laikā doktorantūras studiju ietvaros augstskolā vai arī pēc atbilstoša apjoma patstāvīgu pētījumu veikšanas. Promocijas darbs var būt disertācija, tematiski vienota anonīmi recenzētu publikāciju kopa vai monogrāfija. Doktora grādu piešķir promocijas padome. Doktora grāda piešķiršanu pārrauga MK izveidota Valsts zinātniskā kvalifikācijas komisija.

Atzīmju sistēma. Zināšanas vērtē, izmantojot 10 ballu vērtēšanas skalu:

Apguves līmenis	Atzīme	Skaidrojums	Aptuvenā ECTS atzīme
ļoti augsts	10	izcili *(with distinction)*	A
	9	teicami *(excellent)*	A
augsts	8	ļoti labi *(very good)*	B
	7	labi *(good)*	C
vidējs	6	gandrīz labi *(almost good)*	D
	5	viduvēji *(satisfactory)*	E
	4	gandrīz viduvēji *(almost satisfactory)*	E/FX
zems	3-1	negatīvs vērtējums *(unsatisfactory)*	*Fail*

Kvalitātes nodrošināšana

Saskaņā ar Latvijas normatīvajiem aktiem augstskolas un koledžas var izsniegt valsts atzītus diplomus, ja studijas ir notikušas akreditētā augstskolā vai koledžā, akreditētā studiju programmā un augstskolai ir apstiprināta satversme un koledžai nolikums. Lēmumu par programmas akreditāciju pieņem akreditācijas komisija, bet par augstskolas un koledžas akreditāciju – Augstākās izglītības padome.

Papildinformācija:

1. Par izglītības sistēmu: http://www.izm.lv, http://www.aic.lv
2. Par augstskolu un programmu statusu: http://www.aiknc.lv